MARiO LEVi

Madam Floridis Dönmeyebilir

Türk Edebiyatı / Öykü

DK DOĞAN KİTAP

MADAM FLORİDİS DÖNMEYEBİLİR
Yazan: Mario Levi

Dijital yayın yarihi: Ocak 2013 / ISBN 978-605-09-1066-7
Kapak tasarımı: Geray Gencer
Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Madam Floridis Dönmeyebilir

Mario Levi

DOĞAN KİTAP

Yedinci Baskı İçin Birkaç Söz

Okurla yeni buluştuğu günlerde bu kitabın böyle bir serüvenden geçeceğini ve birçok insana ulaşacağını, doğrusunu söylemem gerekirse, tahmin edememiştim. Bir umut vardı elbette içimde. Tabii bir hayal de… Aksi halde yola çıkmayı göze alamazdım. Okurla buluşmayan kitabın kendisini var edemeyeceğini daha o günlerde biliyordum çünkü. Ancak hâlâ yanıtını aradığım ve şimdi ancak, sadece birkaç karşılaşmanın kazandırdıklarıyla kısmen yanıt verebildiğim bir soru var: Bu hikâyeler kimin hayatında nasıl yaşıyor?.. Asıl yanıtı hiçbir zaman veremeyebilirim. Olsun. Bu belirsizlik de başka yollarda yürümek için yeterli değil mi?.. Daha önceki baskılar için yazdığım önsözlerin yine arkasındayım. İthaf listesine yine yeni eklemeler oldu. Bakalım bu yürüyüş nereye kadar, nasıl, hangi başka sözler, duygular ve insanlarla sürecek. Yazmanın karanlık bir mağaraya inmek anlamına geldiğine inanmaktan da henüz vazgeçmedim.

Yeldeğirmeni, 2009

Altıncı Baskı İçin Birkaç Söz

Elinizdeki bu kitap, üçüncü yayınevinde yeni bir yolculuğa çıkmaya hazırlanıyor. Remzi Kitabevi tarafından yayımlanan üçüncü baskının önsözünde söylediklerim aynen geçerliliğini koruyor. Hikâyelerin, yaşadığım tüm değişimlere karşın, tek bir satırına bile dokunmamayı yine daha doğru buldum. Bu tercih beni rahatlatıyor, yazıma nereden bakabileceğimin ipuçlarını veriyor.

Arada sırada bu hikâyelerin başka yerlerde, farklı bir şekilde devam edebileceklerini de düşünüyorum elbet. Zamanı geldiğinde bunu da yapabilirim. Ne var ki zaman, en azından şimdilik, o zaman değil. Günü geldiğinde birileri bir yerlerden seslenir zaten, biliyorum. O zaman neyi, nasıl yazarım, nasıl değiştiririm ? Kimbilir... Ama asıl güzel olan da bu değil mi ? Neyin, nasıl yaşanacağını bilmeden bir yolda ilerlemek... Yazmanın serüveni hayatın serüveninden çok farklı değil sonuçta. Birinde biraz daha fazla yalan ve hayal var sadece. Ama hangisinde, ona da siz karar verin.

İthaf listesinde yine değişiklikler, daha doğrusu, eklemeler var. Bunu yeni baskılarda hep yapacağımı söylemiştim. Bu serüven de daha çok devam eder umarım. Olasılıklara, sürprizlere ve risklere inandığımı boşuna söylemiyorum ya...

ocak 2006

Üçüncü Baskı İçin Birkaç Söz

Madam Floridis Dönmeyebilir'in ilk baskısı on yıl önce yapıldı. O günlerde bu kitapla, hikâyecilik yolunda yeni bir adım attığıma inanıyordum. Sesimi "uzak akrabalarıma" bir kez daha duyurabilmiştim... Bir kez daha, "dilimi" olanaklarım ülçüsünde inşa etme umuduyla... Varmak, ulaşmak istediğim yere yüklediğim anlam bugün de değişmedi. İçimde o günlerde de bugünkü kırgınlıklarımı ve öfkemi barındırıyordum. Beni ben yapan bu hikâyelere, şimdi bulunduğum yerden baktığımda, zamanın akışında, farklı seslenişleri ve kendimi ortaya koyuş biçimlerini tercih ettiğimi fark edebiliyorum yalnızca. İnşa etmeye çalıştığım dil de bunu gerektiriyordu zaten. Kendini arayan bir insan için kaçınılmaz bir yoldu bu kuşkusuz. Yeni insanlara "dokunmayı" öğrendikçe, yeni sesleri duymayı, keşfetmeyi başarıyoruz sonuçta, yeni hikâyelere yürüme yürekliliği, bizlere daha önce görmediğimiz, kabul edilmeyeceğimizi sandığımız, daha da önemlisi göremediğimiz odaların kapısını aralayabiliyor.

On yıl öncesinde bıraktığım hikâyelerimi yeniden okurken, bu gerçeğin bir kez daha ayırdına vardım. Aradan geçen zamanda farklı duygularda ve insanlarda yürümeye çalışmıştım, evet... yeni, olası "uzak akrabalar"ımın karşısına "gereken" değişiklikleri ve hazırlıkları yaparak çıkmayı deneyebilirdim bu durumda. Ancak bu tutum bana göre, beni ben yapan tarihe sırt çevirmek anlamına gelecekti. Bu hikâyeleri o günlerde, o duygular ve sözcüklerle yaşayan insanı yadsıyamazdım. "Hayatın safiyeti"ne dokunmaktı sanki bu biraz da, içimdeki o çocuğu başkalarından kaçırmak, dahası esirgemek demekti...

Geçmişi taşımayı öğrenmek için de bu yolda yürüyoruz, yürümeye çalışıyoruz oysa. İşte bu nedenle, birkaç çok özel durum dışında, benden hiçbir zaman kopamayacak olan bu metni olduğu, daha doğru bir deyişle de "olması gerektiği gibi" bıraktım. Bu kararda Zeynep Atayman'ın uyarılarının da etkisi vardır. Kendimi samimiyetime ancak böyle inandırabilirdim. Ancak böyle... Hikâyelerin de, tıpkı insanlar gibi, hayatın farklı zamanlarında, farklı duygular ve sözcüklerle yaşanabileceğini unutmaksızın... Tarihimizi yapanların "şimdi"yi daha iyi görmemize olanak tanıdığı gerçeğini bir kez daha hatırlayarak...

Kitapta sadece "ithaf listesi"nde "önemli" değişikliklere gitmeyi uygun buldum. Yaşadıklarımın ipuçlarını ancak bu bölümde verebilirdim. Küçük

bir “oyun” bu aslında. Eğer kitap gelecekte yeni baskılar yapacak olursa, sadece bu ithaf listesi değişecek ve uzayacak. Bu liste zamanla “yeni” bir hikâyeyi oluşturacak kadar uzayabilir mi ? Kim bilir... Yolunu hâlâ gözlediğim öylesine çok insan var ki...

Mario Levi

haziran 2000

Bu kitap, her geçen gün biraz daha çok keşfedebildiğime inandığım, tarihimin bana verdikleriyle, anlamaya ve kendimi anlatmaya çalıştığım sevgili ikiz kızlarım Deniz ile Pınar'a ya da Pınar ile Deniz'e, dolmakalemlerime, kitaplarıma, plaklarıma ve o eski yalnızlık oyununda, yeni bir oda için sevdiğim, duygusal bekâretimi her seferinde farklı bir biçimde bozan sevgililerime, Van Gogh'un kulağına, bir düşünceye, dini, milliyeti ya da ideolojiyi bir maske gibi taşıyarak, hiçbir tartışmaya yer bırakmaksızın bağlanmanın sakıncalarını sezmiş tüm sakallılara ve uzun saçlılara, bağlandıkları dünya görüşü ne olursa olsun, inandıkları değerler adına hapse girmeyi, işkence görmeyi ya da bile bile kim vurduya gitmeyi göze alanlara, anarşizme hayatlarında bir küçük kapı aralığı bırakabilenlere, ölümü sanata tercih eden Jacques Rigaut'ya, Virginia Woolf'un son çakıltaşlarına, Stefan Zweig'ın bitmemiş, yeterince paylaşılamamış hasretine, Cesare Pavese'nin son akşamına, son otel odasına ve intihar etmiş tüm sanatçılara, çıkışsız bir içki sarhoşluğuna terk edilenlere, galaksilerin sonsuzluğundan küçük bir mutluluk duyabilenlere, Tezer Özlü'yle konuşamamalarıma, oncasına çok sevdiğim şarkılardan bir tanesini bile kendisiyle paylaşamayışıma, son nefeslerini, doğup büyüdükleri toprakların uzağında veren tüm zorunlu ve gönüllü sürgünlere, Paris'in öteki yüzünde bambaşka bir şiiri arayan Charles Baudelaire'e, Oğuz Atay'ın yolundan gitmeyi bir onur bilerek, bu topraklardaki ve yeryüzündeki tüm tutunamayanlara, çılgınlıkların, daha derin, daha anlamlı, daha yaralayıcı bir hayat adına, tasarıların ve planlamaların her türlüsüne yeğlenebileceğine yürekten inananlara, ya da tüm çabalarına karşın başka türlüsünü yapamayanlara, Mösyö Vahak'ın köpeğine, bir pencereye, bir suskunluk zamanında vurabilecek yağmur damlalarının, bir odun sobasındaki çıtırtıların ve bir kıyıdaki dalgaların sesine, o kıyıdaki taşlara ve deniz kabuklarına, bir labirent gezgini olarak Bilge Karasu'ya ve mental konfüzyondan mustarip kedisi Bıyık'a, bir hüzünler haritacısı olarak Sevim Burak'a, dillerinin yasaklanmasına dilleriyle direnenlere ve o dillerden daha güvenilir bir ülke inşa etmek isteyenlere, babasına o bir türlü gönderilememiş mektubu yazan Franz Kafka'ya, organik psikiyatriye karşı çıkan tüm varoluşçu psikiyatristlere ve psikologlara, Fenerbahçelilere, ne ararsan kendinde ara diyebilen tüm can dostlarıma, Struma'nın suskun yolcularına ve tüm soykırım kurbanlarına, Çehov'a ve kırgın kahramanlarına, Elias Canetti'ye ve sözcüklerdeki uzun yolculuğuna, bana

hayata dair birçok ayrıntıyı görmeyi öğreten Haldun Taner'e, sık sık döndüğüm, her yaşımda farklı duygularla anladığım hikâye ustalarımdan Sait Faik'e, yaşadığım toprakların duygusunu daha iyi anlamamı sağlayan Ahmet Hamdi Tanpınar'a, İvan Karamazov'a, Prens Mişkin'e ve insan ruhundaki o acılı yürüyüşü için Dostoyevski'ye, dürüstlüğü için Albert Camus'ye, çıkamadığı o yolculuk için Walter Benjamin'e, bendeki eskimeyen, kolay kolay tükenemeyecek şarkıları için Jacques Brel ve Léo Ferré'ye, kendisini her yerde yabancı hisseden Gustav Mahler'e, hoşgörünün bir aldatmaca olduğunu görenlere ve farklılıklara dayanamayanlara karşı sonuna kadar savaşmayı bir varoluş savaşı bilenlere, Nazi avcılarına, antişovenlere, antimilitaristlere, bir tatil gününde İstanbul'un içine çıkamayanlara, bir başkasında yeni olasılıklar adına yol almaya çalışanlara, Türkçe'yi sonuna kadar savunmak ve korumak isteyenlere, hayalleri ve bu hayalleri yüzünden bir hikâyesi olduğuna inananlara, gitmeyi ve terk etmeyi bilenlere, sevmenin ve bir aşkı korumanın büyük bir yetenek istediğini söyleyebilenlere, yaralı çocuklara, başkalıklardan ve başkalarının odalarından korkmayanlara, gerçek fahişelerin genelevlerin dışındaki evlerde yaşadığını görebilenlere, hayatıma farklı bir akış ve bakış kazandıran köpeğim Sanço'ya, bana yazmanın büyüsünü keşfettiren Saint-Michel Lisesi'ndeki Fransızca edebiyat ve felsefe öğretmenim Mösyö Pierre'e, şehrimin çoktan yitirdiğim denizine, evde pişen bir gül reçelinin kokusuna, dünyanın tüm oyuncaklarına, özellikle de elektrikli trenlerine, bu listeyi kendileri için uzatmak isteyeceklere ve azınlıkta kalmanın tüm yükünü omuzlarında taşıyanlara ithaf edilmiştir.

Birinci Önsöz

Seneler senesi görüşmediğimiz, birbirimizi boş bir gurur yüzünden aramadığımız ya da doğru bir deyişle, anlayabileceğini sandığım nedenlerden ötürü arayamadığımız, onca ertelemeyi, onca birikime ve özleme karşın, konuşmayı bile birbirimizden esirgediğimiz halde, başı, sonu ya da tüm satır araları, parantez içleri ve noktalama işaretleri isteğe göre değiştirilebilecek olan bu dosyayı sana, biraz da durup dururken göndermemi anlaşılır, savunulabilir kırgınlıklar adına elbette yadırgayabilirsin. Doğrusunu bilmek istersen, bu garip, üstüne üstlük tutarsız girişimi ben de yadırgıyorum şimdi. Araya –birçok hikâyemde kullanmaya alıştığım bir söyleyişle– bambaşka sözcükler, insanlar ve görüntüler girdi çünkü. Dahası, şimdilerde nedense çok farklı yollara, çok farklı umutlar adına düşmüş olabileceğimizi düşünüyorum. Her şey bir yana, edebiyatla bir zamanlar olduğu kadar ilgilenip ilgilenmediğini bile bilemiyorum. Bir olasılıkla, en azından daha rahat ve sorunsuz bir hayat adına, daha doğru ve tutarlı bir yol seçmiş, yaşadığımız bu ortama çok daha uygun düşebilecek, kabzımallık, dönercilik, lahmacunculuk, iş takipçiliği, müteahhitlik ya da milletvekilliği gibisinden bir mesleği, tüm hayallerine ve uyumsuzluğuna karşın kendine uygun görmüş olabilirsin. Bir başka olasılıkla, seninle bir zamanlar onca duyguyu, ertelemeyi ve düş kırıklığını paylaştığımız o evde artık yaşamıyor olabilirsin. Böylelikle bu dosya, anlatmak, paylaşmak istediğim onca duyguya karşın sana ulaşamayacak ve bu durum, istesem de istemesem de, ne yazık ki seni hepten yitirdiğim anlamına gelecek. Her şeye, tüm sakıncalarına karşın göze alıyorum ama ben bu girişimi. Her şeye, tüm çıkmazlara ve olası düş kırıklıklarına karşın, evet; içimde, hiç olmazsa bu konuda, bir “belki”ye, bir “acaba”ya, kısacası yeri doldurulamayacak bir boşluğa mümkün olduğunca yer bırakmamak için. Bu küçük, biraz da zor titreşimi bir kez daha denemekle pek fazla bir şey yitirmeyeceğimi düşünüyorum; öyle olunca da, seçeneklerime doğru yol alabilecek olmanın büyüsünü bir kez daha geliştiriyorum içimde, olası yenilgileri görmezlikten gelmeyi başarabiliyorum.

Meseleye böyle bir açıdan yaklaşabilmem durumundaysa kimi küçük itirafları, sorgulamaları ya da bir başkasında hiç istemediğim biçimlerde kalakalmaları da kabullenecek gibi oluyorum. Senin ne halde olduğunu tüm zorlanmalarıma karşın bilemiyorum, yalnızca kimi olabilirliklerden çıkarmaya çalışıyorum anlayacağın. Ama benim yakada pek fazla bir şeyin

değişmediğini, kimi kişilere göre yadırganacak tavırlarımı hâlâ sürdürdüğümü ya da yaşıma, başıma ve bana bir zamanlar bağlanan umutlara karşın, bir baltaya bir türlü sap olamadığımı, dahası, özellikle de böylesine ciddi çıkmazlar ve anlatamamalar söz konusu olduğunda, baltaya ya da sapa yüklenmek istenen anlamların kaypaklığına, güvenilmezliğine olan inancımı durmaksızın tazelemekte büyük bir yetenek ve direnç gösterdiğimi, bu mektubumdan ve eğer istersen okuyacaklarından rahatlıkla çıkabilirsin. Bir diğer deyişle, bu dosyayı gereğince ele alman ve daha uzak bir olasılıkla düşüncelerini belirtmen durumunda nelerle karşılaşacağımı şöyle ya da böyle kestirebiliyorum doğrusunu söylemem gerekirse. Kimi serzenişlerde bulunabilirsin örneğin; ya da seninle birlikte, şurada burada, değişik şekillerde de olsa yaşadığımız o insanları zaman zaman çok farklı biçimlerde tanıtmış olmamdan rahatsızlık duyabilirsin. Bir yalancı olduğumu da düşünebilirsin bu durumda, öylesine sevdiğimiz o mekânlar ve çağrıştırdıklarıyla ilgili ayrıntıları gereğince ayrımsayamamış olduğumu da. İçinden birilerine bir mektup yazıp, kimi aldatmalara ya da kaçınılmaz anlatamamalara kimi insanların ilgisini çekmek isteyebilir ve tüm bunları yaparken kimliğini şöyle ya da böyle gizlemeyi düşünebilirsin. Bu senin yıllar yılı ertelenmiş dönüşün, bir yerlere, bir insanlara varmak isteyişin bile olabilir ve bu girişiminle sakıncalı, çok büyük bir olasılıkla da uzun, sonuçsuz bir dizi soruyu göze alabilirsin. Ya da bu olasılıklar, bu bir şeyleri anlatma, paylaşma denemeleri, bir olmazlıkta, giderek bir hayalde kalabilir ve böyle olunca da birçok meselede, gereğince yaşanamamış her ilişkide, her girişimde olduğu gibi bir eksikliğin yanına bir başka eksikliği, istesek de istemesek de koyabiliriz. Sonuç ne olursa olsun, ben kendi payıma, hiç olmazsa burada anlattıklarımı, bu yeryüzünde, kimi ayrıntı ve yorumlarıyla en doğru dürüst biçimiyle, üstüne üstlük yalnızca seninle paylaşacağımı çok iyi biliyorum. Bu da insana, inan ki, müthiş bir yalnızlık ve terk edilmişlik duygusu veriyor. Arada sırada, işimden evime buruk bir sevinçle döndüğüm, bir akşam yemeğini bilmem kaçıncı kez ertelediğim, televizyon izleyemediğim, onca sevdiğim plaklarımı dinleyemediğim, kimden gelirse gelsin, bir telefon sesine muhtaç olduğum zamanlarda da hissediyorum bu korkunç birbaşınalık çıkmazını. Böyle bir durumdaysa, bir zamanlar, çok büyük umutlarla, bugün artık göze alamayacağım bir yüreklilikle yapmış olduğum seçimlerin doğruluğunu ya da yanlışlığını sorguluyorum kendi kendime. Tüm sakıncalarına karşın oturup düşünüyorum evet, vaktim bol, bu gece de uyuyamayacağım diyorum ve bu duygudan, bu yaşadıklarımla

tüm çağrıştırabileceklerinden, istesem de bir türlü kurtulamıyorum. Bu dosyada okuyacağın bu hikâye hazırlıklarında böyle bir yaşantının seçeneklerine yer verişim, biraz da uzunca bir süredir, değişik şekillerde de olsa peşim sıra gelen kimi soruların dilendiğince yanıtlanamamasının doğurduğu endişeden kaynaklanıyor olmalı. Büyükbabamın bana bir zamanlar yönetimini önerdiği, geçmişi çok eskilere, eğer yanılmıyorsam geçen yüzyılın son demlerine dayanan o ithalat-mümessillik şirketinin başına geçip, tüm bu yazı çizi işleriyle en azından ciddi bir şekilde uğraşmaktan vazgeçmeli miydim örneğin ? Beni bir ömür boyunca sevmeye her şeye karşın hazırmış gibi görünen ya da en azından bende bu izlenimi bırakmış olan Nora'yla evlenip çoluk çocuğa karışmalı, tatil tasarıları, ödenecek taksitler, hesap pusulaları, hafta sonu ziyaretleri, ödenmeyen senetler, orta karar lokantalar, orta karar arkadaşlıklar, orta karar hayaller ve memur bordrolarıyla dolu bir yaşantı biçiminde kendimle biraz daha az karşı karşıya gelir durumda mı olmalıydım ? Şu anda içinde bulunduğum düzen adına, Viktorya Teyze'den bana kalan parayı kitaplara ve şu pek az kişi için, o da küçük, ancak kuşkulu bir anlam taşıyabileceğine inandığım yazarlık umutlarıma biraz da ölçüsüzce, üstüne üstlük çevremdeki her vazgeçilebilir ahbap tarafından boş, gereksiz bir aylak olarak bilinmeyi de göze alarak çarçur etmeyip, İstanbul'un uzak bir semtinde de olsa küçük bir apartman dairesine yatırarak, bu sürekli ve zorunlu göç durumundan kurtulmalı mıydım ? Dinimin gereklerine uyup, toplumla uyumlu her insan gibi, temiz-pak giysilerimle ciddi bayram günlerinde sinagoga gitmeye özen göstermeli ya da her şey bir yana, Hamursuz günlerinde bol acılı lahmacun, cuma akşamlarındaysa domuz pirzolası yemek gibisinden saplantılara kapılmamalı mıydım ? Zamanı geldiğinde susmayı da bilmeli, olur olmadık yerlerde kravat takma, pabuçlarımı parlatma ve yolculuk arkadaşlarımı seçme konusunda olur olmadık sorunlar çıkarmamalı, kimi sosyal derneklere üye olmakla yetinerek, hiç olmazsa bir şeyler yapıyor görünmeli, cinsel, tinsel, dinsel ve de kinsel özgürlükleri aklıma her estiğinde sapına kadar savunmamalı mıydım ?

Gördüğün gibi sevgili dostum, insanın durup dururken, çıkışsız ya da seçenekleri hemen hemen imkânsız bir yalnızlıkta kalması ve kendisini benim gibi sürekli, üstüne üstlük zorunlu bir sorgulamanın içinde hissetmesi durumunda yanıtsız sorular yanıtsız soruları, pişmanlıklarsa kaçınılmaz pişmanlıkları kovalayabiliyor. Umarsızlığını her zaman olduğu gibi hazırlıklı olmadığın bir yalnızlık anında bir kez daha ayrımsayıveriyorsun o

zaman da. Susuyorsun istesen de istemesen de, seni bir zamanlar ortada bırakmış olan insanlara ne denli uzak kaldığını yeniden, içinde bir şeyleri sürekli olarak değiştirerek, dahası hep eksilterek anlayıveriyorsun. Yazılar, senin aynan, bir diğer deyişle bilinçaltına attığın yansıman, o insanlara söyleyemediklerin ya da bir şekilde söyleyebilme olanağın, bir dost, bir sırdaş arayış umudun oluyor.

Ne var ki bir yerden sonra, bu umudun ardında da koskoca bir kandırmacadan, bir kendi kendini aldatmadan başka bir şey olmadığını anlayabiliyorsun. İşin içine, senin de çok iyi bildiğin o kimi gizlilikleri açığa vurma tedirginliği, dolayısıyla da o ayırdına kolay kolay varılamayacak, sınırı ve şekli bir türlü belirlenemeyecek, tanımlanamayacak bir özdenetim düzeneği giriyor çünkü. Böyle olunca da kendin dahil hiç kimsenin, onca olaya, yenilgiye ve yitirmeye karşın, yeterince özgür ve dürüst olamayacağını düşünüyorsun.

İşte böyle sevgili dostum... Bu söylediklerimden ve satır aralarında sana gizliden gizliye iletmek istediklerimden, bir diğer deyişle de açıktan açığa anlatamadıklarımdan rahatlıkla ayrımsayabileceğin gibi, tüm çabalarıma ya da tuhaf tuhaf çeşitlendirmelerime karşın pek bir şeyi değiştiremedim, doğrusunu söylemek gerekirse, yepyeni, tüm boyutları, renkleri, sesleri ve kokularıyla yaşanmaya değer bir güne aktaramadım, umutlarıma, unutkanlıklarıma, farklı farklı kuyruklarda beklemelerime ve geceler, geceler, geceler boyunca göze aldığım o kendi kendimle konuşma temrinlerime karşın benden istendiğince fazla bir şey düzeltemedim hayatımda. Yani hep aynı sınırlardan dönmelerle aynı boşluk duygusu ve ilişkilerimi artık iyiden iyiye asgariye indirdiğim bu insanların gözünde hep aynı başarısızlıklar, aynı yan çizmeler ya da yerinde saymalarla istesem de istemesem de karşı karşıyayım hâlâ ve işin ilginci, bu durumun, bu yaşadığımız günlerde yalnızca bir kaçınılmazlıkla, bir doğasına zorunlulukla açıklanabileceğine inanmak beni enikonu rahatlatıyor, bambaşka serüvenlerin hayaline, bu garip kandırmacalar düzeneğinden aldığım güçle, yenilemeler ve kendini kurcalamalarla, olası geriye dönüşleri düşünmeksizin çıkabiliyorum. Yengileri ve o çok iyi bildiğimiz çıkmazlarda yol almaları önemsemenin de bir anlamı kalmıyor böyle durumlarda. Bu hikâyenin çok önemli bir yerine vardığımı bu günlerde her zamankinden çok daha güçlü bir şekilde sezinleyişimi belki en çok böyle bir yaklaşımın ışığında açıklayabilirim şimdi, o uzak akrabalarıma ulaşmak için bambaşka yolları da deneyebileceğimi belki de bu yüzden bir kez daha düşünebilirim.

Belki de bu yüzden, biraz da bugüne kadar okumuş, bir şekilde tanımış, hayatıma sayısız okumadan ve soru sormadan sonra geçirebilmiş olduğum kimi roman, şiir ya da hikâye kahramanlarının izinden, kendimi yeniden yalanlama pahasına, elimden geldiğince gitmeye çalışarak, bu yolda şöyle ya da böyle kaybolup yepyeni bir yerde, olası bir hayata, bambaşka bir kılıkla başlamak istiyorum. Binlerce, belki de milyonlarca insanın kurduğu, kurmakta olduğu düşü kendime göre yinelemeye, o tanımı güç bambaşkalığın peşinden sürekli olarak koşmaya çalışarak, yazının bu dayanılmaz çekiciliği de dahil, hiçbir olası güzelliğe hiçbir sözcüğe, çıkmaza ya da insana tam anlamıyla yerleşmeksizin, her zamanki gibi sessiz, her zamanki gibi fazla gürültü çıkarmaksızın, tüm olanakları ve sınırları buna karşın elimden geldiğince zorlayarak, en azından zorladığıma inanarak. Bu olası hayatta beni nelerin beklediğini şimdiden kestirebilmemse elbette imkânsız. Kesinliğinden bu aşamada emin olabildiğim tek şey, bundan böyle, en azından yakın bir gelecekte, hiçbir şey yazmayacağım ve kimi meseleleri olası, ancak çok, ama çok uzak bir yazı adına yalnızca düşünmeye, hissetmeye, daha da önemlisi yaşamaya çalışacağım. Kısacası bundan sonra yapabileceklerimi, biraz da bu yeni yolculuğun hiçbir biçimine hazırlıklı olamayacağım tuzaklarıyla, türlü türlü şekillerde, tüm benliğimle yaşamak isteyeceğim geceleri, insanları ve anlatamamaları gösterecek. Kim bilir, belki de günün birinde, şimdi düşündüklerimin tam aksine, bambaşka bir insan olarak, örneğin bir komedyen, bir profesyonel soytarı, bir dolandırıcı, bir sokak çalgıcısı, bir cinsel sapık, bir işe yaramaz, bir izmaritçi ya da yalnızca bir alkolik olarak “geri döner”, bu yazdıklarıma da, bugüne dek yazdıklarıma da, için için gülme olanağı bulabilirim.

Sana bu hikâyeleri ya da bu taslakları göndermemin tek nedeniyse, her şeye karşın, kendime olduğu kadar, bu dünyaya şöyle ya da böyle bir kazık çakma gereksiniminden ve özleminden kaynaklanıyor. Sürekli olarak ertelenebilecek, ama günün birinde mutlaka gerçekleşecek olan dönüşüm için böyle bir incecik bağın umulmadık, beklenmedik bir yararı olabilir. Bu dosyanın, bu mektubun bir yerlerinde belirttiğim gibi, sana ulaşamaması durumundaysa geriye yapılacak pek fazla bir şey kalmayacak. Hepten kaybolmanın ya da bir şekilde ölmenin bir başka biçimi olacak bu. Yaşadığımız bu günlerde belki de gerçekten her şeye, her olasılığa ya da yok olma zorunluluğuna hazırlıklı olmak gerekiyor.

L. M.

İkinci Önsöz

Az önce okumuş ve saygı duyulacak bir sabır göstererek bitirmiş olabileceğiniz metni –eğer yanılmıyorsam– yaklaşık olarak on-on iki yıl önce, bir diğer deyişle kendime bugünkünden çok daha fazla inandığım ve güvendiğim bir zamanda, olası bir romana sessiz sedasız bir şekilde başlama amacıyla yazmıştım. Bir düşten bir başka düşe, bir sorudan bir başka soruya doğru yol alacaktım sanki burada da, duraklarımı, görüntülerimi, üstüne üstlük sözcüklerimi, belki de bu yüzden tam olarak belirleyememiştim. Bir olasılık büyümüştü yalnızca benliğimde, evet; ya da içimde çok eski bir şarkıyı yineleyerek bir yola çıkışın büyüsünü taşımak istemiştim. Söylenmesi, istense de istenmese de itiraf edilmesi gereken gerçekler vardı gene de. Yani burada anlatılanlarla her ne kadar sizlerde özyaşamöyküsel kimi verilere başvurulduğu izlenimi uyandırılabilecekse de, gerçekte çok eski bir sırdaşın, seneler senesi peşimden gelen, varlığını aramızdaki o uzun ve bitimsiz ayrılığa rağmen sık sık yanıbaşımda hissettiğim “bir başkası”nın bendeki izdüşümünden söz edilmek istenmişti. Bu mektup her ne kadar tarafımdan kaleme alınmış idiyse de, aslında “bu başkası” tarafından değişik bir şekilde de olsa yazılmış ve buradan da anlaşılabileceği gibi kaçınılmaz, taşınması biraz da yüreklilik isteyen bir umutsuzluk anında tasarlanmıştı.

Sonuç ne olursa olsun, işin içinde bir başlangıcın, bu başlangıca bağlanan coşkunun o eşsiz küçük sevinci vardı dediğim gibi. Böyle bir dayanağın, daha da doğrusu sığınağın varlığı o günlerde her ikimize de yetebilirdi. Gelgelelim, savunusunu şimdi biraz gönül erinci, biraz da gönül borcuyla göze alabileceğim bazı nedenler yüzünden bu uzun soluklu ve o zamanlar için sakıncalı çalışmadan, günün birinde hiç istemediğim halde vazgeçmek zorunda kaldım. Savunusunu rahatlıkla göze alabileceğim nedenler yüzünden, evet. Bugün birçok meselenin kaçınılmaz bir şekilde görmezlikten gelinmeye, dahası kanıksanmaya yüz tuttuğu ve her zaman, birçok yerde belirtmeye çalıştığım gibi birçok acının hayatımızın gündeminden ancak enikonu kalktıktan sonra anlatılabildiği bir ortamda, bu sözleri söyleyebilmek elbette çok daha kolay. Belirli bir dürüstlüğün ve açık yürekliliğin sınırına ulaşabilmemiz için zamana ve kimi insanların görüntülerini kendimizden, yaşadığımız günlerden, iyiden iyiye uzaklaştırmaya gereksinimimiz var ne de olsa.

Neler söyleyebiliriz öyleyse bu kaçınılmaz zorunluluklar ya da durup dururken kimi akşamlar ile kimi alıştırmalarda kalakalmalarımız konusunda ? Nasıl çalabiliriz o eski meselelerimizin kapısını, o eski arayışlarla ilgili küçük sorgulamalarımızı nasıl göze alabiliriz ? Ben bu soruların gerektirdiği irdelemeye, beni o günlerde, eğer deyiş yerindeyse, bir hazırlık, bir yola çıkış anında yakalayan bir çıkmazın anlatımından kendime göre bir güç, bir avuntu kaynağı bularak başlamak istiyorum. Çünkü burada biraz meraktan, biraz bu kitaba vermiş olduğunuz paranın karşılığını istemek gibi son derece doğal bir hakkınızı kullanmak isteyeceğinizden (tabiî benim gibi seneler senesi Cağaloğlu'nda bedava kitap almak için dolaşmamış, salt bu amaçla kimi yayıncı dostlar edinmemiş ve bu kitabı da öyle almamışsanız), biraz da sakıncalı bir şekilde sıkılıp da yapacak başka bir şey bulamamış olmaktan dolayı okuyacağınız bu metinlerden ya da taslaklardan görebileceğiniz gibi, eldeki malzeme, en azından o günlerdeki anlayışımla, bir romana dönüştürülmeye yeterli değildi. Her şey bir yana, olası bir yeniden yapılandırma çabasını karınca kararınca da olsa şekillendirmem, şöyle ya da böyle gün ışığına çıkarabilmek için, gecenin ilerlemiş vakitlerinde müzik dinlemek, deniz kıyılarında gezinmek, tatil yörelerinde kendim güneş gözlüklerim ve bu şehre dönüşlerimle gizliden gizliye alay etmek ya da bu dönüşler süresince bir şarkıyı, bir şiiri gerçekten sevebileceğim bir insanla paylaşmayı düşlemek, sinemalar ile konser salonlarına ise bambaşka paylaşımlar adına uğramak gibisinden birçok ayrıntıdan feragat etmem ve beni nereye götüreceği kolay kolay belli olmayan bir dizi umudu göze almam gerekiyordu. O zamanlar, ne gizlemeli, dilediğimce okunamayacağımı bile bile, bir roman ya da biçimi ve türü ne olursa olsun bir kitap için böyle bir çabayı, dahası özveriyi denemeye gerek yok, diyordum. Aslına bakacak olursanız, aradan geçen onca yıla karşın bugün de aynı şekilde düşünüyorum. Aradaki fark, seçeneklerin şimdilerde önemli ölçüde tükenmiş olmasından ve en önemlisi, yalnızca yazıdan yana kimi umutların henüz tam anlamıyla yıpratılmamış olmasından kaynaklanıyor. İşte bu ikinci girişimi, değişik bir bakış açısıyla da olsa yeniden göze alabilmemin galiba en önemli nedeni bu.

İkinci önemli neden, yani beni o zamanlarda böyle bir yöntemle bir roman yazma girişiminden alıkoyan ikinci önemli engelse, kanımca, olası bir öykünmenin ayırdına bir şekilde de olsa varılmış olmasından ve bu biraz zorunlu, biraz da gönüllü öykünmenin beraberinde getirebileceği kimi sakıncaların bende doğurduğu korkudan kaynaklanıyordu. Böyle bölük

pörçük bir roman taslağını olası bir dosta göndererek yayımlanmasını istemek, bu taslağı şöyle ya da böyle yazdıktan sonra şekli ne olursa olsun ortadan kaybolmak ya da bütün bunlara bağlı olarak bir metnin oluşum sürecini bir romanın belkemiği olarak göstermek gibisinden girişimler, daha önce, değişik şekillerde de olsa, en azından bildiğim kadarıyla birkaç kez denendi çünkü. Dahası ülkemiz edebiyatının ender yüz aklarından biri olarak değerlendirebileceğim ve edebiyatla ama daha da önemlisi uyumsuzluğun her biçimiyle iyiden iyiye, biraz da kaçınılmaz bir şekilde kaynaşmış olmanız durumunda, çok büyük bir olasılıkla okumuş olabileceğiniz, dolayısıyla da hemen anımsayabileceğiniz o romanda da buna benzer bir yöntem, çok sevdiğim bir hocamın, “İyi ama orada da ambarda bulunan her şey kullanılmıştı” gibisinden sitemlerine karşın, çok başarılı bir şekilde uygulanmış bulunuyordu. Kimi aksaklıklar (!) konusunda aportta beklemeyi hani nerdeyse şiar edinmiş kimi okur ve eleştirmenlere, bir romanı böyle bir yöntemle sunduğum için, hatırı sayılır bir olanak tanıyabilirdim böyle olunca da. Ve bu konuda yüzüme vurulabilecek kimi gerçekler beni gerçekten yaralayabilirdi. Oysa böyle bir öykünmenin sakıncaları konusunda bu denli endişelenmeye hiç gerek yoktu aslına bakacak olursanız, çok büyük, çok ezici bir çoğunluğun her şey yerinde ve mükemmelmişçesine, her geçen gün biraz daha az okur, üstüne üstlük daha az yazar, daha az sorgulayıcı, yani yaratıcı olduğu bir ortamda, hiç kimse sizinle bu kadar ilgilenmezdi ne de olsa. Ama ne yapılır ki, kayda değer, bir yaşantıdan kendine göre kalıcı ve yönlendirici olabilecek gerçekleri, her zaman olduğu gibi aradan ancak uzun yıllar geçtikten ve kimi duyguları, iyi ya da kötü, değişik boyutlarıyla yaşadıktan, üstüne üstlük yitirdikten, peşinden koşulmaya artık değer bulamadıktan sonra çok daha iyi değerlendirebiliyor, bir yerlere konumlandırabiliyor insan. Sonuçta çok sevilmiş, yaşama bir şekilde geçirilmiş bir ya da birkaç kitaptan, daha önce de belirtmeye çalıştığım gibi biraz zorunlu, biraz da istekli bir etkilenme söz konusuydu ki, bunu ister ilk, ister son olsun, bir eksikliğin, bir olmazlığın dile getirilmek istendiği birçok eser için doğal karşılamak gerekiyordu. Hem sonra, bana kalırsa, içinde bulunduğumuz bu çevrede anlatılmak istenenlerle uyandırılmak istenen havaya karşın, pek az örnek için gerçek anlamda “özgün” tanımlaması yapılabilirdi. Bu durumda bu kitabı, çok sevdiğim bir ya da birkaç kitabın çeşitlemesi olarak da savunabilir ve kendi köşeme, artık çok iyi kanıksadığım suskunluğumla, kendimi de, başkalarını da fazla rahatsız etmeksizin çekilebilirdim. Bu

aşamada, ne yaparsak yapalım, nasıl olsa çok az kişiye sesleniyoruz, nasıl olsa bu oyunu aramızda, aradığımız büyük çoğunluklardan habersiz olarak, biraz da ahmakçasına oynuyoruz, düşüncesi enikonu rahatlatıcı olabilirdi. Ancak daha başka nedenlerle, daha başka bağlamlarda da belirtmeye çalıştığım gibi, insanın hiç olmazsa kendini kurtarabilecek kadar çözümleyebilmesi için senelerin, ilişkilerin, yitik özlemlerin, dolayısıyla da yenilgilerin göze alınması gerekiyor. Geriye, belli bir birikimden sonra, kendi sınırlarını biraz daha iyi bilmek ve anlamlandırmak gibisinden sözde açıklamalar ya da anlatabilmeler kalıyor bu durumda. Konuya böyle bir bakış açısından yaklaştığımda, öylesine özlediğim halde, şimdi yanımda olmayan, ancak bu uzun metnin bir şekilde de olsa gün ışığına çıkmasında hani nerdeyse başrolü oynamış bulunan o eski sırdaşımın bendeki unutulmaz anısına karşın, bu yeni çalışmayı birçok kişinin bekleyebileceği şekilde derleyip toparlayamamış, arzulanır ve pek de sorun çıkarmayacak bir türe sokamamış olmam beni eskisi kadar üzmüyor. Bir zamanlar biraz değişik, biraz da çelişik umutlarla yazılmış olan bu metinleri öyle fazla çaba harcamaksızın bir araya getirmek ve zorunlu birkaç müdahale dışında, hemen hemen hiç değiştirmeksizin yayımlamakla yetinmenin nedenini biraz da böyle bir duyguda aramak gerekiyordu bu durumda. Eski, çok eski olabilirliklerle, eski umarsızlıkları ya da açmazları durup dururken ve kim bilir, belki de en istenmedik, en hazırlıklı olunmadık zamanda açığa vurma endişesiyle, burada belirtilen kimi kişi, yer ve yaşantıları sanırım biraz da bu yüzden görmezden gelir göründüm. Değişik yöntemler ve hilelerle başkalaştırmak istedim anlayacağınız. Bu kaçınılmazlığın, arzulanmadık anlaşmazlıklara ya da yalan yanlış yönlendirmelere yol açmayacağını umarım.

Geriye, bu aşamada, aradan geçen onca zamandan sonra, bu metinlerin hangilerinin değerli sırdaşımca, hangilerininse tarafımdan yazıldığını anımsayamadığımı itiraf etmek, dahası, anımsasam bile açığa vurmaya bir türlü yanaşamayacak olduğumu belirtmek isteyişim kalıyor. Ama bana kalırsa böyle bir durumu da bir sakınca, bir karmaşa, bile isteye göze alınmış bir içinden çıkılmazlık olarak görmemek gerekiyor. Bir zamanlar, birçok duyguyu ve kırgınlığı o sırdaşımla, biraz şaşırabileceğiniz, dahası yadırgayabileceğiniz bir biçimde paylaşmıştım çünkü: bir aynada, birer ikiz gibiydik biz belki de bir zamanlar; bir aynada, galiba biraz da ayırdında olmaksızın, sürekli olarak birbirimize geçmiştik. Sevdalanmalarımızda, olasılıklarımız, hayallerimiz ya da başkalaşmalarımızla sevişmelerimizde,

bu sevişmelerimizi, uzun, tehlikeli gecelerde ellerimiz, kollarımız ya da yastıklarımızla hayal edişlerimizde, özleyişlerimizde, kısacası tehlikeli sayılabilecek birçok duyguda, paylaşmada ya da paylaşamayışta biz hemen hemen aynı insan gibiydik anlayacağınız ya da biz aslında aynı insandık da bunu açığa vurmayı, kendi kendimizle paylaşmayı bile ertelemiş, üstüne üstlük birbirimizden esirgemiştik. Hem sonra ben bu "hikâyeleri" benzer olayları eşdeş şekillerde yaşamış insanların da birbirini andırır, dahası çağrıştırır bir şekilde yazabileceklerine zaten inanıyorum. Her şey bir yana, sırdaşımın o mektubunda da belirttiği gibi, bu küçücük yazı serüveni, varlığından hani nerdeyse emin olduğunuz, ancak bir türlü ulaşılamamış uzak akrabalarla, nasıl ve nerede olursa olsun buluşma amacına yönelikti de bir yerde. Bu kitaba adını koymamsa tümüyle profesyonel bir zorunluluktan kaynaklanıyordu. Daha açık bir söyleyişle, bu eseri yayımlama inceliğini ve değerbilirliğini gösteren editörümün kimi şekilciliklerine, üstüne üstlük saplantılarına istesem de istemesem de boyun eğmem gerekiyordu. Ama kimi amaçlara, dahası özlemlere ulaşabilmek için, kimi ödünlerin verilmesi gerektiğini herhalde siz de çok iyi bilirsiniz.

Şimdi, bu açıklamaları da yapabildikten sonra, biraz daha özgür ve rahat hissedebiliyorum kendimi. Sonuç ne olursa olsun, bu kitap yayımlandı ya diyorum gene de, bir geçmişi, değeri o zamanlar belki de yeterince ayrımsanamayan bir çalışmanın ürünlerini karınca kararınca da olsa kurtarabildim ya, bu bana yeter, gerçekten yeter diyorum.

Gelgelelim sürekli olarak çoğaltılan, peşinden koşulan onca özleme karşın, ben gene de bu kitaptaki metinlere birer hikâye gözüyle bakmamanızı önermek istiyorum. Bana kalırsa bunlara kimi hikâyeler için taslaklar, ön çiziktirmeler, geleceğe ya da başka yaşantılara, başka metinlere uç verebilecek, buna karşın çok istendiği halde hikâyeye dönüştürülememiş metinler ya da yalnızca yangından bir şekilde kurtarılmış mallar diyebilmeli. Anlık kimi duygulanmaların ya da yalnızca kâğıda yansıtılabilen kimi kırgınlıkların, yer yer de küskünlüklerin, öfkelenmelerin eseri. Ve elbette bu arada, her zaman, her yerde olduğu gibi yaşama bir nebze de olsa renk katma çabalaması; pek uyumlu olmasa da. Ama dileyenler elbette bu metinleri birer hikâye olarak okuyup değerlendirebilirler. Böyle bir seçim, hiç kuşku yok ki bir kitabın eser olmasındaki işlevi hiçbir zaman yadsınamayacak olan okurun –eğer gerçekten varsa– özgürlük sorunsalını da aynı zamanda gündeme getirecektir. Ve eğer karşı koymama ve tüm önerilerime karşın, hikâye

kimliğini şöyle ya da böyle hak edebilecek denemelerle karşı karşıya bırakılacak olursam, sözünü ne yazık ki sık sık etme durumunda kaldığım o umarsızlık duygusunu bir kez daha anımsamaya ve sizlerle elimden geldiğince paylaşmaya mecbur olacağım. Gelgelelim edebiyat türleri için üst başlıklar aramanın ne denli anlamsız ve sakıncalı olduğunu, bir insana, olası bir dosta bir cümleyle, bir parantez içiyle ya da kısacık, sessiz sedasız bir söyleyişle ulaşmanın, en azından ulaşmaya çalışmanınsa beklenmedik bir yolculuğa neden olabileceğini, kendimi başkalarının gözünde yinelemekten korkmaksızın zaten sık sık yeniledim durdum ben. Meseleye böyle bir açıdan yaklaşacak olursak, hepimiz kendimize göre bir yolda, kendimize göre özgür, daha da önemlisi geleneksel kimi sınıflandırmaları kafasında iyiden iyiye şekillendirmişlerin gözünde biraz sakıncalı sayılabiliriz ve ne yalan söyleyeyim, böyle bir durum, sizi bilmem ama, benim açımdan müthiş bir keyif vesilesi olabilir.

Son olarak bir de kitabın başına aldığım o biraz uzunca ithaf listesinden söz etmek istiyorum. Bu liste, haklarında az önce çeşitli ve bana kalırsa az güvenilir açıklamalarda bulunduğum metinlerin ışığında, tamamlayıcı bir ek metin olarak, daha başka "hikâyeleri" beklenmedik şekillerde çağrıştırabilmesi, ama en önemlisi okuyucuyu alışılagelmiş edilgen kimliğinden, karınca kararınca da olsa sıyırma düşüncesiyle kaleme alındı. İthaf listesinden sonra görülen boş sayfa, bir baskı hatasından ya da gereksiz bir kâğıt israfından değil, bu listeyi dilediğinizce uzatabilmeniz amacıyla, bilinçli olarak boş bırakılmıştır. Bu durumda, ne ölçüde gerçekleşebileceğini bilemiyorum ama, hiç olmazsa bu bağlamda ortak bir üretimden, gizliden gizliye sürdürülebilecek bir söyleşiden, dolayısıyla da beklenmedik bir paylaşımdan yana umutlu olunabilir. Herkes bu kitaba kendince, dilediğince bir katkıda bulunabilir meselesi. Dileyenler bu listeyi özlemlerince uzatıp yalnızca kendi kitaplarında, kendileri ya da çok sevdikleri için saklayabilirler. Dileyenler, şekli ve niteliği ne olursa olsun bir ses getirebilmek amacıyla önerilerini yayınevine gönderebilirler. Bir yanıt vereceğimden ve bu önerileri o çok değer verdiğim "Unutulmaz Sözcükler, Tuhaf Söyleşiler ve Sakıncalı Görüntüler" dosyasında saklayacağımdan hiç kimsenin kuşkusu olmasın. Tabiî bu arada bu sayfa boşluklarını kendim için düşündüğümü de itiraf etmeliyim. Zaman geçtikçe nelerin eksik kaldığını ya da neleri yeterince ayrımsayamadığını, ne de olsa çok daha iyi anlayabiliyor insan. Bu bağlamda kimi sözcüklerde kaybolmaktan, dahası boğulmaktan yana içimde sürekli olarak büyümekte

olan tedirginlikten, birçok insanın bana öfkeleneceğini bile bile bir kez daha dem vurmak istiyorum. Saygılarımı, yan çizmelerimi ve olası tüm takılmalarımı kabul edebileceğiniz umuduyla.

M. L.

Üçüncü Önsöz ya da...

Bu tanık, anlaşılması, dolayısıyla da açıklanması güç, kimi rastlantıların sonucunda geldi aramıza. Daha önceki tuhaf çalışmalarından, bu çalışmalarıyla sizlere zaman zaman zararsız, zaman zaman da sakıncalı tuzaklar kurmak istemelerinden, bir görünüp bir kaybolmalarından ya da garip hayaller adına şurada burada dolaşmalarından tanımış olabileceğiniz M. L.'nin, yayımlanması için çok büyük bir olasılıkla uzunca bir süre uğraştıktan, cümlelerini bir yazıp bir bozduktan, söylemek istediklerinin bir bölümünü satır araları ile, kolay kolay ayrımsanamayacak parantez içlerine yerleştirdikten ve en önemlisi çok uzun bir süre, anlamsız bir biçimde duraksadıktan sonra masama bıraktığı ve tamamlanamamışlığı her yönüyle belli olan bu dosyanın hemen yanı başında bulduğum, oldukça düzgün bir el yazısıyla yazılmış olan ve aşağıda sizlere eksiksiz metnini sunmak istediğim bu mektup, kim olduğunu tüm çabalarıma karşın öğrenemediğim, hiçbir zaman öğrenemeyeceğime ise artık iyiden iyiye inandığım tanığa, bu beklenmeyen misafire ait olmalıydı. Hesapta olmayan, olaylara belki de yepyeni bir boyut kazandırabilecek, açıklamalarıyla en azından kimi soruları da beraberinde getirebilecek bir tanık. Sorular, açıklamalar, ilginç göndermeler ve biraz da şaşılacak bir mektup, evet. Ama ne yapılır ki hepsi bu kadar. Ne yapılır ki, onca hayalime, isteğime ve kendi kendimle oynamalarıma karşın hiçbir olası yanıtın rahatlığına sığınamıyorum şimdi: ne yapılır ki, her şey –yani bu beklenmeyen misafirin odama hangi yollardan girip hangi yollardan bu dosyadan haberdar olduğu ya da bu dosyayı nasıl okuduğu, en önemlisi ne adına, hangi amaç ve zorunluluklarla bu mektubu kaleme aldığı gibisinden meseleler– tam bir bilinemezlik içinde.

Bu konuda bir ara bizim çaycı Numan'dan kuşkulandım. Ancak Numan, gayet iyi biliyorum ki, kişiliğindeki tüm renkliliğe ve sıra dışılığa karşın, bu tür metinlerden, böyle bir biçemden ve en önemlisi uzun cümlelerden çok sıkılır, bunların kendince bir edebiyat çalışmasına malzeme olabileceğini, ancak bu anlatılanların kendisini aştığını, tarih kitapları ile yorucu olmayan bir dil kaygısıyla yazılmış, devrik cümlelerden öyle pek fazla medet ummayan biyografileri, otobiyografileri her şeye tercih ettiğini söyler. Her şey bir yana, Numan'ın yaşı ve bu metinlerin yaşandığı tarihlerde dolaştığı mekânlarla pek istemediği halde içinde bulunduğu ilişkiler gereği, bu olayların bir şekilde de olsa doğrudan tanığı olması bana kalırsa basbayağı

uzak bir olasılık. Öte yandan, Numan'ın, en azından bildiğim kadarıyla, sözünü etmeye çalıştığım bu garip olayın yaşandığı günlerde, bizim sokağın yalnızca Marlboro'ya torba sallayan tombalacılarıyla, kurucularından olduğu Gelinhisarlılar Cami Yaptırma ve Geliştirme Derneği'nin yönetim kurulu üyeleriyle çok önemli fikir ayrılıkları, bir diğer deyişle ilgilenilmeye değer çok daha ciddi meseleleri vardı. Bu derneği kurma tasarısı öğrenebildiğim kadarıyla yaklaşık olarak on altı yıl önce Numan'ın İstanbul'a yeni geldiği ve az buçuk paralı birkaç hemşehrisiyle Yeşildirek'te buluştuğu günlerde ilgilenilmeye değer bir düşünce olarak ortaya atılmıştı. İstanbul'da bu iş için münasip çok yer olabildiğinden, adını rahatlıkla koyacağınızdan emin olduğum birtakım başarıların kanıtlanması amacıyla bir güzel cami yaptırılacak, ancak gereken paranın temini için oldukça sağlam, güvenli bir yola başvurularak bir kumarhane işletilecek, gerekli mercilerle gerekli ayarlamalar elbette yapılacak, sonuçta toplanan manoylaysa –erketeciler de raconuna göre kollandıktan sonra– bu amaç için arzulanan fona ulaşılabilecekti. Numan ve arkadaşları bu vesileyle tam on dört yıl boyunca geçinip gittiler, evlendiler, evlendirdiler, çoluk çocuğa karıştılar, biraz Gültepe'de, biraz Bayrampaşa'da, biraz da Zeytinburnu'nda mütevazı apartmanlar çıktılar. Ama günün birinde, işte asıl sözünü etmek istediğim sorun çıkıverdi ortaya. Onca paraya sahip olduktan sonra ortaya başlangıçtaki, yani asıl yola çıkıştaki amacın gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesi atıldı çünkü ve en önemlisi bu karar sonradan öğrenebildiğim kadarıyla, kumarhanenin arkasındaki "Özel Konuklar Bölümü"nde, oybirliğiyle, sanki ayarlanmış ve denk getirilmişçesine, Numan'ın yokluğunda, Numan bu işte hiç olmamışçasına, üstüne üstlük iki kıran kırana barbut partisi arasında alınıverdi. Oysa onca yıl sonra, Ramazan'da bile bol bol rakı içmekten kendini alamayan Numan'ın bir düzenin –hani nasıl denir– tıkır tıkır işlediği bir zamanda, böyle bir girişimi, meseleyi enine boyuna, uzun uzadıya tartışmaksızın kabul etmeye, doğrusunu söylemek gerekirse hiç niyeti yoktu. Ancak bunu itiraf etmek, buradaki aykırılığı olabildiğince savunmak ve her şeyin eskisi gibi sürdürülmesini istemek zordu, hemen hemen imkânsızdı, bunu Numan da çok iyi biliyordu. Gelgelelim, kendisinden bu konuda gelen sessiz muhalefet bana kalırsa anlaşılabilir bir dürüstlükten, bir kendini bilirlikten kaynaklanıyordu ve ne yazık ki bu meselenin, dahası bu çıkmazın da bir umarı, bir şekilde de olsa umulabilir bir çözümü yoktu. Yani kimi duyguları şöyle ya da böyle yaşadıktan, kendine göre bir yaşam deneyimi, üstüne üstlük sarsılmazmış

gibi görünen bir bakış açısı edindikten sonra, başkalarınca kutsal sayılabilecek kimi inançlara aykırı düşebilecek kimi yolları araç bilerek bir düşünceyi, bir yaftayı ya da aldatıcı bir görünüşü kullanmanın sakıncalarını, hem cisminin, hem de vicdanının güvenliğini göz önünde bulundurduktan sonra sezmiş olabilirdi bu değerli dostumuz; bu küçük, sessiz sedasız düzenin durup dururken sarsılayazması kendisinde anlaşılabilir, kabul görebilir bir rahatsızlığa neden olmuş olabilirdi. Şimdilerde, suratını mahkeme duvarı gibi asmayı ısrarla sürdürmesinden ve bizim yayınevindekilerle, çayların demi ile kahvelerin şeker oranı konusunda hemen hemen her gün, durup dururken maraza çıkarmasından, içindeki bu sorunu hâlâ çözememiş olduğunu anlıyorum. Numan'ın kafası o günlerde çok bulanıktı, birtakım çıkmazlara ve saplantılara gereğinden fazla çakılıydı anlayacağınız. Bütün bunlar bir yana, yani tüm açmazlarına, durup dururken su koyvermelerine, inşaat işlerindeki hileler konusunda enikonu ustalaşmış olmasına, sigara karaborsacılarıyla kurmuş olduğu sıkı ilişkilere, "kadınların altına olduğu kadar üstüne de vurulmalıdır" düşüncesini tüm içtenliğiyle savunmasına ve bu görüşünü içki sofralarında konuşmaya şaşılacak bir özen göstermesine rağmen temiz adamdı, hakikatli adamdı sonuçta Numan. Bu türden gizli kapaklı, dahası içtenliksiz oyunları, çıkarı ne olursa olsun kabullenemeyecek denli dürüsttü üstüne üstlük; ya da onca ilişkiye, gönüllü ve zorunlu ödüne karşın içindeki doğruya her zaman için hatırı sayılır bir yer ayırabilenlerdendi. Şimdi arada sırada, yaşamakta olduklarını şöyle bir düşündüğümde, kendisini bu kadar yormamalı, yıpratmamalı diyorum. Gelgelelim bu meselelerde de hiç kimseyle dilendiğince paylaşılamayacak, içte, işte böyle aniden kopup, kim bilir, belki de gene aniden, beklenmedik bir zamanda duruluverecek bir fırtınanın göze alınması gerekiyor. Bu durumda Numan'ı biraz da yalnızlığına terk etmek o kadar da yanlış olmayabilir anlayacağınız. Olasılıklar, beklenmedik değişimler, yenilikler ve küçük sevinçlerle özdeş buluşmalardan, birlikteliklerle yepyeni başkalaşmalardan yana umutlu olmanın belki de tek dayanağı bu. Böylesine bekleyişlerin gizemi ya da tüm kayıpların, sonuna kadar, küçük sessiz cinayetlerin de göze alınarak çoğaltılması, belli belirsiz bir yarına aktarılması da diyebiliriz.

Gelelim şimdi başka insanlara ya da olasılıklara. Bir ara bizim muhasebeci Mösyö Apostol'dan da kuşkulandım. Ancak onun da Türkçesi burada anlatılanları yeterince ve gereğince sindirmeye yetmezdi. Hem sonra o da, çok gelişmiş esprili yönüne ve zekâsına, Fransızca'yı, İtalyanca'yı ve

Rumca’yı çok iyi bilmesine, her öğle yemeği için yayınevine seneler senesi düzenli bir şekilde, tertemiz sefertaslarında yemek getirmesine, her gün, saat tam on ikide bembeyaz peçetesine sofrasını hani nerdeyse bir tören titizliğiyle kuruyor ve yemeğe başlamadan önce, çevresindekilere biraz da yaptığı işten hani nerdeyse övünç duyarcasına, “Buyurun beyler”, diyecek kadar incelmiş görünüyor olmasına, marangozluk ve bilumum tesisat işlerinden hatırı sayılır şekilde anlamasına, düzenli bir *Selection* okuru olmasına ve çok iyi mandolin çalmasına rağmen, kimilerinizin çok iyi algılayabileceği, dahası yabancılayamayacağı nedenler yüzünden ketumluğu seçip, “Bos ver vre pasamu, bos ver karisma” diyenlerdendi. Mösyö Apostol burada dile getirilen ayrıntıları mutlaka çok iyi, dahası benden de, birçoğunuzdan da çok daha iyi anlayabilir, bambaşka bir şekilde, kendine has bir duyarlıkla anlatabilir, üstüne üstlük bu mektubu bir akşam vakti, Kurtuluş’taki evinde hiç kimseye çaktırmadan bir güzel yazmış olabilirdi. Ancak bir zamanlar yaşamış olduğu kimi olaylar, yıllar geçtikçe çevresindekilere çok farklı bir gözle bakmasına ve kabuğuna sanki bir daha çıkmamasıya kapanmasına neden olmuştu. Bu suskunluğu ve eğer deyiş yerindeyse küskünlüğü anlamak pek de öyle zor olmamalıydı aslında. İşte bu yüzden bu olasılığı da görmezlikten gelip Mösyö Apostol’u kendi duygu tarihinde yalnızca kendisine, kendi küçük hayal dünyasına ve tüm bunların bendeki izdüşümüne bırakmak çok daha uygunmuş gibi geldi bana. Kendisiyle ilgili bu beklenmedik olasılığı düşündüğümde, öğle yemeğini henüz bitirmişti örneğin, çatalını, bıçağını ve takma dişlerini her zamanki gibi bizim tuvaletin o tamir etmekten bir türlü bıkmadığı çeşmesinde yıkamıştı. Birazdan kendisine az şekerli bir kahve söyleyecek, bu arada sefertaslarını bir gazete kâğıdına sarıp o çok eski kahverengi çantasına yerleştirecek ve hafiften sararmış parmaklarıyla bir sigara tellendirecek diye düşünmüştüm o anda, bu küçük törenlerde bambaşka hikâyelerin gizli olabileceğini sezinlemiştim. Atina’dan, seneler senesi ayrı yaşadığı, şimdilerde çok anlamsız bulduğu nedenler yüzünden boşandığı karısından son zamanlarda sık sık almaya başladığı mektuplarsa bana göre bambaşka yolculukların ve kendine göre yinelemelerin habercisi olmalıydı. Geriye bu ilginç gelişmelerle ilgili bazı soruların peşinden gidebilmek kalıyor şimdi. Sorular ve beklenmedik gelişmeler, evet Mösyö Apostol’u bu küçük törenlerinde belki de en çok bu sessiz yola çıkışları ve geriye dönmeleri sayesinde başkalarıyla paylaşılmaya değer bulabilirdim.

Ancak tüm bu arayışlar ya da kendine göre değerlendirmeler bu mektubun izini sürmekten yana göze aldığım girişimin henüz tükenmediği anlamına da geliyordu. Oturup bir kez daha düşündüm bu durumda kendi kendime, ilginç, beklenmedik sonuçlara doğru yol aldığımı birdenbire ayrımsadım: bir üçüncü olasılıkla M. L., odama bir akşam vakti gizlice girip alışkını olduğu eşşek şakalarından birini yapmış olabilirdi. Ama bu durumda da geç saatlere kadar yayınevinde bilumum toparlama ve yerli yerine yerleştirme işlemleri için kalan, kuş uçurtmamaktaki özelliğiyle, üzerimizde gizli bir terör kurmuş olan, çekmece ya da dosya karıştırma yetenekleriyse çevredeki hemen hemen herkesçe bilinen temizlikçi Melahat Hanım'ı hangi yollardan atlatmış olabileceği sorusu geliyor aklıma. Hoş, Melahat Hanım'ın kestane şekerine büyük bir zaafı vardır, bundan her zaman yararlanmak olasıdır, M. L. de bunu çok iyi bilir ama, yukarıda da belirtmeye çalıştığım gibi, son derece düzgün bir el yazısıyla yazılmış olan bu mektup bu olasılığı da ortadan kaldırıyor. M. L.'nin el yazısı akıllara durgunluk verecek ölçülerde pis ve okunaksızdır çünkü, gün gelir bir iki cümlesini çözümleyebilmek için hiç de kısa sayılamayacak bir okuma süresini, ulaşabileceğiniz sonuçları biraz da tahmin ederek göze alabilmeniz gerekir. İşte bu ayrıntı, yalnızca bu ayrıntı bile, bu mektubun bir başka yerde, bir başka şekilde aranması için yeterince uyarıydı sanırım.

Arayışımı bambaşka yollardan, çok daha tehlikeli boyutlara vardırarak sürdürebilirdim öyleyse: bu mektubun ele alınış biçimi öylesine hoşuma gitmişti ki, bir ara, ister inanın ister inanmayın kendimden bile kuşkulandım. Bu vesileyle, birçok sakıncayı ve sevimsiz tanının sonuçlarını da göze alarak, düşüncelerine güvenebileceğim birkaç ruh hekimi dostuma göründüm. Bende herhangi bir uyurgezerlik bulgusuna rastlanmadı. Uzaktan, bir şekilde de olsa, ipnotize edilmiş olabilir miydim bu durumda ? Bana büyü yapılmış olabilir miydi ? Ruh hekimi dostlarım bu sorularımı değil yanıtlamak, duymak bile istemediler. O zaman da boşluk hep aynı boşluk olarak kalıyor diye düşündüm. Nereden çıkıp nereye varacağınızı bir türlü kestiremiyordunuz.

Son olarak, bu mektubu sizlerden birinin yazmış olabileceği düşüncesi geldi aklıma. Bu kişiyi bulmak biraz zaman alabilirdi, bunu yadsıyamaz, ne yaparsam yapayım, görmezlikten gelemezdim. Ancak bu arayış en azından ilk elde sanıldığı kadar zor olmazdı, olmamalıydı. M. L.'nin açıklamalarında da belirtildiği gibi (söylediği tek doğru söz de buydu zaten) bu oyun pek az kişi tarafından seneler senesi hep aynı yöntemler, hayaller

ve görüntülerle oynayıp duruyor çünkü. Konuya böyle bir bakış açısıyla yaklaşıldığında sistemli bir dedektiflik çalışması elbette birçok gizlenmişliği ya da saklanmışlığı ortaya çıkarabilirdi. Bunun için, bir ara sizleri bu kitabı alabileceğiniz yerlerde izlettirmeyi bile düşündüm. Ne var ki birçoğunuzun senelerin verdiği deneyimle, bu izlenme olayını hemen ayrımsayabileceği de geldi aklıma. Bu durumdaysa, aklınıza beklenmedik olasılıkları getirebilir, bu küçük oyundaki dostlarınıza düşündürtebilir ve bu davranışlarla hiç istemediğim halde, bana zaten pek umut vermeyen bu kitabın satışını daha da düşürebilirdiniz. Her şey bir yana, böyle bir mektup için sizleri tedirgin etmenin hiçbir anlamı yoktu. M. L.'nin bir hikâyesinde de belirtmeye çalıştığı gibi, kimi meselelerin, bir bilinmezlik, bir belirsizlik perdesinin ardından şöyle ya da böyle görünmesi de yeterli olabilirdi. Neyse. Hayat kimi meseleler açıklanamasa, kimi kırgınlıklar önlenemese, kimi sorulara gerekli yanıtlar bulunamasa, kimi özlemlere dilendiğince ulaşılmasa, kimi kadınlar onca hayale ve hazırlığa karşın çıplak görülemese, kimi çok eski olabilirliklere yeniden dönülemese de devam ediyor önünde sonunda: İsmail'in meyhanesine gene yazarlar ile yazar olmayanlar geldi dün akşam. Gecenin o ilerlemiş vakitlerinde o alışılagelmiş, bir yerden sonra da kurtulmanın mümkün olmadığı sarhoşluğun merceğinden ve ne yalan söyleyeyim o hiç kimseye anlatamadığım yalnızlığımda ve o zorunlu, her geçen gün biraz daha vazgeçilmez bir sığınak olarak görünen evime dönüşümde gene de çok güzeldi, çok bir bilinmeyenli, çok bir anlatılamayanlıydı İstanbul. Oncasına kafa patlattığım ve hiç istemediğim halde, üzerinde uzun uzadıya durduğum o mektubu hiç düşünmedim, dahası düşünemedim o saatlerde. Bir kaybolmuşluğu, çevremdeki hiç kimsenin yeterince ayrımsayamadığı, anlayamadığı bir suskunluğu bir kez daha düşündüm yalnızca. Gideceğim, gitmeye zorunlu olduğum yeri artık çok iyi biliyordum. Sözünü ettiğim o mektupsa, onca sözcükten sonra, şimdi yanı başınızda, kimi duygularla kimi meseleleri sanki biraz daha iyi açıklamak ya da tam tersi, iyiden iyiye karıştırmak için duruyor olabilir.

H. A. Ş.

Dördüncü Önsöz
ya da Beklenmeyen Bir Tanığın
Anlattıkları

Pek Az Sayın H. A. Ş.,

Ne mutlu ben bir hortlağım, peşinizde durmaksızın dolaşaduran bir hayaletim diyebilenlere. Ne mutlu bana ki, bu mektubun sahibini de, yazıldığı koşulları da hiçbir zaman bilemeyeceksiniz. Bu konuda, sizi çok iyi tanıdığımdan, birtakım tahminler yürüteceğinizi ve bu tahminlerinizle çevrenizdeki birçok insanı sıkıntıya boğacağınızı hissetmekten alamıyorum kendimi. Umarım bunları bir yazıya dönüştürmez ve kendinizi bir kez daha rezil etmezsiniz. Bir kez daha diyorum, çünkü bana göre zaten yeterince rezil olmuş durumdasınız. Bunun nedeniyse bir rastlantı sonucu masanızda bulduğum ve şöyle bir okuduktan sonra, beni bir yandan kaçınılmaz bir şekilde öfkelenmeye, bir diğer yandansa katıla katıla gülmeye yönelten, hani nerdeyse mecbur eden dosya. Umarım burada yazılanları yayımlamaz ve eğer sözü edilebilecekse, yayınevinizin saygın konumuna bu biraz da bilinçsiz girişiminizle beklenmedik bir gölge düşürmezsiniz. Burada dile getirilen dünya, dolayısıyla da okuyucuda uyandırılmak istenen izlenim, bir yanılsamalar ya da daha doğru bir deyişle boş yere uzatılmış, yinelenmiş bir yalanlar bütününden başka bir şey değil çünkü. Ve sizi bu konuda uyarmak, bir yerden sonra, bir insan adamlığın da ötesinde, bir geçmişe, bir duygu tarihine sahip çıkma zorunluluğuyla açıklanabilir bence.

Bu durumda, yani böyle bir girişin ardından elbette biraz daha açık sözlü ve açıklayıcı olmamız gerekiyor. Ben bu aşamada her şeyden önce, kimi olayları yalnızca gözlemlemekle yetinmeyip, aynı zamanda da çok yakından yaşayan biri olarak, bu sorunların, dolayısıyla da rahatsızlıkların ortalıkta bir süredir M. L. adı altında dolaşan sahtekârın başının altından çıkmakta olduğunu söylemek istiyorum. Çünkü bu adam kendisini sizlere hiçbir zaman gerçek kimliğiyle tanıtmadı, anlattığı ya da anlatır göründüğü insanlarla hiçbir zaman gerçek bir iletişime giremedi, dile getirmeye çalıştığı o sokakları, nesneleri, ilişki ve hayalleri hiçbir zaman bu metinlerde anlattığı gibi yaşamadı, yaşayamadı; kimi çok derin acı ve açmazlarını, tüm bu içten, dürüst ve açık sözlü görünmelerine karşın sizlerden hep gizlemeye çalıştı, gizlemeden edemedi. Yalanları denedi, yepyeni sesler, söylemler ve olabilirlikler adına akla gelmedik senaryolara, uydurma sözcük ve ilişkilere doğru yol aldı; bu tutumunun yalnızca bir zorunlulukla, giderek büyüyen bir umarsızlıkla açıklanabileceğini, göze aldığı bu anlatım konusunda gerekli olanları anlayamamaksızın, yüzeysel

yorumlar ve serzenişlerle açıklamak, savunmak isteyenleri, bir yerden sonra tüm iyi niyetlerine rağmen dinlemek bile istemedi. Her şeyden önemlisi M. L. aramızda yok, tüm hasretlerimize ve aldanmalarımıza karşın buralarda yaşamıyor artık, tüm umutlara ve olasılıklara karşın kendisini bu topraklardan, bu diyarlardan çoktan sürgün etmiş bulunuyor. Burada karşımıza çıkan, daha başka zamanlarda, bambaşka sözcükler ve olabilirliklerle, beklemediğimiz zamanlarda, beklemediğimiz yerlerde umulmadık biçimlerde görünebilecek olan M. L. ise, gerçek M. L.'nin bir taslağından, bir izdüşümünden başka bir şey değil ne yazık ki.

Bu koşullar altında bu kitabı yayımlamakta diretirseniz, size söyleyecek, hiç, ama hiçbir şeyim kalmaz. Ancak bu durumda, bir zamanlar yaşayıp da, artık aramızda, anlatmaya çalıştığım ya da hiçbir zaman gereğince anlatamayacağım nedenler yüzünden bulunmayan bu insanın anısına az da olsa bir saygı göstermek istiyorsanız, bu mektuba kitabın bir bölümünde yer verin lütfen. Varsınlar, her hatayı ya da aksaklığı yakalama konusunda tetikte bekleyenler, artık iyiden iyiye "yoldan çıktığımızı", bu kitabın böyle metinler yüzünden, kayda değer, ciddi bir hikâye kitabı olmaktan çıktığını ve en önemlisi bazı şeyleri gereğinden fazla önemsediğimizi iddia etsinler. Boş verin. Önemli olan, yazılanlar ya da yapılanlar ne olursa olsun, insanları sarsmak, onları oldukları yerde rahat bırakmamak ya da hiçbir tasarınızı dilediğinizce gerçekleştiremeseniz de bazı gerçek dostların, gizli sırdaşların, uzak akrabaların, kısacası sizi şöyle ya da böyle anlayabileceklerin kafasında bir "acaba" uyandırmak değil mi zaten ? Yaşadığımız bugünlerin bireyini bekleyen en büyük tehlike "uzlaşmak", şöyle ya da böyle kabullenmek, niteliği ne olursa olsun, bu küçücük kısırdöngü adına, bu koskoca anlaşma dolambacını, bu yalnızlıklara hazırlanma temrinlerini, tüm ayrımsamalara karşın kabullenmek değil mi ? Bu tutsaklık, üstüne üstlük bu küçük ölüm karşısında, bireysel onurumuzu kurtarma adına, sesimizi, kendi gerçek sesimizi, kısık ve titrek de olsa yükselterek yaşamanın, bu yeryüzünde kalma konusunda direnmenin en yalın, en güvenilir biçimi bu küçük yolculukta bambaşka bir anlam kazanmıyor mu ? Gelin öyleyse, gelin de sonuçları ve olasılıkları ne olursa olsun, tüm hazırlıklarımızı ve anlatamamalarımızı da yanı başımıza alarak, kolay kolay bitiremeyeceğe benzediğimiz bu oyunu hep birlikte oynayalım.

(...)

Öyleyse yepyeni bir çıkmazda, bir olasılıkta

ya da yalnızca bir seste

önce bir anımsama, bir yanılsama

kendince bir yol alabilmek için

Mösyö Moiz’i Ben Öldürmedim

Mozart dinlerken uyuklamayı da severdi Mösyö Detoledo, yalnızlığına karşı sık sık şarap içmeyi de. Koltuğunda kendisini o uykulardan birine dalmışken gördüğünüzde, nasıl da savunmasız ve küçücük dünyasına çekilmiş gibi, derdiniz. Ve Edith Piaf'ı Menilmontant'da pasaklı bir sokak şarkıcısıyken tanıdığını, Berlin'de seneler önce yaşadığı bir aşkı hiç beklenmedik anlarda büyük bir heyecanla anımsayabileceğini, Roma'da faşizmin yükselişine gencecik yüreğiyle ister istemez tanık olduğunu, Troçki'yle Büyükada'daki günlerinde uzaktan uzağa, biraz da gizliden gizliye selamlaştığını, kırk yaşından sonra Aşkale'ye taş kırmaya gittiğini ve tam dört kez nişanlandığını, bu durumda değil tahmin, hayal bile edemezdiniz. Çevredeki kokudan, yıpranmışlıktan ve her ciddi yalnızlık gibi o çok kendine özel olabilecek yalnızlıktansa, sanırım en çok uzun ve yorucu yaşamanın sakıncalarını sezinleyebilirdiniz. Böyle bir uykuya beklenmedik bir fırtına gözüyle bakabilir, onca yaşantıdan ve insandan sonra birkaç sözcüğe razı olmayı anlamaktaysa enikonu zorlanabilirdiniz. Dahası, bu konudaki kimi yorumlarınızla karşımda gülümseyerek belirebilir ve hiç istemediğim halde haklı bile çıkabilirdiniz. Ama mesele bununla bitmiyordu inanın. Çünkü yalnızca bu çıkmazında değil, hayatındaki hemen hemen her kandırmacada şaşırtıcıydı Mösyö Moiz. Buradaki anlam, yalnızca bir İstanbullu Yahudi olmakla değil, bir de bir küçük hayal yolcusu, bir yenilgiler uzmanı ve en önemlisi bir hazırlanmalar, bir kendi kendini kandırmalar şampiyonu olmakla gereğince yakalanabilirdi. Örneğin hiçbir kadını aldatamamış, herhangi bir düşünceyi hiçbir zaman bir başkasından çalamamış, hep esaslı bir okur-yazar olmayı denemiş, ama kimi "yazıları başarabilmişlerin" tam aksine, okumaktan yazarlığa bir türlü vakit bulamamıştı. Bir yerlere gitmeleri hep sevmiş, ama hatırı sayılır bir yaşa ve umursamazlık mertebesine ulaşabildiği halde, olası geriye dönüşlerin korkusunu içinden bir türlü atamadığından, özellikle de kimi çıkmazları yaşamaya mecbur bırakıldıktan sonra hep aynı yerlerde ve insanlarda kalmayı yeğlemişti. Ertelemenin şiirini mutlaka yazabilmeliyim demişti bir de, hatırlıyorum. Ertelemenin ta kendisi olduğunu bir anlayabilseydi, bu işi rahatlıkla başarabilirdi inanın. Oysa kimi umutları, küçük bir "bugün" adına askıya almanın ne denli büyük bir çıkmaz olduğunu sanırım siz de bilirsiniz.

Bütün bunları düşündüğümde, duygularımın, garip alışkanlıklarımın, sıkılmalarımın ve sizlere pek de inandırıcı gelmeyecek iyi niyetimin muhalefetine rağmen, kimi uzun yol dostlarını üzme pahasına, Mösyö Moiz'in pusulayı şaşırmış, biraz tuhaf bir "komşumuz" olduğunu söylemeye ne yazık ki bir yerden sonra mecbur kalıyorum. Tahtakale-Şişli güzergâhına farkında olmaksızın yan çizmesinden ya da Hamursuz Bayramı günlerinde ekmek arası hamursuz da yenebileceğini söylemesinden değildi ama bu tuhaflığıyla atbaşı gidebilecek sevimliliği, bana kalırsa hiçbir zaman göremediğimiz bir "Marika"yı her Noel gününün arifesinde elinde kocaman bir karanfil buketiyle seneler senesi hiç aksatmadan ziyaret etmesinden ve kitaplığındaki roman kahramanlarından, kendisine –gündelik hayatındakinin tam aksine– hemen hemen her zaman dertleşebileceği dostlar edinmiş olmasındandı. Güvensizlik, ve giderek değişen, yaşamasız, gereğince konuşmasız, soru sormasız bir insan cangılında, istenmedik bir anda kaybolabilme korkusu. Suskunluklara ve kendi alkol yalnızlığına belki de bir gece boyu, tüm sanrılar, yanılsamalar ve yenilgilerle sığınabilme özlemi. Son akşamında, kendisine esaslı ve şaraplı bir menemen ziyafeti çektiğini sanırım bu yüzden hemen öğrenemedik. İçin için sızlayan bir hüzünle, soğumaya çoktan yüz tutmuş ölüsüyle buluşmaya gittiğimiz günün akşamında, "Aradan en azından üç gün geçmiş olmalı" demişti çünkü editörüm. "Yazık, ama çok yazık" demişti bir de, "Dimitri'nin sanıldığı kadar kötü bir insan olmadığını kabul etmek üzereydi." "Neyse, boş ver" demiştim bunun üzerine, "böylesi nasıl olsa bekleniyordu. Zaten istesek de istemesek de hep bir yerlere geç kalmıyor muyuz biz ?" Geç kalmak, bir insana ya da bir olabilirliğe, bir paylaşımın izdüşümüne yeterince ulaşamamak, evet. Bu sözcüklerin uyandırabileceği çağrışımları belki de yeniden düşünmem gerekiyor şimdi. Mösyö Moiz'in ölüsü bile yanımıza, bu tuhaf günlerimize gelmekte geç kalmıştı ne de olsa ve birbirimizden haberdar olmayı gene zamanlayamamıştık. Ama sonuç ne olursa olsun, rahmetlinin yüzünde belli belirsiz bir gülümseme vardı sanki o sabah, kadehindeki şarap henüz bitmemişti, saati çalışmaya devam ediyordu, hemen yanı başında gerçek hikâyesi pek az kişice bilinen bir kadının sararmış fotoğrafı duruyordu ve ölmeden belki de çok kısa bir süre önce, küçücük bir kâğıda, "Beni bu dört duvarla umutlarım arasına sıkıştırmamalıydınız" gibisinden bir cümle çiziktirmişti. Tanımlamakta hâlâ zorlandığım bir buruk sevinç yayılmıştı o zaman da benliğime; yüreğe bambaşka, çok anlamlı bir hüzünmüşçesine doğan, sızısını ve seçeneklerini

kendi kendine hazırlayan, kendi kendine ören bir sevinç. Çünkü bu küçücük cümle yıllar yılı, biraz boyun eğmişlik, biraz da bilinçli bir aldanmayla sürdürülen bir savaşımın beklenmedik bir zamanda dile gelişiymiş gibi göründü bana. Mösyö Moiz, deyiş yerindeyse, son dakika golünü atmıştı.

Cenazesine gelince... Pek de kalabalık sayılmazdık doğrusu yeryüzündeki bu son yolculuğunda kendisine eşlik ederken. Şaşılacak bir şey yoktu elbette böylesine bir zorunluluğu ya da bir buruk tadı yaşamamızda. Çok soru sorup çok yanıt alamayanlardan, akıntıya bol bol kürek çekip bunu bir türlü kabul etmeyenlerdendi Mösyö Moiz; oncasına önem verdiği duyguların, büyük bir dirençle bağlandığı değerlerin kimi zorunlu ahbaplarınca alışılagelmiş bir anlaşmanın sözcükleriyle tartışıldığı, giderek yargılandığı sıralarda ortalıkta deli danalar gibi dolaşanlardandı ne de olsa. İşin daha da kötüsü, bir ömür boyu süren bu ısrarlı savaşıma, bu savaşımda yıllar yılı savunulan düşüncelere, istense de istenmese de ödenen bedellere, hesabı çoktan görülmüş tercihlere ve tüm çabalarımızla tüm karşı çıkmalarımıza rağmen, bu cenazede de diğer cenazelerde olduğu gibi dinî tören yapıldı. İşin aslından pek emin değildik ama kimi yalanları da göze alarak bu rahmetlinin intihar ettiğini söylememiz bile durumu kurtaramadı. Üstelik bütün bunlar yetmezmiş gibi dualar bir de İbranice yapıldı. Hani ne derler, başını şöyle bir kaldırması durumunda kendisi için bu dünyada yapılan son töreni de anlamakta güçlük çekecekti yani Mösyö Moiz. Gene de, umarsız kaldığımız durumlarda hani nerdeyse artık kanıksanan tavrımızı bir kez daha yineleyerek, “Bunlar sonuçta ayrıntı, biz işin aslına bakalım” dedik birbirimize.

Ama ayrıntılar arasında, sizlere mutlaka anlatmam gereken bir başka ayrıntı –haydi adını koyalım– bir de bir kadın, bir kadının yorgun, anlaşılabilir çağrışımlarla örülü görüntüsü ya da tüm bunların, bir başkasıyla kolay kolay paylaşılamayacak bir izdüşümü vardı. Cemaatin uzağında durmaya çalışan, karalar giymeye ve yüzünü gene kara bir şalla gizlemeye özen göstermiş, çok eskilerde yaşanmış bir hikâyeden beklenmedik bir anda tüm çağrışımları ve olasılıklarıyla fırlamış bir kadın ve şöyle ya da böyle hatırlattıkları, hatırlatmak isteyebilecekleri... Kendisini işte böyle, durup dururken ayrımsadığımda, bilmem neden Sıracevizler Sokağı’ndaki o gece ayazını; küçük çılgınlıkları, piyano çalabilme zamanlarını, İzzetpaşa Sokağı’ndaki o üç katlı, bahçeli apartmanı, soruları, mektupları, anlatamamaları, bir olasılığa yolculukları, kitaplar arasında yaşlanmaları, ikibaşınalıkları, ertelenmiş umarsızlıkları ve seneler senesi

izini sürdüğüm bir hikâyenin bendeki tarihini anımsadım; kimi soruları, yanıtlarını düşünmeksizin bir kez daha kendime göre çoğaltmaya çalıştım. Bölük pörçük anıların bendeki izdüşümlerini şöyle bir zorlayabilsem, eksik kalan birtakım duygu ve görüntüleri yerli yerine oturtabilir, yapıyı hiç beklemediğim bir anda tamamlayabilirdim belki de. Ne var ki ben bu aşamada yalnızca, o kadının o sararmış fotoğraftaki kadın olabileceğini düşünmekle yetindim. Bir yanılsama mıydı ama bu, anlaşılabilir, savunulabilir bir yanlışlığın kendine göre dışavurumu mu ? Bu soruyu da ne yazık ki hiçbir zaman yanıtlayamayacağım. Her şey o kadının bende bıraktığı anıyı doğrularcasına bir hayal perdesinin ardında kaldı çünkü. Gene de, aslolan ne olursa olsun, işin içinde beklenmedik bir ziyaretçi vardı diyorum şimdi kendi kendime ve Mösyö Moiz'in bu ziyaretten büyük bir sevinç duymuş olabileceğini düşünüyorum.

Mezarlıktan çıkışta editörüm de hemen hemen aynı şeyleri söylüyor, "Doğru dürüst yazabilecek onca insan varken biz yalnızca o insanları anlatabileceklerin arasına düştük" diyordu. Haklıydı. Mösyö Moiz, içinde bir yazarın gizli olduğunu fark etmeliydi, diye düşündüm bunun üzerine. Çünkü yazmak bir uyumsuzluğa, bir zorunlu anlatamamaya yolculukta bir küçük avuntu, bir güvenilir erteleme de olabilirdi. Ama yazdıklarını yayımlamak uzlaşmanın, dolayısıyla da ödün vermenin bir başka biçimi değil miydi ? Mösyö Moiz'in onca hengâme arasında böyle bir soruyu düşünmüş olabileceğini hiç sanmıyorum. Kimi hikâyelerin bizlerde zamanla başka hikâyelere de doğabileceğini, kimi mevsim dönümlerinin çağrısına istesek de istemesek de, içimizde sürekli olarak akabilecek bir hüzünle birlikte kulak vermeye mecbur olacağımızı, bir diğer deyişle kimi ilişkilerde sürekli olarak kendimizden bir şeyleri, kendi ölümlerimizi bırakacağımızı aklımızdan hiç çıkarmayabiliriz gene de. Karşınızda bambaşka bir yol uzanmaktadır diyelim. İşte o zaman da yolculuklarınız ya da olası geriye dönüşleriniz ne olursa olsun, bir kelime, her şeye karşın yıpranmamış, tüketilmemiş bir kelime ararsınız. Bir kelime ya da bir yerden sonra yabancısı olmadığınız, hani nerdeyse kanıksadığınız bir tedirginlik, bir kendi kendine konuşma alıştırması. Böyle bir söyleşiyi bir kez daha göze alabilir misiniz ?

Madam Floridis Dönmeyebilir

İçimde, çok eski bir insana uğramaktan kaynaklanan bir ses, bir kırık dökük çağrışımlar fırtınası esiyor şimdi. Duruyor, o küçük hazırlıkları, eviçlerini ve çörek kokularını bir kez daha umut etmeye ya da daha doğru bir deyişle o günlerden bir alacağım olup olmadığını düşünmeye çalışıyorum. Kimi anlamların, konuşmaların ya da zorunlu seslerin yanına onca yalana, yanlışa ve yanılmasaya karşın yeniden, daha fazla kayıp vermeksizin gidip gidemeyeceğimi soruyorum kendi kendime. Yabancısı olmadığım, enikonu kanıksanmış o sözcükleri istesem de istemesem de yineliyorum anlayacağınız, bir umarsızlığı tüm karşı çıkmalarıma karşı sürdürmek zorunda kalıyorum. Durup dururken üşümekten, yerli yersiz konuşmaktan, gülümsemekten ve niteliği ne olursa olsun bir hayali sürekli olarak ertelemekten kurtulmaya da çalışıyorum böylelikle. Ve sonra belki de her zaman olduğu gibi bir yerlerde bir yenilgiyi, bir eksikliği ya da yalnızca bir olasılığı bırakmış olabileceğimi ayrımsıyorum: korkar, kendimi, bir zamanlar o evde, o sokakta yaşadıklarımı biraz da şaşırtıcı bir şekilde yabancılar gibi oluyorum bu durumda. Bir yerlere takılmaları ve kimi zorunlu geriye dönmeleri baştan aşağı yenilemek gibisinden bir tavır olmalı bu. O ses, o sık sık ertelenmiş ses giderek değişiyor, başkalaşıyor o zaman da, bir metne, daha da önemlisi bir metnin hayaline yerleşiyor. İşte o anda, sanki çok uzaklardan, sanki nicedir beklenmişçesine, “Ah pedimu ah (!) artık çok yoruldum” diyor Madam Floridis ve bu sözleriyle belli ki bana birçok eski anıyla çoğalmayı, paylaşılmadık fırtınaları ya da yalnızca bir hikâyede eskimişliği anlatmaya çalışıyor. Yabancısı olmadığım anlatamamalardan, olası bir paylaşımı ertelemelerden, kendisine birçok eski hatırayı çağrıştırmamdan söz ediyor sonra, kimi yaşantıları günün birinde, birbirimize çok uzak düşsek de paylaşabileceğimizi anlatmaya çalışıyor ve bütün bunları işlek ama pek de mükemmel olmayan bir Fransızcayla, bıyıkları hafiften uzamışken söylüyor; *“Prends garde à tous ces livres, je ne les verrai plus”* gibisinden cümlelerle içinde bulunduğu durumu ve sonuçlarına bir yerden sonra katlanmaya mecbur olduğu kırgınlığı elinden geldiğince dile getirmeye çalışıyor. Susuyor, biraz silkinmeyi, zamanın sakıncalı tuzaklarına yakalanmamayı onca eksikliğe ve yenilgiye bakmaksızın tanımlamaya çabalıyorum bu durumda, kendimi yeniden, böyle bir çabanın yol boylarında, biçimini sürekli olarak değiştiren bir yalandan, dahası bir unutkanlıktan durup dururken doğarcasına, bir kez

daha konumlayabilecek olmanın aldatıcı sevinciyle nedense bu sefer de karşı karşıya bırakıyorum. Kendi küçük tarihimde kelimelerden ve ket vurmalardan örülmüş bir duvarı bir şekilde aşmaya çalışıyorum anlayacağınız. Sonra hava sanki birdenbire kararıyor. Nerede, nasıl olduğumu anlar gibi oluyorum o zaman da. Bir ürperti yayılıyor içime ama o sesin peşinden gitmekten gene de vazgeçemiyorum.

Bu konuşmalar, bu biraz da zor anlaşılabilir sorgulamalar işte hep bu minvalde sürüp gidecek, o kitaplara bana söylendiği gibi olanaklarım ölçüsünde dikkat etmeye özen gösterecek, ancak burada okuduklarımın küçümsenmeyecek bir bölümünü yaşamıma geçirebileceğimi nedense hep kimi insanları kaybettikten sonra anlayacaktım. Bu kütüphanedeki kitaplar kimi çehreler, bayramlar ve daralan vakitlerimiz konusunda, beni izlenmeye değer bir yolun seçenekleriyle karşı karşıya bırakacaktı bu durumda: bu odada yirmi yıldır çalışmış olmanın tüm biçimlerini, gölgelerini, mevsimlere göre değişen kokularını yüzünde taşıyordu çünkü Madam Floridis, bana eğer hâlâ yanılmıyorsam bu kitaplarla ilgili çok gizli, çok anlamlı bir şeyler anlatmaya, ulaştırmaya çaba gösteriyor ve her şey bir yana, Eşref Bey'le görmezlikten gelinemeyecek ciddi bir muhabbeti paylaşıyordu. Hocayı bir şekilde de olsa tanıyanlar için yeterince açıklayıcı ve düşündürücü olabilecek bu muhabbetin, uzun konuşmalarımıza elbette bir yansıması olacaktı. Ama aynı Madam Floridis günün birinde, biraz da sanki durup dururken, birçok ertelenmiş kaybolmayı dile getirmek ya da kimi değişebilirliklerle yeni bir hesaplaşmaya beklenmedik bir zamanda girmek istercesine, bana bir gidişten, karşı konulması bir yerden sonra imkânsız bir yolculuğun çağrısından da söz edebilecekti. Bir akşamdı şimdi eğer yanlış hatırlamıyorsam, yani her ciddi ayrılıkta olduğu gibi hüzünlere uygun bir zaman aralığıydı ve bu aşamadan sonra, yalnızca bir dizi olabilirliğin anlatımıydı. Buna kısacası uzun, çok uzun bir gezi ya da bitmek tükenmek bilmeyen bir arayış adına göze alınan hazırlıklar, dahası hayaller de diyebilirdiniz. O günlerde Madam Floridis'i seneler senesi gidilememiş bir Atina'nın hayalî görüntüleri bekliyordu, evet. Kafasında çok uzun zamandır görülmemiş bir kız kardeşle, eski, çok eski birkaç dostun hasreti, için için yaşatılan, her şeye karşın bir türlü tüketilememiş hatıralar ve böyle bir uzun gezi adına, kimi sevilenleri bir belirsizlikle bir yanılsamada bırakmamanın sakıncaları vardı. Buraya er ya da geç döneceğini, bu küçük yolculuk sevincine karşın dönmeye mecbur olduğunu gene de çok iyi biliyordu Madam Floridis, “Bu topraklar bizi çeker

yavrimu, bilirsin, anlayabilirsin” diyordu. Bilirdim, anlayabilirdim bu hayatlar ve bu hatıralardan istesek de bir türlü kopamayacağımızı. Bu dönüşler bizim kaçınılmazlığımız, deyiş yerindeyse zorunlu, küçük, sessiz ölümümüzdü.

Hatıralar ve bitmek tükenmek bilmeyen sözcükler, görüntüler: yaşadıkları, yaşamış olabilecekleri, kendisine yakıştırmak istediklerim ve bende bıraktığı ses adına bir kez daha, özlemlerimin ve olabilirliklerimin yörüngesinde yeniden kurmak, biçimlendirmek istediğim ses düşünüldüğünde, Madam Floridis’in bizim okulun o yıllanmış kitapları arasında bir kütüphane görevlisi olarak dolaşmasında şaşılmaya ya da itiraz edilmeye değecek hiçbir durum yoktu aslına bakacak olursanız. Asıl sorun, zorunlu çıkmazlar ile bazı çıkıntılıkları yaşamış olmanız durumunda hangi düzeysizlikler sonucunda belirlendiğini çok iyi bileceğiniz o yaşama biçiminin dışında kalanları yeterince ayrımsayamayan insan taslaklarında ya da onların türevlerinden başka bir şey olmayan o zorunlu dostlarda, bizim okulun şaşılası, katlanılması pek de kolay olmayan öğrencilerindeydi. (Bir vakitler Eşref Bey’le de sık sık konuşup kendimize göre açıklamaya çalışırdık bu meseleleri: konuşulanlar, özlenenler ve kırgınlıklar ne olursa olsun, her şey önünde sonunda önlenemeyecek bir yenilgiye gelip dayanacaktı. Bu bağlamda kimi hikâyelerin düşünülmesi elbette başka umut ve seçeneklere uç verecekti.) O kadar ki, size belki biraz abartılmış gibi gelecek ama, onca yıl süresince bırakın Madam Floridis’i doğru dürüst tanımayı, bizim okulda esaslı bir kütüphane olduğunun farkına bile varamamış olanlar vardı inanın ve bu nitelikleri ya da hayatlarını böyle biçimlerde ipotek altına aldırmaları, başarılı birer öğrenci, bu da yetmezmiş gibi umut vaat eden birer insan olarak görülmelerine hiç engel değildi. Oysa o kütüphane birçok benzerinden farklı olarak düzenli ve tertemiz görüntüsüyle de çarpabilirdi gözünüze. Derslerin; tutarsız ve kemikleşmiş disiplin kurallarına sahip çıkma adına, şaklabanlıktan başka hiçbir şey yapmayan öğretmen müsveddelerinin; yalnızca sporda, dansta ya da gürültüyle gülmede başarılı erkeklere yüz veren başka biçimli hatunların; ve her sabah zorunlu olarak yapılan ahlak derslerinde söylenenlere ve öğretilmek istenenlerin zorunlu, dahası kaçınılmaz varlığına için için duyduğum öfke yüzünden koyverdiğim şamatanın karşılığında, hemen hemen her çarşamba öğle sonlarında cezaya kaldığım saatlerin sıkıntısından kurtulmak için sık sık uğramaya çalıştığım bu kurtarılmış bölgede, belki de bu yüzden kimi duyguların tarihini yakından öğrenebilmenin hüznünü ve

sevincini kendine göre yaşayıp, belli belirsiz gelecek adına kalıcı kılmaya çalıştım. Bozuk Türkçesi, ısrarlı Fransızcası, maviye boyadığı beyaz saçları, özenle pişirdiği çörekleri, sevecenlikleri ve eleştirici bakışlarıyla bana geçmişimdeki bir çehreyi şöyle bir hatırlatır gibi olurdu Madam Floridis. "Sevgiyle" tasnif ettiği, tozunu aldığı kitapların çok büyük bir bölümünü okumamış, pek de merak etmemiş olabilirdi bana soracak olursanız. Ama ne yalan söylemeli, bütün bunlara karşın, Alexandré Dumas'nın ve Cronin'in tüm eserleriyle "Pardayanlar"ın uzun tarihi üzerine söyleyebileceği, üstüne üstlük iddia edebileceği, sevdikleriyle paylaşmak isteyebileceği epey bilgi ve ayrıntı da vardı. Değişik ve en mühimi, kişilikli, küçücük bir dünya için yeterli malzemelerdi bunlar, kimi ayrıntılar beklenmedik zamanlarda umulmadık anlamlar kazanabilirdi. Anneannemlerin bir zamanlar oturduğu üç katlı, bahçeli apartmanının sakinlerindendi üstüne üstlük Madam Floridis. Kızı Sandra günün birinde, anlatabileceğimi sandığım kimi hikâyeler yüzünden aramızdaki büyük yaş ve dünya farkına karşın benim ilk umutsuz aşkım olacaktı. Oturduğu o evin eşyalarını, kokularını ve hatıralarını benim gibi şöyle bir soluyabilseniz, insan buradan kesinlikle taşınamaz derdiniz. Yani bir yerde onca biçimde, onca özlemle yaşadıktan sonra bir yerlere bir şekilde gitseniz de burada bırakacağınız bir olabilirlikler, bir kırgınlıklar dünyası olmalıydı. Ayrıntılar ya da değeri ancak yaşanınca anlaşılabilecek, belli belirsiz bir geleceğe taşınabilecek çok özel güzellikler... Bunları daha önce bambaşka şekillerde de düşünmüş olmalıydım diyorum şimdi kendi kendime. Bir eve, bir yaşantıya istense de istenmese de tutsak olmanın bir başka biçimiydi bu.

Bu saptamalardan, Madam Floridis'in enikonu renkli bir geçmişin insanı olduğu sonucunu rahatlıkla çıkarabilirdiniz. Zamanla, biraz da kimi rastlantıların yardımıyla edineceğim bilgiler, bu kanımı biraz daha güçlendirir nitelikte olacaktı. Ama o günler için bildiklerim, böyle bir yaşantının belirleyici öğeleri olarak, yalnızca Comtesse ve Colette adında iki kedisinin, koku yapmayan bir Alaeddin sobasının, doğru dürüst çalışmayan dört lambalı bir radyosunun ve bu radyoyla birlikte çalışan bir pikabının, taş plaklarının, eski püskü oldukları halde, üzerleri bayram ve misafir günleri dışında, sürekli olarak, daha da eski örtülerle kaplı iki koltuğunun, gizini hiçbir zaman çözemediğim son derece düzgün bir Fransızcayla yazılmış Selanik mektuplarının, karanfil kokularının, nefis çörek, şurup ve de yalnızlık reçetelerinin, çok eskilerde kalmış hüzünlü paskalya anılarının, uzun bir hikâyenin ayrıntılarını kendi yolunda ve

yolculuğunda bir başka şekilde yaşamış olan kızının, tekbaşınalık gecelerinin, avuntularının, özenle saklanmış çok eski balo elbiselerinin, çağrışımlarının, bir gün gerekir düşüncesiyle saklayıp da, lazım olduğunda yerini sık sık unuttuğu eşarplarının, sevdiklerine özel günlerde hediye ettiği küçük hatıra eşyalarının ve çok sesli bir piyanosunun olduğuydu. Hiç kuşku yok ki bir insanı anlatmaya, bir başkasında kalıcı kılmaya yetebilecek özelliklerdi bunlar. Ne var ki mesele –hele hele bir zamanlar o evde yaşadıklarım, hayallerim ve birçok insanla anlaşamamalarım düşünüldüğünde– elbette burada bitmiyordu. İşin bundan soraki en güzel yanı, bir şekilde duyulan ve yaşantımıza yön veren olayların birer söylenti halinde bizlere ulaşmış olmasından kaynaklanıyordu. Bu da, doğrusunu söylemek gerekirse beni enikonu rahatlatıyor, kimi olası gerçekleri hayalimden çıkarabilmem konusunda bana eşine az rastlanır bir özgürlük sağlıyor. Her şey bir yana, “Sana biraz da bu kütüphanedeki kitaplar yol gösterecek” cümlesini, beklenmedik bir keşfin bana sağladıklarına güvenerek, çok daha farklı bir şekilde açıklayabiliyorum bugün. (Eşref Bey’i benim gibi, hakkında bir şeyler söyleyebilecek kadar tanımış pek az sayıda insan, bu kütüphanelerde uzun gezintilere çıkma hastalığının bana nasıl ve hangi koşullar altında bulaşmış olabileceğini rahatlıkla anlayabilir. Böyle bir hastalığa, bambaşka arayışlar ya da eşdeş kabullenmeler yüzünden yakalananlarsa, kurtulmanın hemen hemen imkânsız, kaçınılmaz sonunsa kitaplarda bir şekilde yitmek olduğunu gayet iyi bilirler. Madam Floridis’in oldukça farklı bir oluşumun ve kültür birikiminin insanı olarak, böyle bir ayrıntıyı yakalayabilmiş olması ise, beni bu günlerde bir hayli düşündürüyor.)

Mezuniyet günlerimin yaklaştığı, bir diğer deyişle, okul cehenneminden kimi kandırmacalarla da olsa kurtulabileceğime inandığım günlerin tam ortasındayım. Emma’yı ölüme ya da seneler senesi belki de biraz ayrımlanmaksızın beklenmiş olan o kaçınılmaz kurtuluşa doğru götüren duyguların anlatıldığı sayfaların arasında, oldukça değişik bir el yazısıyla kaleme alınmış, biraz mektup, biraz günce, biraz da hesaplaşma türünde bir metin bulmuştum. Zorunluymuş gibi görünen bu yolculuğa karşın, bu kütüphaneden tam anlamıyla ayrılmayacağını anlamış ve ardında giderayak bir şeyler bırakmayı düşlemiş olmalıydı Madam Floridis. Ama doğrusunu bilmek isterseniz, saptamalar, izlenimler ve tüm yorumlamalar bir yana, içimde hâlâ bir boşluk, bir gizem, bir olabilirlikler dizisi büyüyor burada anlatılanlardan, yanıtsız sorular meseleye bambaşka, çok boyutlu bir anlam

kazandırıyor. Örneğin gerçek anlamda bir iç hesaplaşmanın dile getirilişi miydi bu metin, bir ayrıntı çalışmasının göz ardı edilmediği biraz da uydurma bir hikâye denemesi mi ? Bir şeyleri içtenlikle dile getirme adına, biraz da maksatlı bir şekilde mi o sayfaların arasına bırakılmıştı burada anlatılanlar, yoksa hiç istenmediği halde, diyelim, uzun, sakıncalı bir yalnızlık zamanında yazıldıktan sonra, odaya aniden girmekte olan birilerinden biraz da telaşla, hani ne derler, el altındaki ilk kitaba gizlenmek istenmiş, sonra bu kitap unutulmuş, bir başka küçük hikâyeye kendince uç verebilmek için, izini belki de kaybettirmiş ve bütün bu tuhaf olaylar durup dururken, arzulanmadık bir açığın verilmesine zemin mi hazırlanmıştı ? Ve en önemlisi, gerçekten de Madam Floridis tarafından mı kaleme alınmıştı bu garip metin, yoksa her şey benim bir yakıştırmamdan ve birçok meseleye biraz da davetsiz bir şekilde karışan hayal gücümün olmayacak gerçeklere ve insan ilişkilerine gereğinden fazla çalışmasından mı ? Bu soruları rahatlıkla yanıtlayabilmem ne yazık ki pek kolay değil. Madam Floridis'in, kendi kişiliğini bulma savaşımını sonuna kadar götürmek isteyen her insan gibi, pek fazla dostu yoktu çünkü. Bildiğim, kimi yollardan sapmaları kabullenmekte basbayağı zorlanan komşularımız ve müthiş insan sarraflarımız tarafından anlaşılır ve pek de şaşılmayacak bir biçimde dışlanmış olduğu, yaşamının belli bir döneminden sonra bir yerlere şöyle ya da böyle gitmiş olan kimi dostlardan, kmi uzak, biraz da imkânsız sevgilerden boş yere haber bekler olduğu, çocukluk günlerindeki paskalya sevinçlerini tüm arayışlarına ve serzenişlerine rağmen istediğince sürdüremediği, örneğin küçük bir hazırlık adına, hiçbir genç insanla, o bin bir çağrışımlı yumurtaları o hünerli elleriyle boyayamadığı, paralı çörekleri sevebilecekleriyle ağız tadıyla paylaşamadığı, bir Noel ağacını bile dilediğince süsleyemediği, bütün bunları seneler senesi onca çok şey beklediği kızı Sandra tarafından günün birinde umulmadık bir zamanda terk edildiği için artık yapmak istemeyebileceği ve böylelikle bambaşka, paylaşılması pek de kolay olmayan bir kırgınlığı yaşamaya bir yerden sonra mecbur bırakıldığıydı.

Şimdi, onca sene sonra, olaylara biraz daha değişik bir bakış açısıyla yaklaşabildiğim bir zamanda, bu kırgınlığın nedenini, Sandra'yla her geçen gün biraz daha çok silikleşen yanıtsız görüntülerin yanı sıra, Mösyö Moiz'de de aramak, bulmaya çalışmak gerekirdi diyorum. Mösyö Moiz; ya da yeterli cesarete ve kayıtsız kalamayacağım çağırmalara günün birinde kavuşabilmem durumunda, sizlere tüm içtenliğim ve sınırlanmalarımla

anlatmak isteyeceğim bir dost, bir sırdaş, bir öğretmen ya da yalnızca bir sarhoşluk arkadaşı. Meselenin bu yönü enikonu önemli ve üzerinde durulmaya değerdi, evet. Çünkü hiçbir zorunluluğunuz olmadığı halde bana soracak olursanız, Mösyö Moiz ile Madam Floridis arasında yılların akışı, imkânsızlıkları ve yaşanmışlığıyla zenginleşmiş, garip, biraz da gizli bir gönül macerası vardı. Bu metinde yazılanlar, böyle bir düşünceyi, deyiş yerindeyse bir savı yer yer güçlendirebilir bir nitelikteydi. Ama daha da önemlisi, mesele öylesine ciddi olmasaydı, kimi geceyarıları, Hanımefendi Sokağı'nın dibindeki evinden, üstüne üstlük havanın enikonu ayaza çaldığı kış vakitlerinde, Sıracevizler'in o pek de sevimsiz rüzgârını da göze alarak İzzetpaşa Sokağı'ndaki o eve tüm umutları ve olabilirlikleriyle taşınmayı bana kalırsa zaten göze alamazdı Mösyö Moiz. Bana kalırsa diyorum, çünkü o günkü çevremizden kimi göstermelik dostlar, daha doğrusu ahbaplar, yani o olaylara o günlerde şurasından burasından bulaşmış olanlar arasında böylesine önemli ayrıntıları göz ardı edip, çok farklı yorumlarda bulunma hakkını kendilerinde bulanlar da vardı. Madam Floridis hayatının hemen hemen her döneminde şaşılacak derecede ayran gönüllü olmuştu o insanların söylediklerine bakılacak olursa, bir zamanlar yaşamış olduğu çok mutsuz bir aşk hikâyesinin acısını Mösyö Moiz'den çıkarmak istemişti, küçük kızına suskun, biraz da sevecen bir baba aramıştı ya da bir tarihten sonra İzzetpaşa Sokağı'ndaki o yıllanmış evde, özellikle de pazarları canı fena halde sıkılmıştı. Mösyö Moiz ile Madam Floridis'i yakından tanıyanlar için oldukça gülünç yargılardı aslında bunlar. Ama belirli bir düzende ve tekdüzelikte yıllarını tüketmiş insanların, kimi çizgi dışlarında, bir çeşit kovulmuşlukla yaşayanları harcamaya ne denli hazır ve gönüllü olduklarını sanırım siz de çok iyi bilirsiniz. İşte ben biraz da bu yüzden Madam Floridis'le ilgili olarak, yakın çevremizde dolaşmış olan bu anlamsız ve yüzeysel yargılara pek kulak asmamayı daha uygun buldum, biraz da bu yüzden, bu iki insanla ilgili olarak, kulağınıza çalınmış olabilecek kimi söylentileri bilerek atlamış, duymamış, duymak istememiş, dolayısıyla da sizinle paylaşmayı gereksinmemiş olabilirim. Sözünü daha önce de ettiğim o metin, gizli kalmış birçok duygu ve kırgınlığı ilk elden açıklanır kılıyor ne de olsa, kimi önemli ayrıntı ve görüntülere uç verebilmesi, bir diğer söyleyişle çok özel bir tarihe titrek de olsa bir ışık tutabilmesi açısından çok büyük bir anlam taşıyor.

Balolar, başka Fransızcalı davetler, yeni tuvaletlerin heyecanı, belli belirsiz Tatavla Karnavalları, dupduru bir pazar sabahının çan sesleriyle

Sinemköy'deki bahçeli küçük kilise, *Les Petites Soeurs des Pauvres*'a yapılan aralıklı, kısa ziyaretler, orada, seneler senesi terk edilmeler, kendince sürdürülen nesneler, ayrıntılar ve tekbaşınalıklarla yaşayan, biraz ihtiyar, biraz da böyle durumlarda hep olageldiği gibi birkaç sıcak sözcüğe muhtaç bir teyzenin görüntüleri, utanmalar, sıkılmalar, hazırlıklı olamamalar, yepyeni hayatları, yinelemeleri göze alabilmeler, güller, cenaze sarhoşlukları ve uzak, yitik bir laternanın buruk ezgisi sık sık birbirine karışıyor, bambaşka, upuzun bir hikâyeyi biraz da anlaşılabilir bir doğallık, bir kendiliğindenlikle oluşturuyordu o metinde. Mezeci Niko'yu andırır bir eski dost, belli belirsiz bir şekilde, sanki çok uzaklardan sesleniyor, hayatımıza yerleşen hatıralarla birlikte bambaşka hayallere de dalıp gidebileceğimizi, kendi küçük yolculuğumuzu belki de bu yüzden, önemli yıpranmaları da göze alarak sürdürebileceğimizi biraz farklı, biraz da enikonu özgün bir dille anlatıyordu. Pire'ye giden bir gemiden dem vuruyordu sonra Madam Floridis ve bu bağlamda Telemako Eflambiu'dan eğer yanılmıyorsam yalnızca bir kez, kısa süren, fırtınalı bir aşk hikâyesinin kahramanı ve Sandracığının, onca sevdiği, bağlı olduğu kızının babası olarak, o da belli belirsiz bir şekilde, metnin yer yer büründüğü karamsarlığa uygun düşecek bir biçimde söz ediyordu. Bu belirsizlik beraberinde yeni, bambaşka açılımları, daha da önemlisi, beklenmedik olabilirlikleri, çağrışımları ve yanıtsız soruları da getiriyordu. Kimdi örneğin bu Telemako Eflambiu ? Tatavlalı bir eski yaşama sarhoşu mu ? Bir Tarlabaşı serserisi mi ? Bir protez ya da tahtanın her biçimi, kokusu ve sıcaklığıyla özdeşleşmiş bir marangoz ustası mı ? İstanbul'a kısa bir süreliğine gelen, gelip geçici müzisyenlerden, sahne emektarlarından biri mi ? Bir akordeon koleksiyoncusu mu ? Bir tavernada iki votka kadehi arasında özlemlerini sürdürmeye, başkalarına durup dururken anlatmaya çalışanlardan mı ? Yakışıklı bir aile dostu mu, yoksa yalnızca bir piyano çalabilme zamanını gencecik Anna Floridis'le çılgıncasına paylaşıp bir yaşamdan aniden ya da kim bilir belki de beklenebilecek bir şekilde çekip gidenlerden mi ? Metnin karmaşıklığı içerisinde bu olasılıkların herhangi birinde yeterince güvenilebilecek ipuçlarına ne yazık ki pek rastlanamıyor. Ama ilerleyen anlatımdan, istense daha da geliştirilebilecek, çeşitlendirilebilecek olan ve bizleri birbirinden çok farklı olasılıklara yöneltebilecek olan bu soruların bir yere kadar önemli olduğu, bu olaydan sonra Anna'nın ailesiyle zaten pek sağlam olmayan bağlarını giderek kopardığı, ayrı bir eve çıktığı ve geçimini sağlayabilmek için piyano

dersleri vermeye ya da şurada burada piyano çalmaya başladığı da anlaşılıyordu. Piyano çalabilmek, gönlünce çalabilmek diye düşünmüş olmalıydı o anda Anna Floridis, Sandracığıyla, küçük kızıyla paylaştığı o yoğun, her şeye karşın umut dolu saatleri, yaşayarak, kaybederek öğrendiklerini, aşklarını, sevgilerini terk etmelerini, bir başkasıyla çoğaltamadığı hüzünlere doğru sürüklenişlerini hep bu geriye dönüşlerde, bana kalırsa hiç istemediği halde anımsamış olmalıydı. Ailesinin ve yakın çevresindekilerin yaşamış olduğu zorunlu göçlerle kimi gidiş-gelişlere karşın, ömrünün çok büyük bir bölümünde İstanbul'da kalışınınsa bambaşka, sanıldığından da derin gerekçeleri olabilir, bu gerekçelerin uyandıracağı olasılıklar bizleri umulmadık, beklenmedik hikâyelere, yepyeni yolculuklara çıkarabilirdi. Bilinçli, maksatlı bir seçim miydi bu gene de, bir umarsızlığın kendince bir dışavurumu mu ? Bu meseleye açıklık getirebilmek de pek kolay değildi, Mösyö Moiz'in, sözcükler ve olabilirlikler aracılığıyla, birçok sakıncayı da göze alarak, bambaşka bir yoldan girmek istediğim bu çok eski dostun hayatına sözü edilmeye değer bir sevgili olarak katıldığı günlerin tam olarak belirlenmesi de. Biz bu aşamada biraz satır aralarından keşfetmeye ya da yalnızca tahmin etmeye çalıştıklarımızın, biraz da hiç istemediğimiz halde çevrede söylenenlerden öğrendiklerimizin ışığında Anna-Moiz aşkının uzun yıllar, büyük anlar, küçük çılgınlıklar, aykırılıklar, pişmanlıklar ve birbirine mecburiyetlerle devam ettiğini söylemeliyiz. Günün birinde gene o metinde anlaşılmayan, daha doğrusu açıklanmayan nedenler yüzünden piyano dersleri vermeye ya da piyanoyla ilgili çeşitli yaşantıları denemeye, daha dingin ve sözde sorunsuz bir düzen adına durup dururken son verecekti bir de Madam Floridis, bizim okulun kütüphanesinde çalışmaya, anlaşıldığı kadarıyla, bu tarihten sora başlayacaktı.

Tüm bu gerçeklerin göz önünde bulundurulması durumunda, Madam Floridis'in Emma Bovary'yi ya da *La Dame aux Camèlias*'yı bu denli çok sevmesi, tekrar tekrar okuması çok daha iyi anlaşılabilirdi. Mösyö Moiz'in onca yaşantıyı denedikten sonra sevgili Annası için gece yarıları küçük çılgınlıkları düşünmesi ve göze alması da anlaşılabilirdi aslına bakacak olursanız, Sandra'nın, ardında uzunca bir mektup bırakarak Fransa'ya belki de bir daha dönmemecesine gitmesi ve, "Ah pedimu ah (!) bana ne çok şey hatırlatıyorsun" seslenişine, biraz da bu yüzden, bambaşka nedenler ve özlemler adına uygun bulunmam da. Anlaşılması hemen hemen imkânsız olan tek şey, bu çok sevimli ama bir o kadar da geçkince kadının o günlerde

tutarlılığı savunulabilecek hemen hemen hiçbir gerekçeyi öne sürmeksizin okuldaki görevinden onca seneye, sözcüğe ve alışkanlığa karşın durup dururken emekliliğini istemesi ve uzunca bir gezi için, üstelik Mösyö Moiz'in kendisine enikonu gereksinim duyabileceği bir zamanda Atina'ya, akrabalarının ve bizlere bir türlü anlatamadığı olabilirliklerinin yanına gitmiş olmasıydı. Hikâyelerin bitmediği, tüm çabalara karşın bir türlü bitirilemediği bir hayat fırtınası da vardı ama, bu gerçeğin bana kalırsa hiç unutulmaması gerekirdi. Meseleye böyle bir açıdan yaklaştığımda işin içinde esrarını hiçbir zaman çözemeyeceğimiz bir çağrı vardı diyorum şimdi. Beklenmedik bir geriye dönüşe uç verebilecek ya da daha doğru bir söyleyişle bir zamanlar yaşananlara sakıncalı göndermeler yapabilecek bir çağrı; peşinden her şeye rağmen gidilmek istenecek bir olasılık. Ya da bir soruya yıllar sonra bulunabilecek bir yanıt umudu. Meseleydi, kayıtsız kalınamazdı.

O gün bu gündür, o ertelenmiş gezisini hâlâ sürdürüyor Madam Floridis ya da en azından ben öyle zannediyorum. Akrabalarının yanında, Atina'nın sokaklarıyla, biraz yadırgayacağını sandığım insanları arasında mutlu olup olmadığını, aradıklarını gerçek anlamda bulup bulmadığını, dahası yaşayıp yaşamadığını arada sırada sorduğum oluyor kendi kendime. İzzetpaşa Sokağı'ndaki ev, bildiğim kadarıyla henüz kapatılmış ya da hepten terk edilmiş değil. Bizim okulun kütüphanesindeyse kitaplar hâlâ onun bıraktığı gibi duruyor. Ortalıkta betimlemekte enikonu zorlandığım bir ölüm, bir çıkmazlara tutsaklık kokusu var. Bu meseleyi bilenler, bir diğer deyişle o yaşantının gereğince tanığı olabilenler için, Madam Floridis'in varlığıyla bir kişilik kazanmıştı bu kütüphane, gidişiyle yaşanırlığını yitirmişti. Hikâyesini içimde, kendime göre çoğaltabildiğim bir hüzünle yaşattığım Mösyö Moiz'se aradan –eğer yanılmıyorsam– üç buçuk yıl geçtikten sonra, bende büyümeye hâlâ devam eden bir gece vaktinde, yanı başında içkisi bitirilememiş bir şarap kadehi, seneler sonra anlamlandırabildiğim bir çiziktirme, sevgili Annasının ortama daha uygun düşsün diye, biraz sararmış olan bir fotoğrafı ve yüzünde pek az kişinin ayrımsayabildiği bir gülümseme olduğu halde, bu hayata, bir şeyleri özellikle tamamlamamaya özen göstererek veda edecekti.

Şimdi bütün bunları düşündüğümde, ölümden sonraki hayatın benim için ne gibi anlam taşıyabileceğini biraz daha iyi anlar gibi oluyorum. Sözcüklerin ve görüntülerin bende bıraktıklarıyla er ya da geç yeni bir hesaplaşmaya girebileceğimi, bilmem şimdi kaçıncı kez söylüyorum kendi

kendime. Taslaklarla bu anlık duygulanımlar, hayatımın gündemine elime geçen hemen hemen her fırsatta getirmeye çalıştığım o uzun yazıya günün birinde elbette aktarılabilecek. Ama bunun için hiç kuşku yok ki şöyle ya da böyle göze alınabilmiş bir ömür, birkaç umut kırıntısı, hatıralardan müteşekkil içki sofraları, gece yarıları beklenmedik zamanlarda çalabilecek telefonlar, yağmurun altında bol bol dolaşmalar, kendi kendine konuşmalar, yinelenmeye, peşinden koşulmaya değer yolculuk özlemleri, koskoca bir aldanma, bir oyalanma ve bir sürekli kendi kendini kandırma yeteneği gerekiyor. Neyse. Ben bugünlerde nasılsa hep bir başlangıçta ya da bir olasılıkta kalmayı tercih edebiliyorum, sözcükler, parantezler, noktalama işaretleri ve kendi küçük çıkmazlarımla savaşmayı, yaptıklarım ya da yapmak isteyeceklerim ne olursa olsun, bir yerden sonra kaçınılmaz bulabiliyorum. Kendimi, sonraya bırakmalarımı ve insanlara ilişmelerimi bir denektaşına vurma meselesi olmalı bu. Hal böyle olunca da anlaşılabilir birtakım sakıncaları göze alabilmek gerekiyor. Örneğin bu taslakları, biraz da böyle bir kaygının gereklerine bağlı kalarak, düşüncelerini almak amacıyla gösterdiğim editörüm, her zamanki iğneleyici tavrıyla bunları yayımlamasına yayımlayabileceğini, ancak “artık iyiden iyiye ipin ucunu kaçırmışa benzediğimi”, bu insanların nasıl olmuşsa öğrendiğim hayat hikâyelerini, üstelik kendimden de bir şeyler katarak anlatmaya hiçbir şekilde hakkım olamayacağını, hikâye denemelerimde, olur olmadık yerlerde kendisine ve düşüncelerine yer vermemdense artık rahatsız olmaya başladığını söyledi ve çok gereği varmış gibi, bu tutumumdan utanç duyup duymadığımı sordu. Selami de buna benzer bir şeyler düşünürdü eğer yanılmıyorsam. Ama herhalde o susar, duygularını bir başka şekilde, yalnızca bakışları ve umarsız görünmeleriyle dile getirmeye çalışırdı. O bir seyir defteri tutucusuydu ne de olsa, beklenmedik zamanlarda, beklenmedik şekillerde çoğalabilir, satır aralarımda, istendiği zaman dilediğince dolaşabilirdi. Edötürümün söyledikleri üzerine o günün akşamında uzun uzadıya düşündüm gene de. Bu beklemediğim azarlanma ya da garip onurlandırma karşısında başımı öne eğmiş, susmaya, hiçbir karşılık vermemeye ve o düzmece dekoru tamamlamak için, çevremdeki pek az kişinin bildiği, o yabana atılamayacak oyunculuk yeteneğimi kullanarak, kulaklarıma kadar kızarmaya özen göstermiştim. Ama ben hiç utanmıyordum aslına bakacak olursanız. Bu anlattıklarımdaki yalan ve uydurma payını benden ve o ilişkileri gerçekten yaşayanlardan başka hiç kimse tam anlamıyla bilmiyor, bilemeyecek çünkü. Dahası o insanlar hiç

yaşamamış da olabilirlerdi. Ve ben sürekli olarak dürüst olduğumu iddia edebilecek kadar yalancı ve sahtekâr olmayı tüm çabalarıma karşın ne yazık ki bir türlü başaramamıştım. Her şeyi biraz eğlenmek, biraz da onca değer verdiğim meseleleri, değişik bir kapı aralığının bana sunabileceği olanakları da elimden geldiğince zorlayarak, düşüncelerine ve duygularına güvenebileceğim insanlarla paylaşmak için uydurmuş da olabilirdim anlayacağınız. Ama ben bütün bunları editörüme söylemedim. Olaylara, gerçeklikleri ve geçerlilikleri ne olursa olsun, yaşanmış oldukları izlenimini verebilmiş olmaktan ve kendisine bu denli çok güvenen bu insanı bir kez daha benzer yöntemlerle, üstüne üstlük sessiz sedasız, pişmanlıklara alışmış bir insan görünümünde kandırabilmiş olmaktan, anlayışla karşılayacağınızdan emin olduğum bir küçük gurur duyuyordum ne de olsa. İşte bu büyü biraz da bu yüzden bozulmasını istedim. Bu bağlamda gerçekçilik ya da bilimum tarihsel özdekçilik meselelerinde enikonu titizlenen kimi zorunlu ahbapların eleştirilerinden de bir şekilde kurtulabileceğim düşüncesindeydim. Çünkü biraz sıkışsam, boş verin, bunların tümü uydurmaydı, her şey kendince eğlenceli, bölük pörçük birkaç yalandan ibaretti de diyebileceğim. Bir eserde değişik bir sesi ya da bambaşka bir rengi arayacak gerçek edebiyatseverler için de bir şeyler düşünmek istedim; kimi ölülerle yaşamaya mecbur olmaların, utanmaların, akşamüstü kokularının, ceplere durup dururken atılıveren, sonra da bir şekilde yitirilen kâğıtların, pusulaların ve gelecek reçetelerinin çok ötesinde bir şeyler. Galiba onlara, arkanıza ya da geçmişinize bakın demem yeterli olacak. Çünkü kimi aldanmaların şöyle ya da böyle sürdürülmesiyle kimi olasılıklara hep hazırlıklı olunabileceği sanılır ve bu yalan, bu kısırdöngü, bu çıkmazları yaşayanların çok iyi bildiği o elde olmayan nedenler yüzünden tüm memnun olamamalara karşın, istense de istenmese de hep yinelenir. Kimi kişi ve mekânları bir hayal perdesinin ardından görmek istemenin güzelliği daha da önemsenir olur bu gibi durumlarda, yaşamın, belli belirsiz bir imge ya da yalnızca aldatıcı bir özlem adına anlam kazanabileceği anları bir kez daha anlatmanın sevdasına hiç beklemediğimiz bir anda yeniden düşer gibi oluruz. Bir küçük hayalden ve elime geçen hemen hemen her fırsatta belirtmeye çalıştığım gibi, küçük bir ayrıntının şiirinden başka hiçbir şey bırakılmamıştır ne de olsa bizlere. Konuya böyle bir açıdan yaklaştığımda, bir laternanın buruk ezgisi, Madam Floridis’e yarım kalmış bir balonun, tamamlanmamış bir valsin ya da bedeli tümüyle ödenmiş bir gönül serüveninin görüntülerini rahatlıkla

anımsatabilirdi diye düşünüyorum, o uzak, biraz da kırık hayatta, artık pek az kişinin anlatmaya gönüllü olduğu o ince duyarlıklarda, bir buruk ezginin, birçok küçük şiirin kendince yaşanmasına, bir başkasından bir başkasına yepyeni yenilgilerle de olsa taşınmasına yol açmış olabilirdi.

Neyse. Biz şimdi bir şekilde yürüyebilmek, kendimize göre ayakta kalabilmek, dahası bu garip haritada bir başkasıyla hiçbir zaman yeterince paylaşılamayacak olan bu eski, hayali fotoğraflara artık boş verelim isterseniz, bir diğer söyleyişle, çalamadığımız kapılarımıza, sapamadığımız sokaklarımıza ve durup dururken, sanki hiçbir şey olmamışçasına bir denizin dalgalarıyla söyleşmelerimize bir kez daha dönüverelim, kendimiz, kanıksadığımız geç kalmalarımız olalım yani. İşte böyle olunca da, ben bu aşamada, bizim okulun çok değişik görüntülerini yaşayan o göstermelik ahbapların, bu hikâyeye epey şaşırabileceklerini düşünüyorum. Yani onca yıl sonra bu ahbaplardan birine bir kez daha rastlayabilsem, kendileriyle –olası tüm sıkılmalarıma karşın– şöyle bir konuşmayı göze alabilsem, bu hikâyeyi dilediğimce tamamlamış, üstüne üstlük yayımlamış olabilsem ve diyelim benim bu yazdıklarımı ayıp olmasın diye üstünkörü okumuş oluverseler –ki bütün bu olasılıkların bir araya gelmesi için doğrusunu söylemek gerekirse hiçbir neden göremiyorum– eminim, "İyi ama, bizim okulda tozlu, küflü, şerefsiz bir kütüphane, orada da hiçbir işe yaramayacak kitaplar vardı, her şey bir yana, Madam Floridis diye biri yoktu" gibisinden yaklaşımlar, üstü biraz da örtülü serzenişlerle karşı karşıya bırakılacağım. Hiçbir şey söyleyemeyebileceğim o zaman da, sizlerle paylaşmaya çalıştığım kmi olasılıkları bir kez daha anımsayabilecek, suskunluğu tercih, yanılgılarıysa kabul ediyor görünecek, için için gülümseyebilecek ve kendime o düzeysiz, o anlamsız toplumsal anlaşmalarla matrak geçme adına yepyeni bir olanak yaratabileceğim. Madam Floridis, kütüphanesi ve tüm çağrıştırdıklarıyla gerçekten de oradaydı oysa, görmeyi gereğince bilmemiz yeterli olabilirdi diyeceğim kendi kendime. Ne var ki daha önce de söylediğim gibi, bunlar çok uzak olasılıklar, üzerinde durulmaya pek de değmeyecek ayrıntılar. Her şey bir yana, bir yazı tamamlanabildikten, gün ışığına uzun bir doğum sancısından sonra çıkabildikten, en mühimi yaratıcısını ya da bu yaratıya katkıları hiçbir zaman göz ardı edilemeyecek kahramanlarını ikna ve tatmin edebildikten, yani bir insan, küçük ya da büyük eseriyle gerçek anlamda çiftleşebildikten, başkalarının gözünde bir şekilde çoğalabildikten sonra, pek az endişenin, yerinmenin ve yazıklanmanın önemi kalıyor. Gene de, daha başka meselelerde ve tüm

kaçınılmaz düş kırıklıklarında olduğu gibi, bu meselede de kuşkuya ve olası tüm çıkmazlarda yol almalara yer vermekten başka hiçbir şey gelemez elimizden. Boş vermeleri, yapılanlar ve gerçekleştirilenler ne olursa olsun, kimi eksikliklerle de yaşamayı çoktan öğrenmiş ve kabullenmiş bulunuyoruz ne de olsa.

Ama sizlere anlatmak istediklerim burada da bitemiyor. Mösyö Moiz'in bendeki o uzun hikâyesinde bambaşka bir anlamı, bir olabilirliği sürdüren bir ayrıntıdan bu yazının bir yerlerinde de söz etmem gerekiyordu çünkü. Buradaki olay, bu meselenin ya da bu olası hikâyenin tamamlanamamışlığını doğrudan doğruya ilgilendirebilecek, dahası etkileyebilecekmiş gibi görünüyor ne de olsa. Mösyö Moiz'in beklenen ölümü, ölümüne yol açmış olabilecek nedenler ve cenazesindeki o gizemli, buruk, biraz da eğlentili hava üzerinde bu denli çok durmak isteyişim bundan. Çünkü o zorumlu törende, cemaatin uzağında durmaya çalışan, karalar giymeye ve yüzünü gene kara bir şalla gizlemeye özen göstermiş olan o kadını, kimi olasılıkları da göz önünde bulundurduktan sonra bir kez daha düşünmek, kendime göre yeniden tasarlayabilmek istiyorum şimdi. Doğrusunu bilmek isterseniz bu yazının düşünülüşündeki temel görüntü ve başlangıç noktasıydı bu. Çünkü o gün, o törende, uzağımızda durmaya çalışan o kadının Madam Floridis olduğunu düşünebilmem için pek çok neden vardı. Yıllar, çok uzun yıllar geçmişti sanki aradan. Hepimiz Madam Floridis'in o uzun geziyi hâlâ sürdürdüğünü, günün birinde buralara dönebileceğini, ancak bu dönüşün daha nice yaşantıları, kayıpları ve bir yerlere, bir insanlara gidişleri gerektirdiğini düşünüyorduk. Bu durumda hepimizi yanıltmış ve yalnızca bu tören için, bu son uğurlama ve paylaşma adına buralara gelmiş olabilir miydi bu çok eski dostumuz ? İyi de, öyle olması durumunda, hangi ses ya da önsezi kendisini buralara döndürmüş olabilirdi ? Atina'ya, ölümünü önceden bildirecek bir mektup, bir savunulabilir pusula mı göndermişti Mösyö Moiz, yoksa Madam Floridis, arada sırada düşünmüş, bilmem neden, sezinlemiş olduğum gibi, gizli, sakıncalı bir medyum muydu ? Bu sorulara kendimce bir açıklık getirebilmek için yaklaşabilirdim elbette o kadının yanına. Ama daha önce, başka bağlamlarda, belki de bambaşka nedenler adına belirtmeye çalıştığım gibi, ben kimi yaşantıların hep bir hayal perdesinin ardında kalmasını yeğleyenlerdenim. Madam Floridis'in arada sırada önünden geçmeye özen gösterdiğim İzzetpaşa Sokağı'ndaki dairesine işte bu yüzden uğramadım o günün akşamında. Geriye hiç olmazsa bir buruk anımsamanın, ama daha da

önemlisi, bir olabilirliğin tadı kalıyordu. Buna, çok eski bir hikâyenin içimde bıraktıkları, kendince çoğalttıkları ya da her şeye karşın tüketemedikleri de diyebilirdiniz. Eski, yıllanmış bir anı ya da zaman içinde sürekli olarak biçim değiştirebilecek, yeni anlamları, çağrışımları ve çehreleri yüklenebilecek bir ayrıntılar fırtınası. Ya da yolun bir yerinde kalıvermek, kendine ve o güne dek yaptıklarına durup dururken şaşıvermek gibisinden bir mesele. Bir fırtına ya da umulmadık bir küçük deprem evet. Sonrasını tahmin edebilir misiniz ?

(Küçük bir gece müziği için: bu hikâyenin tasarlandığı, gereğince yaşandığı, beklenmedik bir rüyada görüldüğü ve bir şekilde tüketildiği zamanlarda vakit hep gece yarısını geçiyordu. Sözcüklere, her zaman olduğu gibi bir müzik, sessizliğin ve çok eski, çok hayalî bir Rebetiko dünyasının ezgileri eşlik ediyordu. Madam Floridis'in Atina'ya, o seneler senesi ertelenmiş yolculuğa hazırlandığı günlerin anlatıldığı satırlarda, Anna Hristathi'nin bir aşk kırgınlığından söz ediyor olmasıysa yalnızca ilginç, göz ardı edilemez bir rastlantıyla açıklanabilirdi.)

Annem, Piyanom ve Kaybettiklerimiz

Öyle sanıyorum ki birçok olay, beni kısacık bir öykü süresince de olsa dinlemeye hazır olabilecek bir insanla, tüm içtenliğim ve umarsızlığımla paylaşmak isteyeceğim o piyanonun çağrıştırabileceği görüntülerle başlayacaktı. Bir zorunlu suskunluğun ya da daha doğru bir söyleyişle gerçekleştirilemeyen bir rüyanın hikâyesi de diyebilirdiniz buna, bekleyişlerden, kendini ve yankısını aramalardan örülü yılların sessiz, pişmanlıkları bol anlatımı da. Geriye, onca çağrışımın belki de durup dururken canlanmasından sonra, benim için artık var olmayan bir Şişli'de, yaşanırlığını şimdilerde bambaşka bir şekilde, bambaşka özlemler adına sürdürdüğüne inanmak istediğim üç katlı, koca bahçeli bir apartmandan, deyiş yerindeyse sakıncalı bir evden, buruk, incelikleri ancak yaşandıkça gereğince anlaşılabilecek bir küçük sevinçten, bir yerlerde durup kalıveren eksikliklerden artakalanlarla, bir yerden sonra şöyle ya da böyle yaşayabilmeyi öğrenmek kalıyor ne de olsa. Herkesin kendine göre anlatılan ya da bir türlü anlatılamayan bir hikâyesi vardır diyorum bu durumda kendi kendime. Ve bütün bunları düşündüğümde, yani kendimi olası bir çağrının şiirine bırakabildiğimde, çok eski bir çeşmenin, her baharda bakımı özenle yapılan bir bahçeyle, sefası bir türlü sürülemeyen güllerin, sardunyaların ve akşamsefalarının, soğuk kış aylarında, sabahları çok erken saatte kalkarak sobayı temizleyip yeni bir güne hazırlayan büyükbabamın, rutubetten yer yer dökülen duvar badanalarının, soğuk yatak odalarının, Edith Piaf'lı, Maya Casablanca'lı, Claudio Villa'lı, Enrico Macias'lı, Milva'lı şarkıların, uzak, çok uzak bir Hasköy'ün hayaliyle yaşayan, Feriköy Pazarı'ndan bin bir pazarlıktan sonra tuttuğu hamalla dönen anneannemin, sessiz, ama bana göre çok sedalı bir hayal perdesinde bendeki rüyanın belki de ilk önemli taslaklarını çizen Dracula'nın, Lorel ve Hardy'nin, Şarlo'nun, Frankenstein'ın, senenin belirli günlerinde bizlere dikişe gelen ve hikâyesi kendi içinde bambaşka bir hüznü ve olabilirliği barındıran terzi Ester'in görüntüsü bir kez daha yanı başımda, küçücük bir umudun ve bir olabilirliğin yol boylarında dolaşıyor. Bir kez dahalar, tüm yanlışlıklarına ve olası tehlikelerine karşın, bambaşka bir kez dahalara bağlanıyor böyle durumlarda ve yıllar sonra kulağıma sanırım biraz da bu yüzden belli belirsiz bir sonat alıştırması çalınır gibi oluyor. Sorular birbirini yeniden kovalayabiliyor öyle olunca da, çok eski bir sesin, bir görüntünün ya da yalnızca bir ezginin, bir küçücük sohbetin, içte kalan,

dışavurulamayan bir sohbetin izdüşümü, deyiş yerindeyse eksikliği peşinizi isteseniz de istemeseniz de kovalayabiliyor. Bir hazırlık mı yaşanıyordu diyorsunuz kendi kendinize, evet, bir hazırlık mı yaşanıyordu yani o nota aralarında, yoksa her şey alışılagelmiş, hani nerdeyse zorunluluğa dönüşmüş bir çalışmanın yansımalarından mıydı ? Bir sevince, gerçek bir küçük sevince dönüştürülebilmiş miydi o piyano çalabilme zamanı, bir umudun, uzak, olası bir yolculuğun taşıyıcısı olabilmiş miydi o küçük sonat ? Heyecanım, zorunlu suskunluklarım ve yeterince anlayamamalarımla, bambaşka bir şekilde kendi kendime yöneltmiş olabileceğim bu soruları elbette gereğince yanıtlayamazdım o çok eski yanlışlık ve yalnızlık zamanlarımda. Ama sonuçlar, yani bu küçük sessizliklerle bu anlatamamalar ne olursa olsun, ben bu soruların da, olası yanıtlarının da bir yere kadar önemli olduklarını düşünüyorum şimdi. O günlerde önem, her şeyden önce çalanın kendisinden, sesin geldiği yerden kaynaklanıyordu çünkü. Soğuk, puslu ve iyiden iyiye yağmurlu bir havanın sessizlikler, fısıltılar ve görmezlikten gelmelerle yaşatılmaya çalışıldığı o çok alışılagelmiş pazar gününün öğle sonrasında Sandra'nın her geçen gün biraz daha güzel çalmaya başladığını söylüyordu büyükbabam. Bir küçük sonat alıştırması olmalıydı, evet. Yukarı dairedeki komşumuz Sandra'nın, tuşlarda gezinen parmaklarıyla bu küçücük ezgiyi çalarkenki yüz ifadesini anımsayabilmem için birçok nedenim olduğunu çok iyi biliyorum artık. Asmalımescit'teki dokuz odalı o koskoca evden hangi hatıralarla taşındığını belki de hiçbir zaman gereğince bilemeyeceğim o çok özel kokulu büfenin yerine koyabileceğim piyanoda Sandra'yla paylaşmayı düşlediğim şarkıları bir kez daha düşünebiliyorum böylelikle; gecikmeler, ertelemeler ve olabilirliklerle yaşamanın sakıncalarını, istesem de istemesem de yeniden anımsamak zorunda kalıyorum.

(Pencereden dışarıya, giderek kara dönüşmekte olan o yağmura bakıyor o sırada annem, "*Ay Işığı Sonatı*'nı baban da çok severdi" diyor. Annemin bu sözleri söylemek isteyişindeki anlamı kavramakta güçlük çekiyorum ama, hazır babamın sözü edilmişken, içime biraz da beklenmedik bir zamanda, birdenbire dolan bir umutla, onca zamandır, onca dileğe ve yenilenmeye karşın eskisi gibi yaşatamadığımız, küçücük dünyamıza göre geliştiremediğimiz Rumelihisarı'na, Rumelihisarı'ndaki o çok uzak pizzacıya gidip gidemeyeceğimizi soruyorum. "Baban erken gelirse gideriz" diyor o zaman da annem. Ve evi işte o anda beklenmedik, hazırlanılmadık bir sessizlik kaplıyor; söylenmemesi gereken şeyler vardır

da, bir boşluk, bir aymazlık anında durup dururken söylenivermişler ve bulunduğunuz yerde hiç istemediğiniz bir tedirginliğe, seçenekleri hemen bulunamayacak bir çıkmaza, önlenemez bir rahatsızlığa neden olmuşlardır ya, işte öylesinden. Oysa birçok meseleyi anlamakta çektiğim güçlüğe karşın, babamın o akşam eve erken, hiç gelmeyeceğini, Rumelihisarı'ndaki pizzacıya gitmeyi bir kez daha erteleyeceğimizi, büyük babaannemin "hastalanmamam ve kem gözlerden korunmam için" yedi karanfil tanesini eliyle başımın üstünde gezdirdikten ve anlaşılması güç kelimelerle dua benzeri bir şeyler okuduktan sonra sobaya atacağını, bu küçük tören esnasında onun kör bakışlarından hiç korkmayacağımı, sobanın gecenin belli bir vaktinden sonra sönmeye yüz tutacağını, buz gibi bir yatak odasında hızla soyunup yatağa girmek isteyeceğimi, astım nöbetimin tutmaması durumunda yeni, dingin bir sabaha uyanacağımı ve bütün bunların birer olasılıktan çok, birer küçük tutsaklık olacağını çok iyi biliyorum. Söz döndürülüp dolaştırılıp yukarıdan gelen o ezginin sesine, o küçük sonat alıştırmasına yeniden getiriliyor sonra. Böylesine bir tedirginlik anında bir sığınmayı aramak, bir yer ya da zaman kaymasından bir medet ummak ve en önemlisi, başkalarıyla, başkalarının sözcükleriyle anlaşmak gibisinden bir mesele olmalı bu. "İlkokulu bitir de" diyor biraz da bu yüzden annem, "seneye bakarsın sana piyano dersleri aldırırız; o kadar çok sevdiğine göre." O piyanonun rüyası bir kez daha yayılıyor o zaman da benliğime, yalnızlığın renklerini, başkalaşabilmeleri ve bir ezginin çevresinde geliştirilebilecek yaşantıları kendime göre bir kez daha anlamlandırmaya çalışıyorum. Babamın birkaç aydır "eski bir hesabı görmek" için bir eski sevgiliyle birlikte yaşadığını, sözde "iş için" yapılmakta olan o uzun Anadolu yolculuğunun benim için uydurulmuş bir yalan olduğunu bildiğim halde, susmayı, birçok yaşantıyla başkalarına doğru yolculuklarıysa, kendi küçük dünyamda, kendime göre yorumlamayı tercih ediyorum bu durumda; öğrenmemem gereken bu gerçeklerden, evde gizliden gizliye yapılan konuşmaları, gizliden gizliye dinleyerek haberdar olduğumu, işime gelmediği için söyleyemiyorum. "O zaman da ilk olarak İnci Avcıları'nı çalarım" diyorum yalnızca, içime küçücük, buruk, dile getirilmesi güç bir sevincin beklenmedik bir anda yayıldığını hisseder gibi oluyorum. Bunun bir yanılsama, sürekli yinelenecek bir kandırmaca olduğunu yeterince ayrımsayamıyorum o zamanlarda. Yaşadıklarımız o sıralarda alışılagelmiş bir akşamüstüne açılıyor. Radyonun hemen yanı başında, yarışma programını dinlerken bile üzüldüğünü gizleyemiyor

büyükbabam. Gereksiz kimi yakınlaşmaları denemesem de olur diyorum bu durumda kendi kendime, susmayı, küçücük oyunumda ertelemelerime yeniden sığınmayı deneyebilirim diye düşünüyorum. Büyükbabamın, her şeye karşın, bir anlaşılabilir, savunulabilir unutma zamanı adına, çok eski bir kentin hayalini anlatabileceği bir akşamın rüyasını, bir kez daha, hiç kimseye hiçbir şey söylemeksizin geliştirmek istiyorum gene de benliğimde. Yaşadıklarımız alışılagelmiş bir akşamüstüne açılıyor o sıralarda, evet. Ve piyanonun sesi hiç beklemediğimiz bir anda birdenbire kesiliveriyor.)

* * *

“Hava da iyiden iyiye karardı artık; ve ne yapıldıysa yapıldı, ölülerle de, yaşayabilenlerle de olabildiğince konuşuldu” diye düşündü o anda Sandra. Beraberinde götüreceği, daha doğrusu götürmek isteyeceği eşyaların ne denli az ve yetersiz olduğunu ayrımsadı birden; onca hatırayla değişik anlamlar kazanmış olan bu eşyaların, kimi zorunluklar yüzünden, alışılagelmiş bir söyleyişle, yok pahasına elden çıkmış olabileceğini getirdi aklına. “Tek avuntum, bu evin birçok hikâyede ve romanda olduğu gibi bir süre sonra yıkılmayacağı, buralardan bir şeylerin kendine göre bir kalıcılığı kendince sürdürülebileceği” diye geçirdi içinden, o alışkını olduğu buruk, zorlama gülümsemeyle olası birçok eksikliği örtebilmekten yana yepyeni bir küçük umudu, içinde bir kez daha geliştirebilmeyi denedi. Sonra, böyle durumlarda sık sık olageldiği gibi, eski kitapları, resimleri, şurada burada unutulmuş yazıları, seslenmeleri ve hatıraları karıştırdı, küçük, sessiz bir yolculuğu göze alır gibi oldu anlayacağınız ve işte o sırada bir zamanlar üzerinde günlerce çalıştığı o notaları buluverdi. Chopin, Mozart, küçük sevinçler, küçük umutlar ve eski, çok eski bir Ay Işığı Sonatı; hayallerin, annemin sevecen, esrarlı bakışları ve doğru dürüst belirlenememiş bir özlem adına harcadığım saatler, yanlışlarım, hiç yaşayamayacağım hayaller adına yaşattıklarım... Ne çok ilişki geçmişti aradan. Şimdi istese yeniden çalabilir miydi ? Ellerine, değişik dokunuşlar ve algılamalar adına kullandığı parmaklarına baktı kısa bir süreliğine, hayalinde, çok uzak bir geçmişte, hemen hemen her akşam yanı başına oturarak kendisini büyük bir özenle piyanoya çalıştıran annesinin görüntüsünü canlandırdı. Bu hayal, kendisini başka hayal ve görüntülere götürdü. Buradaki pek az kişi tarafından bilinen evliliğini, yanlış ve bambaşka bir Paris’e, her yanlışlığa

yolculukta olduğu gibi büyük umut ve çoğalmalarla gidişini, bir zamanlar yaşadığı bu toprakları ve dil dünyasını hiç görmemiş, hiç tanımamış çocuklarını, kaçınılmaz, önlenemez boşanmasını, başka sevgililer ve zorunluluklarla beraberliklerini, şimdilerde çok farklı bir hayatı, bir başka anlatamamayı paylaştığı lise öğretmenini, annesinin, hayatının ilerlemiş bir vaktinde uzunca bir gezi için Atina'ya gidişini, sonra da günün birinde o kırgın mektuplarında açıklamayı denediği bir çağrı adına İstanbul'a geri dönüşünü, bu kentte, bu evde ve kim bilir, belki de bu odada son nefesini vermiş olabileceği anları, o ürkünç, o bitimsiz umarsızlık anlarını düşündü örneğin, sonra hazır bu evin tarihini şöyle bir düşünebilmişken, aşağı kattaki komşularını, çok eski bir Hasköy'ün hayaliyle yaşayan o yaşlı ve kör kadınla kendisine sanki en çok piyano çalışı yüzünden hayran olan o küçük, hastalıklı çocuğu anımsadı, o insanların nerede olduklarını bilememekten, hafif, anlatımı güç bir üzüntü duydu; çelişkiler, zorunluluklar ve yanlış ödemeler dedi kendi kendine, kimi nesnelerin ve bu nesnelerle birlikte sürdürülen ayrıntıların zamanla ne denli büyük bir değer kazanabildiklerini bir kez daha ayrımsadı. Ne var ki birçok eşya ve ayrıntı gibi o piyano da yoktu şimdi; birçok eşya gibi o piyano da, gündelik hayatın kendince sürdürülebilmesi, sessizce, yeni kaçışlara, oyalanmalara ve yaralayıcı kandırmacalara bulaşmaksızın sürdürülebilmesi, bir diğer deyişle, kimi gömü ve ayrılık törenlerinin kendine göre ertelenebilmesi umuduyla bir eski eşyacıya biraz kırgınlık, biraz da anlatılması, açıklanması hemen hemen imkânsız bir suskunlukla satılmıştı. İhtiyaçtan satılan onca eşya arasında en çok bu piyanonun elden çıkışı üzmüş olmalıydı annesini, kendisini bir şekilde tanımış olanlar bunu çok iyi anlayabilirdi. Annesine bu zorlu günlerinde bir türlü yardım edemeyişini, birçok meseleyi tahmin edebildiği halde İstanbul'a dönüşünü sürekli erteleyişini, günün birinde, hiç beklemediği bir anda, bir akşamüstü aldığı telefonla o kısacık konuşmanın anlamını hiç kimseyle dilediğince paylaşamayışını, o anı evet, o hazırlanılmadık bitimsizlik anını bu durumda düşünmek bile istemedi. O eksiklik, o çıkışsız pişmanlık belki de yıllar yılı bırakmayacaktı yakasını: Helena Teyzemin telefondaki sesi, annemin sessiz sedasız, biraz da beklenen ölümünü bildirişi, evde, geriye kalan eşyaları ne yapmayı düşündüğümü soruşu ve belki de hiçbir zaman tanımlayamayacağım, anlamsız bir arayış adına buralara dönüşüm; yanıma bir şeyler alırım, kimi anıları birkaç küçük eşyayla sürdürebilirim düşüncesiyle. Sonra bu eski sokağı, okulumu, genç kızlık düşlerimi yaşadığım bu çok özel mekânları,

sinemaları, Kurtuluş’taki balıkçı tezgâhlarını, manavları, ciğercileri ve onların ışıl ışıl akşamüstü görüntülerini bir kez daha görmek isteyişim; bir zamanlar, “sevinçli bir telaşla” bırakıp da şimdilerde çok değişik bir şekilde bulduğum bu sokaklardan, bu biraz da yadırgadığım insanlardan hiçbir şeyin tam anlamıyla öldürülemeyeceğini kendime bir kez daha kanıtlayabilmem için. Buraya çok kısa bir süreliğine, işte öylesine bir geçmişin izini sürmek için dönüşümü, bambaşka bir zorunluluğa, kimi çıkmazları ve süresizlikleri bile bile bir kez daha kaçınılmaz bir şekilde yol alacak oluşumu, beni hiç istemediği halde arayan Helena Teyzemden başka hiç kimse bilemeyecek gene de. Öyleyse geriye, bu küçük oyunu bir şekilde de olsa bitirme adına, başkalarına doğru gidişimin haritalarını şöyle ya da böyle çizmiş olan bu sözcüklerle, kimi ezgi ve görüntülerden bu topraklarda belki de son bir kez bir şeyleri umut edebilişim kalıyor: işte bu oturma odasındaydık seneler öncesinde, akşam vakitlerinde soba daha da ısıtılır olurdu, keyifli olduğumuz zamanlarda, o kor gibi kömürlerin ateşinde kızartırdık etlerimizi, çevreye yayılan isin badanaları bozması umurumuzda olmazdı, piyano hemen şuradaydı elbette, Mösyö Franco kırlaşmış saçları, soğuk kış günlerinde daralan nefesi ve şipşirin gülümsemesiyle bana ders vermek için hep salı akşamları gelirdi. Şimdi bu piyanonun yeri maksatlı bir şekilde boş bırakılmış sanki, kimi eksikliklerden arta kalan boşlukların hiçbir yeni nesne ya da yaşantıyla doldurulamayacağı sessizce anlatılmak istenmiş. Sanki hep bu ertelenmiş dönüşüm beklenmiş ya da bir yerlere sürekli olarak geç kalabileceğim düşünülmüş, tuhaf, biraz da ürkütücü bir biçimde sezinlenmiş. Annem, piyanom ve kaybettiklerimiz. Belki diyorum bu durumda kendi kendime, belki de günün birinde eksik kalan onca özlemi, duyguyu tamamlamayı ve başkalarıyla gerektiğince paylaşmayı da başarabileceğiz. Ama bunun için ödemeye sanki hep hazır olacağımız, istesek de istemesek de hazır tutulacağımız bir bedel olacak. Okuduklarımızın, başkalarında görerek öğrendiklerimizin çok ötesinde, adını koymakta bir olasılıkla zorlanacağımız, sürekli olarak ertelemeye çalışacağımız bir ödeşme, bir kendi kendini sorgulama, gölgesini, çıkmazını ve en mühimi yenilgilerini başkalarında, daha doğru bir söyleyişle, bir zamanlar şöyle ya da böyle yaşayıp da terk etmeye mecbur olduklarımızda arama zamanı. Kendi kendimizle baş başa, hiç kimseye hiçbir şey söylemeksizin. İnsancasına.

Oysa şimdi o büfe yok. O kokular, o gölgeler, o küçük sesler de çok uzaklarda artık. Dahası şimdi yepyeni bir semti, bir sokağı, bir yaşantıyı, bir

olabilirliği, kısacası bu kentte, bambaşka bir kenti deneyebiliyorum. Şarkıların, belli belirsiz ezgilerin büyüsü diyorum bir de kendi kendime; yinelenebilir bir alışılagelmişliğe yeniden, tüm sakıncalarına karşın, yabancısı olmadığım sözcüklerin izini sürmeye çalışarak açılıyorum bu akşam: birçok duygunun, üstüne üstlük sevincin yitirilmiş gibi göründüğü, kaçınılmaz, yok yere ertelenmiş bir ayrılığın iyiden iyiye gündemde olduğu ve bir olasılıkla, yeni, kırgın bir sabahın doğmakta olduğu bir zamanda, rastlantılardan, kandırmacalar ve boş umutlarla paylaşılan ya da paylaşılamayan günlerden çok sonra “pikabı alabilirsin, bana yalnızca piyanoyu bırak, ben burada başarısız bir piyanist olarak, şöhretimin geleceği günleri bekleyeceğim” diyor plaktaki ses. Sözcükler ile şarkılar, birçok yalnızlık zamanında anlatmaya çalıştığım gibi, insanı durup dururken, beklenmedik, hazırlanılmadık bir geçmişe, kimi yaşantılardan, edinmelerden ve yenilgilerden sonra, istense de istenmese de değişime uğratılan kimi çehrelerin, daha doğru bir deyişle o çok uzak gölgelerin dünyasına götürüyor. Şarkıların ve belli belirsiz ezgilerin büyüsü, evet. Şişli’deki o uzak, bahçeli, üç katlı apartmanı, tüm anıları ve yanılsamalarıyla bir kez daha düşünüyorum şimdi, piyano sözcüğü açıklanabilir, anlaşılabilir çağrışımlarla yeniden dönüyor hayatıma. Babam, anlamını seneler sonra kavrayabileceğim bir insana yolculuğundan dönmeyecekti o akşam. Belirsizliklerle özdeş bir pazar gününde yağmurun sulu sepkene çevirebileceği bir öğle sonrasıydı. Rumelihisarı’ndaki pizzacıya seneler sonra, bir başka insanla, çok özel bir yaşantıya son vermek için, bambaşka bir küçük sevinçle gidecektim. O akşam eski, çok eski bir kentin hayalini anlatacaktı büyükbabam; kimi görüntülerin çağrışımlarıyla daha o zamanlardan kendi küçük yolculuğuma çıkacaktım. Unutulması imkânsız bir *Ay Işığı Sonatı*’nın yansımalarını çalacaktı bir de Sandra. O piyanonun ve şimdilerde kulağıma çok farklı bir şekilde çalınan bu sonatın hikâyesini başkalarına dilediğimce taşımayacağımı nedense bir kez daha düşünüyorum şimdi. Notalar, ezgiler ve anlatamamalar... Her şey bir yana onca zamandır bir küçücük şarkı beraberliğini paylaşmak istediğim Sandra nerede şimdi ? Onca özleme, insana ve yenilgiye yolculuğumuza karşın arayamadık ne de olsa birbirimizi, onca yenilenmeye, şarkıya ve sözcüğe karşın, ben o çağrıyı sürekli olarak ertelemek istedim. Yıllar geçip gitti böylelikle, hangi uzaklaşmalara ve insanlara doğru yol aldığımızı bir tarihten sonra birbirimize hiç söyleyemedik. Madam Floridis’i hemen hemen her gün gördüm bizim okulun koridorlarında, kendisi için belli bir

zamandan, bir yaşantı birikiminden sonra sürekli olarak çoğalan, için için sızlayan bir uzun hikâyenin izdüşümlerini tasarladım. Günün birinde, sevgili Sandrasının Paris'e, belki de bir daha dönmemek üzere gittiğini söyledi bana. Bu gidişin nedenlerini açıklamak istemedi, ne bana ne de kendisine itiraf etmek istedi herhalde. Gözlerinde anlatılması, dile getirilmesi çok güç bir umarsızlığın, bir uzaklara bakışın ve kim bilir, belki de bir pişmanlığın yansımalarını saptamıştım. Sonra bir gün, eğer yanılmıyorsam bu olaydan çok uzun bir süre sonra, açıklanamayan bir neden yüzünden Atina'ya, kendi deyişiyle kimi akrabalarının ve eski dostlarının yanına uzunca bir gezi için gitti Madam Floridis. Buralara yılların, çok uzun yılların ardından, hiç kimsenin beklemediği bir anda, enikonu yaşlanmış ve yıpranmış olarak döndüğünü, ömrünün son yıllarını büyük bir yalnızlık ve sefalet içinde geçirdiğini ve sessiz sedasız, hiç kimseye haber vermeksizin öldüğünüyse çok uzun bir süre sonra öğrendim.

Şimdi, herkesin bir yerlere bir şekilde savrulduğu bir zamanda, birçok ilişkinin tamamlanamamasından tuhaf bir sevinç duyduğumu itiraf etmeliyim. Kimi şeyleri bilmemek, bilememek çok daha iyi diyorum bu durumda kendi kendime. Sandra'nın, zamanın akışı içinde yaşadıklarını, hayatını şimdilerde kimlerle, nerede paylaştığını, piyano çalmaya devam edip etmediğini, İstanbul'a dönüp dönmediğini, beni, bizleri ve bir zamanlar yaşadıklarımızı hatırlayıp hatırlamadığını hiçbir zaman bilemeyeceğim örneğin, kimi sorular daha önce, daha başka konularda da olduğu gibi, içimde hep yanıtlanamadan kalacak. Ama her bekleyişi artık iyiden iyiye sevdiğimi, üstüne üstlük bu belirsizliklerle her şeye karşın yaşamayı öğrendiğimi de söylemeliyim. Olasılıkların büyüsü demiştim buna bir zamanlar. Hiçbir şeyin tam anlamıyla bitmeyeceğine ya da en azından değişik bir şekilde bitebileceğine inanmak, yaşananları bir başka şekilde anlamlı kılıyordu ne de olsa. Birçok olay, beni bir kısacık öykü süresince de olsa dinlemeye hazır olabilecek bir insanla, tüm içtenliğim ve umarsızlığımla paylaşmak isteyeceğim o piyanonun çağrıştırabileceği görüntülerle başlayacaktı, evet. Bu sözleri durup dururken yinelemek, tüm umutlarım, çağrışımlarım, olası yenilgilerim, kırgınlıklarım ve küçük sevinçlerimle bambaşka bir öykünün yolculuğuna çıkmak beni belki de bu yüzden eskisi denli tedirgin etmiyor, küçücük bir yazının büyüsünü belki de bu yüzden bir kez daha denemeyi göze alabiliyorum şimdi. Alışılagelmiş, yorgun bir gece yarısına açılıyordu oysa yaşadıklarımız, bu kısırdöngü seneler senesi, ertelemeler ve görmezlikten gelmelerle sürdürülecekti:

pizzacıya bir başka zaman, havaların düzelmesi durumunda, belki de bir hafta sonra büyükbabamla gidebileceğimizi söyleyecekti annem, babamın günün birinde bana alabileceği piyanodan, anlamakta zorlandığım, kendime göre sezinleyebildiğim bir kırgınlakla söz edecekti. Olası bir piyanonun ve tüm çağrıştırabileceklerinin rüyasını geliştirecektim o zaman da hayalimde, belli belirsiz umuttan anlaşılır, hani neredeyse kanıksanmış bir erteleme, sessiz, suskun bir gece yarısı seçecektim kendime. Uzun, çok uzun bir öykünün sakıncalarındaydım. Birkaç parantez kalacaktı bir de yanı başımda. Sözcükler, görüntüler ve içimde hâlâ dolaşan şimdiki zamanlarla böyle parantez içlerinin, söyleşmelerin ve geriye dönüşlerle yaşamların beni nereye götüreceğini, bu biraz tuhaf, biraz da zorunlu söyleşmeleri olası bir hikâyede nereye koyacağımı gene de bilemiyordum ama. Uzun, çok uzun bir öykünün sakıncalarında olmalıydım, evet. Bunu yinelenebilecek, başkalarına yolculuklarımda suskunluklarla taşınabilecek, yepyeni, dupduru bir sabaha şarkılar ve tütün kokularıyla uzanabilecek bir gece için düşlemeliydim.

Hayaller, anlatamamalar ve geride kalanlar üzerine: havanın iyiden iyiye ayaza çalmakta olduğu bir güz akşamında, yanındaki kadına biraz da uzun süredir dolaşmaktan sıkıldığını belirtir bir tavırla, “Bu gezeceğimiz son dükkân olsun” dedi adam; eski eşyaları olası hatıralar ve hikâyelerle çoğaltmanın keyfini kolay kolay tüketemeyeceklerini anlatmaya çalıştı. Adamın, sözlerini henüz tam anlamıyla bitiremediği bir anda dükkâna girdi kadın. Birçok hallerinden, birlikte yaşadıkları ev adına, kimi nesnelerde yeni olasılıklar ve belki de birkaç yeni soluk aradıklarını, denemelere ve küçük çılgınlıklara şöyle ya da böyle açık olduklarını düşünebilirdiniz. Birçok arayış, yeni bir küçük hayat ya da yalnızca beklenmedik bir ayrıntının keşfi içinde anlayacağınız. Böyle bir ortamda, kadının, seneler senesi, biraz da umutsuzca aradığı gramofonun bir benzerini bulduğunu varsayalım. Biraz daha yaklaşalım öyleyse: “Bu gramofon güzel” diyecektir bu durumda kadın, satıcıya bir de eski tangolardan taş plakları olup olmadığını soracaktır. Dükkânın dibinde, tozu uzun süredir alınmamışa benzeyen piyanoyu işte o anda görecektir adam. Satıcı bu ayrımsamayı tanıyacaktır. Kimi ayrıntıların çoğaltılması, bambaşka yerlere ve insanlara, bambaşka özlemler adına taşınabilmesi için önemlidir artık kimi sözcükler. Eski, çok eski yaşantıları, tüm bildiklerimiz ve hayal ettiklerimiz, tüm anımsamak istediklerimiz ve istemediklerimizle yeniden yaşayabilir, kendimize göre anlatabiliriz öyle olunca da: “O piyanonun çok eski bir hikâyesi var” dedi bu durumda satıcı. “Seneler önce paraya gerçekten ihtiyacı olan bir dosttan satın almıştım. Benim işim değildi aslında, kolay kolay satılamayacağını biliyordum ama, dostluk işte, bizim mesleğin böyle zor açıklanır olayları, meseleleri de var. Satıcısı bu piyanoya ve hatıralarına çok değer veriyordu, işte bu yüzden alıcısı, güvenebileceği bir dostu olarak, hiç olmazsa ben olayım istedi. Bu piyanoyu her gelene satamayacağımı bildiğinden olmalıydı, bu hikâyeyi yeterince anlayabilecek pek az insandan biri olduğumdan, bu hatırayı bunca zamandır yaşadığım bu küçük dünyanın biraz da gizli bir köşesinde, gizli bir söyleşmeyi de göze alarak saklayacağımdan hani nerdeyse emin olduğundan. Ama artık bu dükkândan çıkmak zorundayım, tahliye kararı alındı bile. Şu eski eşyaları taşımak kolay olacak ama bu piyanoyu bambaşka bir mekâna taşımanın hiçbir anlamı yok. Eski eşyaları, tozlarını ve hatta kokularını isteseniz yepyeni yerlere taşıyabilirsiniz belki ama, bir yerlerde bir şekilde kök salan hatıralarını hiçbir yere gereğince götüremezsiniz. Her şey bir yana, böyle

bir eski hikâyenin kahramanı olarak ben de biraz yorgun, biraz kırgın, biraz da şu olası hatıralara kendime göre benzemiş, hâlâ tanımlayamadığım bir yerlere hiçbir geriye dönüşü düşünmeksizin iyiden iyiye yol alabilmiş olmalıyım." Karısına hafiften gülümseyerek baktı o anda adam, aralarında bu konuda sanki çok gizli bir anlaşma vardı, sanki onlar açısından da çok eski, peşinden yıllar yılı koşulmuş bir özlem söz konusuydu. Bu hikâyeye bir zamanlar, bir şekilde tanık olabilmiş olmaktan mı kaynaklanıyordu bu küçük, bu biraz da içe atılan sevinç, bir piyano çalabilme zamanına ve hatıralarına çok özel bir anlam bağlanabiliyor oluşundan mı ? Eskilerde, çok eskilerde kalmış bir olasılığı dile getirmek, kendine göre paylaşabilmek, daha da önemlisi bir piyanoyu elden çıkarmak için uygun zamanı mı seçmişti bu yaşlı satıcı, yoksa her şey, böyle hikâyelerin uzantılarında, artakalmalarında her zaman her yerde olduğu gibi bir aldatmacanın, bir yanılsamanın kendine göre, istense de istenmese de sürdürülüyor oluşuyla mı açıklanabilirdi ? Bu soruları yanıtlamak zordu, gereksiz ve anlamsızdı da biraz. Herkesin yaşadığı günleri kurtarmak için şöyle ya da böyle bağlandığı bir rüyası, başkalarını ve bu rüyayı kendine göre yorumlayışı, yorumlamaya zorunlu oluşu vardı ne de olsa. Bir rüya evet, başkalarıyla onca özleme, yaşantıya ve hazırlığa karşın hiçbir zaman gereğince paylaşılamayan bir rüya. Adam alışkını, daha da önemlisi ustası olduğu oyunu belki de bu yüzden tüm sakıncaları, çıkmazları ve olabilirlikleriyle sürdürmek istedi; bu piyanoya istekli olabileceğini, ancak bunun için kolay kolay tanımlayamayacağı bir hazırlığı gereksinebileceğini, bunun bir başka küçük bekleme, bir erteleme ya da yalnızca bir zorunluluk olabileceğini söyledi. Hatıraları, görüntüleri, bir hikâyeyi paylaşma zamanını düşündü bu durumda yaşlı satıcı, bu konudaki eski, çok eski özlemlerini anımsar gibi oldu; bu sözlerdeki anlamı biraz da kendine, kendi rüyasına göre yorumlayarak başını salladı sonra, gözlüklerini düzeltti, nicedir yaşadığı bu küçücük dünyayla hani nerdeyse özdeşleşmişçesine, "Ya bu gramofonu" diye sordu tüm inceliğiyle, "bu gramofonu şimdi mi götüreceksiniz ?"

sonra da bir sokak

Bizim Sokakta Hiç Kimse

Bu yazıyı büyük bir rastlantı sonucu görebilecek, az bulunur bir sabırla okuyup sonunu getirebilecek ve bütün bunlar yetmezmiş gibi, burada anlatılanlar üzerine sizlerle konuşmak isteyebileceklerin hiçbiri, kimi çok eski çehreler, matraklıklar, kovulmalar ve yol almalarla anlam kazanmış olan bu sokağın hangi sokak olduğunu tam anlamıyla bilemeyecek. Böyle bir sokak, en azından burada anlatıldığı şekliyle hiçbir zaman var olmadı, var olamadı çünkü. Her şey zararsız birkaç yalandan, şöyle bir gelip geçiveren bir görüntüler dizisinden ve kırık dökük bir iki temenniden ibaretti sanki ve işin ilginci, öylesine küçük ve önemli ayrıntının inanılmaz bir hız ve hoyratlıkla kaybolduğu, kaybettirildiği bir kentte bu sözleri söylemek bile bir zorunluluktu. Bu sokakla ilgili duygular çok uzun bir tarihle anlam kazandı anlayacağınız: kimi özlemlerle dileklerse, beklenmedik zamanlarda, arzulanmadık koşullarda, yalnızca bizim kaldırımın taşlarında ya da zaman zaman çok yakından tanıdığımız eviçlerinde değil, meyhanelerde, pastanelerde, iskelelerde, mezarlıklarda ve kış göçlerinde de tüketilir, terk edilir oldu. O sokak benim çocukluğumun, ilkgençliğimin, kaçışlarımın, yola çıkışlarımın, avcumu yalamalarımın, zorunlu geriye dönüşlerimin, enayiliklerimin, içkiyle dostluklarımın, kendime çekilişlerimin, çıldırayazmalarımın ve umarsızlıklarımın sokağıydı da bir yerde, gezindiğim, bir şeylere görünmek istemediğim, doyasıya yaşadığım ya da öyle zannedip de hiç yaşamadığım yerlerin kendince bir dışavurumu da. Uzun, çok uzun bir suskunluğu durmaksızın, zaman yitirmeksizin çeşitlendirdiğimi, hiç istemediğim halde bir kez daha ayrımsıyorum bu durumda, sizlerle, vazgeçemediğim birkaç ayrıntının şiirini paylaşma adına, kimi anıların yolculuğuna nasıl ve nereden başlayacağımı bilememenin utancını yeniden buluveriyorum yanı başımda. Ama sonuç ne olursa olsun, kimi çehrelerle bu çehrelerin çağrıştırdığı görüntüler hemen hemen hiçbir zaman bırakmadı peşimi; ben onlarla kalabalık, onlarla yapayalnız, onlarla kararsız ve birçok kişi için nedensiz, işe yaramaz bir gezgin oldum. Anlatmak istediklerimle kaçışlardan yana sürekli olarak cezaya kalmalarım, yani bir türlü önleyemediğim o artakalmalarım, o tuhaf tuhaf yenilgilerden yana saçmalamalarım elbette pek az kişiyi ilgilendirebilirdi ama, daha başka yerlerde, daha değişik biçimlerde dile getirmeye çalıştığım gibi, kimi görüntüleri şöyle ya da böyle zorlamış olmak da bana yetebilirdi. Bu amaçla, olaysız birtakım hikâye

denemeleriyle kimi çok özel sesleri ve biçem kaygılarını bile göze aldım. Şimdi, kendimi birçok meseleden emekli hissettiğim bu günlerdeyse, yeni çağrıların peşine bir kez daha düşerek, nereye vardıracağımı onca yıla karşın hâlâ öğremediğim bu eski söyleşiyi yeniden göze alıyorum. Yanıtların, zaman zaman hiç beklemediğim, dahası hiç ummadığım bir şekilde geldiği de oluyor. Savunabileceğim ve hep anlatmak isteyeceğim bir suskunluğa geçiyorum o zaman da, yıllanmış, varlığından istesem de vazgeçemeyeceğim bir aynanın ya da daha doğrusu hayatımın gündeminden hiçbir zaman kalkamayan bir sorgulamanın karşısında olduğunu ayrımsıyorum. Bir kez daha, bir başına, unutamamalar ve artık bambaşka bir dünyada, çok farklı bir şekilde yaşatılan kendince kurtarılan görüntülerle yaşamak da var diyorum bu durumda kendi kendime, kimi geçmişlerin bir kokusu, bir kekre tadı var diye düşünüyorum. Eski, çok eski tanışlarla, tuhaf tuhaf sözcükler düşüyor o zaman da belleğime, kaybolamıyor, bir yerlerde bir leke olmaktan kurtulamıyor, neyi, hangi yalandan ya da kandırmacadan geçirmeye zorunlu kalacağımı bir kez daha bilemiyorum...

Mezeci Niko her müşterisini sevmezdi örneğin, mezeciliğin günümüzde, kentimizin birçok semtinde anlaşıldığı şekliyle, yalnızca yumurta, peynir ya da salam satıcılığı olmadığını bilir, özel mezelerini evinde, kendi elleriyle ve bizlere hiç beklemediğimiz anlarda söz ettiği karısıyla birlikte hazırlar, lakerdanın kılçıklarını at diyenlere müthiş sinirlenir, her gelene, her isteyene tezgâh altında tuttuğu o meşhur pilakisinden vermez ve kendisini efkârlı hissettiği akşamlarda ağzını bıçak açmazdı. Yalnızca taze mezelerini almaya mecbur ettiklerini severdi bildiğim kadarıyla; “siz”li konuştuklarıysa ne kendisi ne de herhalde kestiği lakerda için bir anlam taşırdı. Arada sırada, keyifli olduğu zamanlarda, çok eski bir ev halinden, taptaze midye dolmasının harika kokusundan, içkiyi zaman zaman biraz daha fazla kaçırmaktan, Paleo Faleron’a bir gidip bir geri dönmekten, Zoğrafyon Lisesi’ndeki bize göre şüpheli öğretmenlik günlerinden, Laternacı Yani Usta’dan, çok eski, çok belli belirsiz bir Tatavla’dan, Yedikule’deki akrabaları bir türlü sevememiş olmaktan, kendileriyle yılda bir kez, zorunlu bir Paskalya yemeğinde bir araya gelmeye bir türlü alışamamaktan ve bunun yerine evinde kanun çalmayı tercih etmekten, yirmi kura askere çağrıldıkları günlerden ve Madam Floridis’in gençkenki unutulmaz çekiciliğinden söz ederdi. Ufak, birçok kişiye önemsizmiş gibi görünen meselelere takıldığı olurdu bir de. “Ne

yaparsan yap anlayamayacaklar” derdi örneğin, “oysa bir bilseler o kılçıkların ne güzel yalanabileceğini.” Damdan düşercesine söylenmiş, havada kalacak, üstüne üstlük, hafiften tuhaflığı çağrıştıracak bir serzeniş miydi bu ? Sanmıyorum. Bu sözleri gereğince anlayabilmeniz için, Mezeci Niko’yu, bin bir özenle ve kendi elleriyle temizleyip tuzladığı, o ışıl ışıl tezgâhta hazırladığı lakerdayı keserken görmeniz gerekirdi.

Bizim sokak yaz aylarında pek suskun, pek terk edilmiş olurdu. Mezeci Niko bir, bazen de iki aylığına Atina’ya, bizlere hiç söz etmediği, dolayısıyla da hiç öğrenemediğimiz birilerine, komşularımızın birçoğu yazlık yerlerine, özellikle de Büyükada’ya, Ester’se hiç istemediği halde Caddebostan’a giderdi.

Nejat Amca’nın İngiltere’den getirdiği o futbol topu olmasaydı, minyatür kale maçlarında eminim bana penaltı bile attırmazlardı. İşte belki de bu yüzden topun kornere çıktığı zamanlarda, içimde, başkalarıyla istesem de paylaşamayacağım bir sevinç duyardım. İşte belki de bu yüzden, bugün hâlâ izlediğim futbol maçlarında kornerlerle penaltılar bende hep çok zengin çağrışımlıdır.

Yoğurtçu İsmail, bizim sokakla sözleşmişçesine, üstelik yaz kış, yalancı ya da doğru dürüst bahar demeden, her akşam saat altı buçukta bizim kapının önünden geçerdi. Kendisiyle ilgili olarak, en unutumadığım çağrışımlar arasında –biraz da maksatlıymış gibi– bizleri karşı karşıya bıraktığı birçok özel gösteri vardı. Yani bu amcanın o yorğurdun kaymağını öyle bir sıyırışı, sonra da bu iş için kullandığı küreği kutusuna öyle bir yerleştirişi vardı ki bu küçük tören hiçbir zaman tatlı ve kıvamında olamayan o yoğurdun tadını bizlere sanki bir süreliğine de olsa unutturmak için yapılır ve onca oyun arasında bambaşka oyunlarla beklenmedik özlemlere doğru yol almamıza neden olurdu. Aradan uzun süre geçtikten ve liseden önlenemez bir biçimde belgelendikten yıllar sonra Yeşildirek’te hatırı sayılır bir tuhafiyeci olan Mümtaz’ın günün birinde yoğurtçu olacağını söylemesi belki de bu yüzden boşuna değildi.

Bu aşamada, hazır sırası gelmişken, Mümtaz’ın babasının berber olduğunu, basurunun, ayakta çalışmaya zorunlu bir insan olarak, kendisi için zaman zaman büyük sorunlar yarattığını, bu berberde de her berberde olduğu gibi memleketin günde birkaç kez, değişik kişiler tarafından, değişik şekillerde kurtarıldığını, birçok ciddi tartışma için yalnızca gazete başlıklarıyla yetinildiğini, birçok futbol takımının birer alternatif futbol takımı olarak kurulduğunu, kimi futbolcuların yetenekleri, sülaleleri ve

olabilirlikleriyle oynadığını, futbolun, böyle durumlarda kimi eksikliklere inanılmaz biçimlerde derman olabildiğini, buraya ayak basmamak için elinden geleni yapan bakkalın çırağı Şakir'inse Mümtaz'a müthiş bozulduğunu söylemeliyim. Ortada yenilir yutulur cinsten olmayan "bir kancıklık, bir kalleşlik" meselesi vardı ne de olsa. Çünkü Mümtaz, hiç beklenmedik bir zamanda, aslen Kastamonulu olduğunu ortaya çıkararak, Şakir'in kapıcı Nusret Efendi'nin kızı Aysel'le arasını bozmuş ve bu işi neden yaptığını hiç kimseye söylememişti. Koyu bir Galatasaraylı olarak Şakir'e diş bilemiş, Aysel'e gizliden gizliye göz dikmiş ya da durup dururken yalnızca eğlenmeyi istemiş olabilirdi Mümtaz ve bu konudaki olasılıklar, insanın hayal gücüne ve hayata bakış açısına göre daha da çoğaltılabilirdi. Ama bunların hiçbiri önemli değildi bana soracak olursanız. Önemli olan, inceden inceye düşünülmüş bir oyunun, bir tek kişi tarafından, beklenmedik bir zamanda, üstüne üstlük açıklanamayan bir neden yüzünden bozuluvermesiydi. Kendisini beğendirmek maksadıyla, dükkândan gizliden gizliye çaldığı ayçiçeklerini Aysel'e verirken, Nusret Efendi'nin anlaşılmaz Kastamonulu düşmanlığını çok iyi bildiğinden, sürekli olarak Rizeli olduğunu, günün birinde oradaki evine ve çay bahçelerine sevdiği bir kızla gitmek istediğini söylemişti çünkü Şakir. Ama bu sözleri söylerken, o günlerde kendisini iyiden iyiye kandırıyordu doğrusunu bilmek isterseniz. Aysel'in gözü bambaşka yerlerdeydi ne de olsa, Şakir'in rüyası, barındırdığı tüm çağrışımlara karşın kendisinde hiçbir büyük özleme ya da yolculuk sevincine neden olamazdı. Aradan yıllar geçebilecekti böylelikle, herkes kendine göre "büyüyecek", kendi küçük yolculuğuna şöyle ya da böyle çıkabilecek, Aysel fahişe olup günün birinde Sirkeci'deki otellerin birinde şoför sevgilisiyle birlikte ölü olarak bulunacak, Şakir'se çok garip bir rastlantıyla, bu olaylardan uzunca bir süre sonra, Aysel'lerin apartmanına, Nusret Bey'e hatırı sayılır bir hava parası ödedikten sonra kapıcı olacak, senelerce doğru dürüst yemeyecek, gezmeyecek, gerektiğince içmeyecek ve bunun sonucu olarak, Kuştepe'de iki apartman diktirecekti. Bu küçük çağrışımdan yola çıkarak, bizim sokakta da bol bol, üstüne üstlük birörnek apartmanlar vardı diyebilmeliyim. Bu yüzden de, dışından şöyle bir bakıldığında, yaşadığımız ortamda en azından çevre düzeni, bilumum konaklamalar ve çeşitlendirmeler açısından gözünüze kayda değer hiçbir güzellik çarpmayabilirdi. Böyle bir yargı, birçok komşumuzun zamanla, bambaşka özlemler adına bambaşka seçeneklere doğru göç edişiyle göz ardı edilemeyecek bir anlam, üstüne üstlük bir değer de kazanabilirdi. Gene de

kimi ayrıntıları yakalayabilmek için, oralarda ya seneler senesi yaşamak ya da ziyaret için uygun zamanı kollamak gerekirdi. Örneğin onca görüntünün kaçınılmaz bir şekilde değişmeye yüz tuttuğu günlerde bile bizim sokak, özellikle de yaz akşamlarında patlıcan tava, çiroz, rakı, cacık ya da topatan kavunu kokabilirdi. Kimi insanları öyle zamanlarda küçücük, iç içe balkonlarda, hüzünlü bir mevsimin, saksılarda özenle yetiştirilmiş birkaç çiçeğin ya da çok eski yenilgilerin gizli, çok gizli çağrışımıyla söylenen şarkıların sefasını sürerken yakalayabilirdiniz. Günün birinde, yazının o kaçınılmaz serüvenine çıkmaya niyetlendiğim günlerde bu kokuların şiirselliğiyle kimi çok uzak seslerin çağrıştırdığı aydınlık sohbetleri anlatmayı deneyecektim. Bunu nasıl yapacağıma karar vermem çok zor olacak ve birçok duygu, belki de birçok eserde olduğu gibi, ilk tasarlandığından çok farklı bir şekilde gün ışığına çıkacaktı.

İşte tüm bu çağrıların, seslerin ve kokuların dümen suyunda tüm olası yanlışlıklarla önlenemez yalnızlıklara karşın bizim sokağa çok kalabalık bir giriş yapılırdı. Sokağın bitiminden sonra ulaşılacak yerlerse, doğrusunu söylemek gerekirse, bambaşka dünyalarla anlatılması hemen hemen imkânsız yaşamalarındı. Pek de yabancılamayacağınız bir tutsaklığın anlatımıyla bir kez daha karşı karşıya kalabilirdiniz böyle durumlarda. Ancak o zaman da sizi, suskunluğunuz ve ertelemelerin hemen hemen her biçimiyle anlamlandırabileceğiniz, deyiş yerindeyse dayanılır kılabileceğiniz o kendi köşenize çekilmişliğiniz kurtarabilirdi.

Bizim sokağa bütün bunlar yetmezmiş gibi asfalt da sanki hiç dökülmedi. Parke taşları işte biraz da bu yüzden anneannemin yürüyüşünü zorlaştırırdı. O çevrede şimdi sayısını hatırlayamadığım kadar çok okul ve sinema vardı bir de. Ben uzun yıllar o okulların birinde okumuş, o okulun, bizlere şöyle ya da böyle yutturulmak istenen her okul gibi uygarlığa açılan bir kapı olamadığını, birçok olumsuzluğu, gönlümce dolaşamamaları ve kendime yetememeleri yaşamaya mecbur bırakıldıktan sonra anlamış ya da daha doğru bir söyleyişle okulun önerdiği uygarlığın, hayalini bir zamanlar kurduğum uygarlıkla hiçbir ilgisi olmadığını ayrımsamış, sinemalaraysa belki de bu yüzden olur olmadık zamanlarda hep kaçmış, hep sığınmış ve ne yalan söyleyeyim, buradaki çağrıları okuldaki o konuşamamaların nedense en sağlam seçeneği saymıştım. Kimi çağrılar her zaman için çok çeşitli, çok anlatımlı ve çok seçenekli oldu o günlerden sonra: sana bu mektubu vaktin enikonu geç olduğu ya da bir diğer deyişle ayın eşsiz bir sessizlikle bir kez daha battığı bir saatte, birçok özlemin kaçınılmaz bir

şekilde değişmeye yüz tuttuğu bir zaman diliminden, biraz kırgınlık, biraz da umarsızlıkla yazıyorum. Biraz kırgınlık, biraz da umarsızlıkla, evet. Oralarda, onca kayıptan ve küçük sürgünden sonra, bizim için bir zamanlar çok büyük bir değer taşımış olan o ayrıntıları kendine göre de olsa yaşamaya devam edip etmediğinden, bu ayrıntıları sevebileceklere taşıyıp taşıyamadığından ya da o garip sokakta bir şeyleri gerçekten bırakmayı başarıp başaramadığından tüm iyi niyetime karşın emin olamıyorum çünkü. Onca değer verdiğim adresleri, kapı, pencere ya da insan görüntülerini çoktan yitirmiş bulunuyorum çünkü aslında, o görüntülerle o çehrelere, tüm çabalarıma karşın ne denli eğreti kalmış olduğumu ayrımsamaktan, anlayabileceğin ama galiba hiçbir zaman açık yüreklilikle dışavuramayacağın, gereğince betimleyemeyeceğin bir ürperti yayılıyor benliğime. Seni, seslenişlerini, eski, dost bildiğin tanışmalarımı, tanışlarımızı, yıpranmış özlemlerimizi dilediğimce yaşayamadığım da oluyor böyle durumlarda; aramızda hiç istemediğim halde örülmekte olan, yılların, çelişkilerin ya da yanlış umutlanmaların sonucunda kendi kendini örmekte olan bu duvar, beni artık her zamankinden çok endişelendiriyor. Kimi çağrıların peşine günün birinde düşmek isteyebileceğini her şeye karşın hissedebiliyorum gene de. Çok büyük bir olasılıkla, özellikle de bu garip sokak söz konusu olduğunda, günün birinde Mezeci Niko'yu, Mümtaz'ı, Yoğurtçu İsmail'i, Şakir'i, Aysel'i ve belki de anneanneni anlatmak isteyeceksin. Ama durmaksızın yenilenen, seçeneklerini anlaşılmaz bir şekilde üretecek bir umutla göze alacağın bu girişimin ışığında nereye varabileceğiz, nerelere, kimlere nasıl ulaşabileceksin ? Hiçbir şeyin bir başkasıyla hiçbir zaman tam anlamıyla paylaşılamayacağını ayrımsamanın bir başka yolu değil mi bu ? Olabilir. Ne var ki, sonuç ne olursa olsun, bu soruların bizleri hep uyardığını, deyiş yerindeyse hep uyanık tuttuğunu da kabul edebilmeliyiz. Verilemeyen yanıtlarsa, kimi eksikliklerin kolay kolay giderilemeyeceğini açığa vuruyor. Ama ya bundan sonra ne olacak ? Bundan sonra, eğer istersen, seninle şöyle ya da böyle, hiç kimsenin kolay kolay ayrımsayamayacağı bir şekilde söyleşmeyi sürdürebiliriz. Her zaman olduğu gibi olası karşı-sesin ya da bir çeşit gölgen olmayı kabul edebilir, ama bunu yaparken sana öykünmekten çok senin için bir uyarıcı, kim bilir, belki de beklenmedik bir seçenek olarak kalabilir, anlatılması, açıklanması pek de kolay olmayan bir ayrıcalığı yalnızca seninle paylaşabilir, üstüne üstlük, sana hiç beklemediğin bir çıkış kapısı örebilirim. Ben kendi payıma, her şeye karşın burada, bu sokakta, bu

yıpranmış hayalde kalmayı seçiyorum. Burada, güvenebileceğim, umut edebileceğim hiçbir gerçek yola çıkış, hiçbir kapı aralığı kalmadığı, rüyalarımın hemen hemen tümünü o insanlarla birlikte, kendime rağmen yitirdiğim için. Seninle birlikte, artık iyiden iyiye alışkını olduğumuz bu kandırmacadan, biraz şaşırtıcı biraz da yadırgatıcı bir güç alarak oluşturduğumuz bu metni, bu olası hikâyenin içinde bir yerlere yerleştirme girişiminin nedenini işte bu yüzden senin açıklamanı isteyeceğim. Birçok kişi böyle bir metnin, durup dururken böyle bir hikâyede yer almasına hiçbir anlam veremeyecek ne de olsa. Sudan nedenler uydurma konusundaki becerinse, kimilerimiz tarafından artık çok iyi biliniyor. Laf aramızda, eğer böyle olmasaydı tüm uyarılarıma karşın, uğruna onca zamanını belki de boşu boşuna harcadığın yazarlığını göze bile alamazdın.

Sesler, renkler ve olasılıklar ? Seneler geçecekti sonra da aradan, güneş başka sokaklarda bambaşka çeşitlenmeler ve çok tuhaf şekillerde hüzünlenmelerle batacak, beklenmedik zamanlarda taptaze, anlaşılması biraz güç sevinçlere ya da önlenemeyecek çoğalmalara bir başka biçimde doğacaktı. Bir sokağın kendine özgü şiirini, olası yaşanırlığını ve bir insanda bırakabileceklerini çok daha uzak mekânlarda, mevsimlerde de anımsayacak, çok daha değişik bağlamlarda, belki de eşdeş tedirginlikler ve amaçlar adına dile getirecektim. Seneler geçecekti o sokakta, evet, seneler; ayrılığın, küçük sevinçlerin, bir sabah telaşının, tekdüzeliklerin zamanla değişen anlamlarına hep hazırlandığımı sanmam ya da bir küçük hikâyeye ulaşma gereksinimini içimde hep taşıyabilmem için.

Şimdi, arada sırada, bizim sokağın, onca zamana, uydurmaya ve aldatmacaya karşın hâlâ bir yerlerde, bir şekilde de olsa yaşıyor olabileceğini düşünmek istiyorum. İçimden böyle zamanlarda çok eski bir aşkın ya da seneler senesi ertelenmiş bir paylaşımın sakıncaları geçiyor. Çağrışımlar, sözcükler ve hep içte kalan, bir türlü dışavurulamayan küçük fırtınalar diyorum bu durumda kendi kendime, bir görüntü bir başka görüntünün, bir koku bir başka kokunun, bir uzun şarkı bir başka uzun şarkının kapısını açıyor. Böyle olunca da geriye kalan o tortu, o hiçbir zaman kurtulamayacağımdan emin olduğum çağrışımlar adına sizlere en çok şunları söyleyebilmek geliyor içimden: bizim sokakta hatırlayabildiğim kadarıyla hiç kimse delirmedi, hiçbir insan, şekli, biçimi ve hayali ne olursa olsun tecavüze uğramadı, hiçbir köpek bir insanı ısıramadı, hiçbir kedi ya da kuş açlığa terk edilmedi, hiçbir kitapçı açılmadı, hiç kimse kelebek, yılan, parfüm, hayal, tütün, harita ya da dolmakalem koleksiyonu yapmadı,

hiçbir erkek baldızıyla basılmadı, hiç kimse Çince, Fince, Berberîce, Katalanca ya da Sanskritçe öğrenmedi, hiç kimse yalnızca İskender kebabı yemek için Bursa'ya gitmeyi, Ağrı'ya bir kış çıkışını ya da Boğaz'ı yüzerek geçebilmeyi düşlemedi, hiç kimse bir ip cambazı olmayı ya da kentimize zaman zaman gelen yabancı sirklerden birine katılarak, bu dünyanın bir yerlerinde durup dururken kaybolmayı denemedi. Bizim sokakta yalnızca küçük düşler, küçük alınmalar, küçük ayrıntılar, küçük olabilirlikler ve her zaman, hemen hemen her yerde olduğu gibi önlenemeyen, zaman zaman da ayrımsanamayan küçücük ölümler vardı. Küçücük ölümler ve kimi duyguları hep kendine saklamalar. Anneannemin sessiz sedasız ölüsünün cenaze arabasına, sessiz sedasız birkaç küçük anı ve gözyaşıyla birlikte konduğu sabahta, bu duygularla bu olası paylaşamamaları bir kez daha anımsadım. Açık, dupduru bir ekim sabahıydı. Bu dünyadaki en iyi konken arkadaşını hiç beklemediği bir anda yitiren Madam Luisa'nın, cenaze törenine elde kalan en zarif elbisesiyle gelmiş olmasını –bütün bunları düşündükten sonra– elbette yadırgayamazdınız.

Radyo Senaryoları

Ne zaman radyoyu ve çevresinde bir zamanlar geliştirilmiş olan yaşantıları düşünsem, aklıma hep büyükbabamın o eski günlerin anısına, biraz özlem, biraz da ince bir alayla anlattıkları gelir. Oturur düşünür, o çok farklı anılarımızın kalabalığına karışır, kendimize göre apayrı, küçücük bir yolculuğa çıkmaya çalışırız böyle olunca da; kimi görüntüleri yaşamasam, gereğince paylaşamasam da sürdürürüm, belli belirsiz bir hayatın yörüngesine yerleştirmeye çalışırım o eski hikâyenin bendeki uzantılarını. Büyük Hendek Caddesi'nde, Mütareke yıllarının yaşandığı gecelere, kaybolmalarla paylaşamamalara açık bir geriye dönüş yaşanabilir bu durumda. "Yoksa Halıcıoğlu'nda bir akşam vakti miydi ?" diye sorulabilir ya da Cumhuriyet'in ilk yılları, coşkuları, tedirginlikleri, kırgınlıkları şöyle bir belleğe düşmüş olabilir. Uzak, silik görüntülerin birbirini kovaladığı anlardır: bir silindirin üzerinde yaylı bir parça gezdirilmekte, bu parçayla istasyonlar aranmakta, bir başka manyetik parça dalgaları çekmekte ve bu işlemlerin sonucu ancak bir kulaklıkla alınabilmektedir. Sonra, belki de hiç beklemediğiniz bir zamanda kulağınıza yabancı dilden bir ses çalınabilecektir. "Onca özlemin ve olabilirliğin ülkesi" olarak bildiğiniz o başkentten, hayalinizdeki, uzak belleğinizdeki o Viyana'dan birkaç sözcük, birkaç ezgi mi düşmüştür yaşantınıza, yoksa siz, bunca çabadan sonra o sesi, yalnızca o sesi mi duymak istemişsinizdir ? Sorular, birçok meselede olduğu gibi, istenmesi durumunda, bu hikâyede de çoğaltılabilir, çeşitlendirilebilirdi. Ne var ki onca duygunun, onca olası anımsamanın bir gerçekten yaşanmışlıkla özdeş olabildiği bu enikonu kanıksanmış pazar sabahında, büyükbabamın yıllanmış, anlaşılabilir bir hasretle sözünü ettiği o günleri, bir diğer deyişle, değişik zamanlarda, değişik ayrıntıların renklendirdiği o uzak yaşantıları, birtakım zorlanmaları, tutarsız yorumları da göze alarak anlatmak, bana biraz da karanlığa kurşun sıkma misali, ayırdında olunan bir yalanı hiç gereği yokken sürdürmek, boşu boşuna paylaşmaya çalışmak gibi geliyor. Hepinizce bilindiğini sandığım, bir şekilde de olsa yaşanan oncasına gündelik ve geçici kaygının çeşitli şekillerde uykuya yatırılmak istendiği bir pazar sabahının hikâyesini şimdi bir kez daha düşünmek, kendime göre yorumlamak istiyorum ne de olsa; uzak bir ses, anlatmakta enikonu zorlandığım bir ezgi ya da ne bileyim bir silik görüntü, beni bu olası hikâyenin büyüsüne istesem de istemesem de çağırır gibi oluyor. Bir tatil sabahının çağrışımları diyorum o anda kendi

kendime; böyle bir sabahın dünyanın daha başka ülkelerindeki insanlar için de benzer şekillerde doğabileceğini düşünüyorum: gazeteler birbirini andırır şekillerde okunacak, kahvaltılar uzatılabilecek, kırlara, su kenarlarına ya da zorunlu ev gezmelerine gidilebilecek, alışılagelmiş lokantalarda ya da suskunluklarda alışılagelmiş yemekler, alışılagelmiş insanlarda, alışılagelmiş biçimlerde, alışılagelmiş tasarılar, hesaplar, çekişmeler, çelişmeler ya da yalnızlıklarla geçecek, akşamlar gene alışılagelmiş şekillerde, alışılagelmiş olası hüzünlerle karşılanacaktır. Böyle zamanlarda, tüm çağrışımları ve olabilirlikleriyle, durup dururken bir metne girmeye çalışan radyonun ve iletebileceklerinin ne gibi bir anlamı ya da işlevi olabilir ? Etkili onca iletişim biçiminin yaşantımıza her geçen gün biraz daha çok yerleştiği, bu iletişim biçimlerinin biraz da kaçınılmaz bir şekilde tutsağı olduğumuz bir ortamda radyonun lehine birtakım yorumlarda bulunmak belki de birçok insana ters gelebilir. Konuya böyle bir açıdan yaklaştığımda, olası bir hikâyenin güzergâhlarında ilerlemede hiç istemediğim halde zorlanabilirim. Ama ne yalan söyleyeyim, beni bu durumda da, olası yalnızlıklarda anlayabileceğim çıkmazları yaşayanlar ile bu çıkmazların, deyiş yerindeyse hep aynı yerde kalakalmaların içinde, şekli ve duydukları ne olursa olsun, bir radyonun söyleyebileceklerinden şöyle ya da böyle bir şeyler, tanımlanması pek de kolay olmayan bir şeyler bekleyenler ilgilendiriyor. Bu pazar sabahının hikâyesinden yepyeni bir anlama ulaşıyorum bu durumda. Dünyanın çeşitli iklimlerine, bildiğim, bilmediğim dillerine, şarkılarına küçücük bir yolculuk umudunu içimde bir kez daha geliştirmek için basıyorum masamdaki radyonun düğmesine; hemen yanı başımda, çok uzun, çok eski bir dostluğun görüntüleri dolaşıyormuş gibi oluyor. Beklenmedik anımsamalar beni beklenmedik tedirginliklere götürüyor: seneler önce izlediğim bir filmde, enikonu alımlı, biraz yorgun, biraz derin, biraz da intihar bakışlı bir kadın, yaşadığım bu toprakların çok uzağında, bambaşka bir sabaha ya da çıkmaza uyanıyordu. Yapamadıkları, isteyip de anlatamamış olabilecekleri, bir diğer deyişle de hayaletiyle “yüz yüze” gelmesine belki de çok kısa bir süre kalmıştı; ya da bu süreç için için başlamış, bir yerlere bir şekilde yerleşip kalmıştı. Bir pazar ya da en azından bir olası tatil sabahı olmalıydı gene, olabilirdi. O kadının, alışılagelmişliklerin bir olasılıkla tüm biçimlerinin denendiği o evin mutfağında o radyoyu açışındaki, sonra da aniden kapatışındaki tedirginliği sanki daha dünmüşçesine, hayatımın en unutulmaz görüntülerinden biriymişçesine hatırlıyorum şimdi. Tanıdık, biraz da uzak

bir ezgiden artakalanlar. Ve sonra beklenmedik, biraz da hazırlanılmadık bir çat sesi. Sonra sessizlik; o bol çağrışımlı, tehlikeli, kolay kolay ulaşılamayan sessizlik. Bir çat sesi, evet. Bir çat sesi, hepsi bu. Şimdi, seneler sonra, ısrarlı bir şekilde yanı başımda, zaman zaman başucumda, zaman zaman da çalışma masamda, biraz da kaçınılmaz bir şekilde bağlandığım bu parantezler adına bulundurduğum bu radyonun beni, böyle bir görüntüye bir kez daha götürmüş olmasından, tedirginliğin yanı sıra, ne yalan söyleyeyim, anlatımı pek de kolay olmayan, buruk, küçük, bir sevinç duyuyorum. Seçeneklerin, olabilirliklerin dayanılmaz bir çekiciliği diyorum bu durumda kendi kendime; olası tüm aldanmaları bir kez daha kuşanarak, tersine bir yolculuğu karınca kararınca da olsa deneyebilmeyi umut ediyorum: bir çat sesi ve yeni, beklenmedik bir dünyaya, bir iklime, bir başka insana, birkaç sözcük, ya da niteliği ne olursa olsun, birkaç sesle ulaşabilme özlemi. Meselenin bu aşamasında radyoyu çok özel bir söyleşinin paylaşılmasına olanak tanıyan güvenilir bir dost olarak görebilmek ne ölçüde olasıdır ? Sizinle çok özel bir söyleşiyi her zaman için paylaşmaya hazır bir dostla adı ne olursa olsun bir ayrıntıyı, bir çağrışımı paylaşma umudu ya da yalnızca eski bir hayalin peşine bilmem kaçıncı kez düşme gereksinimi. Bir zamanlar, bir şekilde yaşanmış ve nedense hep terk edilmiş olan o kentlere, çok gizlenmiş, için için arzulanmış bir yolculuk da diyebilirsiniz buna, kendi geçmişinize, zaman zaman, pek de istemediğiniz biçimlerde göze almaya zorunlu kaldığınız, hüzünlü, bol çağrışımlı bir geriye dönüşün hikâyesi de. Evler, sokaklar, mobilyalar, insanlar, renkler, sesler, kokular, gündoğumları, geceler sürekli olarak sizleri izler olur artık. Bir zamanlar yaşamış olduğunuz, gündelik tasaların ve tedirginliklerin hayhuyunda, biraz da ayrımsamaksızın yaşamınıza geçirdiğiniz, bir diğer deyişle değerini ancak yıllar sonra bilebildiğiniz ayrıntılardır bunlar; sözcükler ve hayalinizde geliştirdiğiniz görüntülerdir. Örneğin o eski radyo oyunları vardır, kimi sözcük ve sesleriyle hâlâ anımsadığınız, kendi radyo oyunlarınız. Yıldızlara bakmaktan, bakabilmekten söz eden bir arabacı mı vardı örneğin bir zamanlar ? Yağmurun, rüzgârın ya da bir kapı gıcırtısının sesini nasıl anlatabilirdiniz ? Ya da diyelim bir “Plaklar Arasında” programında kendi kendinizi bir kez daha umut ettiğiniz zamanlarda, bir şarkı, diyelim yalnızca bir şarkı aracılığıyla bir sevgiliye seslenebilir miydiniz ? Tuttuğunuz takımın attığı ya da yediği goller adına hayalinizde hangi görüntüleri geliştirmiştiniz ? Dilendiğince çoğaltılabilecek, bir metni şöyle ya da böyle

renklendirebilecek sorulardır bunlar. Olası yanıt arayışlarının, uzak olasılıkların beraberinde getireceği çağrışımlarsa ilk elde sanıldığından çok daha önemli, çok daha üzerinde durulması gereken çağrışımlardır: yıllar, çok uzun yıllar önce, büyükbabamın evindeki, şimdi, bambaşka bir yaşantıda, hâlâ çalıştığını sandığım, sanmak istediğim o lambalı radyonun düğmelerini gizliden gizliye karıştırdığım günlerde sanırım en çok o insanların, bana, bizlere çeşitli biçimlerde seslenen o insanların ne türden bir büyüyle o "kutu"ya girmiş olabileceklerini düşünürdüm. Radyonun eşi bulunmaz büyüsü, evet; bu büyünün bendeki hikâyesi sanırım en çok burada başlıyordu. Günümüzde onca gelişen ve daha da gelişeceğe benzeyen iletişim biçimlerimin veremeyeceği bir şey: hayal kurma olanağı... Sözcüklerin, seslerin, renklerin ve kim bilir, belki de bu kokuların görüntülerini düşleyebilmek için bir kapı aralığı. Bu aşamadan sonra konu elbette daha da önemsenecek, dahası özlenebilecek bir renk ve açılım kazanabilirdi. Çünkü bir yerden sonra, bir şarkıcının, oyuncunun, bizlere yumuşak sesiyle seslenen bir spikerin görüntüsü sanki her insanın kendine, kendi küçük dünyasına göreydi. İnsanlara daha başka görüntülerle de olsa seslenebilme özlemi, olanağı. Radyonun oyuncuları bizlere beklenmedik olasılıklar ve görüntülerle ulaşabiliyordu; kendilerini her insana göre bambaşka bir şeklide çoğaltarak, binlerce, milyonlarca çehreyle; oncasına eski, yıllanmış duyguyu karınca kararınca da olsa paylaşabilme umuduyla.

Bütün bunları düşündüğüm sıralarda doğuyor işte bu pazar sabahı. Uzak bir iklimden, tanıdık bir dil dünyasından bir ses, İstanbul'da, yani dünyanın bambaşka bir köşesinde dinlendiğinden belki de enikonu habersiz olarak zamanı bildiriyor dinleyicilerine. Şimdi o ülkede biraz daha erken bir pazar sabahı. Şimdi alışkını olduğum, sizlerle şöyle ya da böyle paylaşmaya çalıştığım ayrıntıların, kısacası olası çağrışımların çoğaltılabileceği zamanlar. Hepsi bu kadar mı ? Hepsi bu kadar belki de, evet. Şimdi bu pek yabancılamadığım sesten, bu sesin anlattıklarından, verdiği haberlerden, konuşulan dillere, zaman zaman, en azından görünürde değişen ahlak kurallarına ve onca önemli ayrıntıya rağmen, dünyanın başka köşelerinde de kimi ortak hüzün ve sevinçlerin, dahası çıkmazların, insan ilişkilerinde şöyle ya da böyle belirleyici olabileceklerine inanıyorum. İletişim olanakları gelişiyor, evet. Kimi küçük yolculuklar eskisine oranla çok daha olası görünüyor, evet. Böyle bir olanağı yadsımanın, iler tutar yanı olmayan seçenekleri durup dururken geliştirmenin, bir diğer deyişle her şeyin giderek güdükleştiği, rengini yitirdiği, en mühimi yalınlaştığı bir dünyada

yitik kimi günleri aramanın, üstüne üstlük yok yere paylaşmaya çalışmanın elbette hiçbir anlamı yok. Mesele bir eskiye özlem ya da hayıflanma değil anlayacağınız. Bu aşamada göze alınan çabaların tümü belki de bizler için değişik bir sesi ya da rengi olası kılabilecek parantezlere bir çeşit yaşam alanı sağlama gereksinimiyle açıklanabilir. Buna belki de çölde bir vahaya özlem, bir özlemin izini inatla sürme çabası, bu vahanın ya da kim bilir, belki de bu olası serabın varlığına birtakım aldanmaları bile bile inanma sevinci de diyebilirsiniz. Bu durumda radyo, tüm çağrıştırdıkları, sunduğu olanaklar, ama daha da önemlisi bir azınlık nesnesi oluşuyla, bu kimliğini günümüzde biraz da zorunlu olarak sahiplenişiyle bu özlem duyulan ayrıntılara kendince bir köprü olabilir mi ? Bu meselelerdeki tercihler, elbette yaşama bakış açılarına göre değişebilir. Örneğin beni bir yerden sonra, tıpkı yıllar önce tanığı olduğum ve bir türlü unutamadığım o karelerde de olduğu gibi, radyoyu diyelim şu anda açıp karşısına çıkanları dinleyemeyerek, aniden kapatma zorunluluğunu karşı çıkılmaz bir biçimde içinde hissedecekler, herkesten çok ilgilendirebilir, düşündürebilir. Dünyanın hangi ikliminde olursa olsun, bir alışılagelmişliği, bir yaşama biçimini o anda kabul edemeyip, bambaşka bir yaşama geçmek isteyen insanları bu bağlamda da uzak akrabalarım olarak kabul edebilirim ve bütün bunları, bu örnekten yola çıkarak, yalnızlığı yaşamaların bir çeşit simgesi olarak da görebileceğim radyonun çevresinde kendime göre çoğaltabilir, üstüne üstlük biçimini zamanla biraz daha iyi belirleyebilecek bir metne, belki de bir öyküye malzeme olarak düşünebilirim. Bir başka seslenme gereksinimi mi bu öyleyse ? Belki. Ama bir çıkmazın dehlizlerinde kendine göre yol almanın ustalığını, her şeyden önce bu yol almalarla öğrenerek, öğrenmeye çalışarak. Bir çat sesi, evet. Ve olası bir tatil sabahının hikâyesini, kimi kelimelere sığınarak da olsa anlatabilme umudu: böyle bir hikâyeyi eski bir şarkı, beklenmedik bir insan sesi ya da uzak bir sevgiliyle, evinizin bir köşesinde şöyle bir bulundurduğunuz radyonun düğmesine basarak paylaşmak istemediğinizden o kadar emin olabilir misiniz ?

Selami Çok Selamsızdı O Akşam

Sonuçlar, sizlerde uyandırabileceği olası duygular ve tahmin edebileceğim yorumlarınız ne olursa olsun, şunu biliniz ki, şimdi pek hatırlamak istemediğim bir zamanda, pek hatırlamak istemediğim insanlara daha önce de söylediğim gibi, Selami için hemen hemen her şey bir olasılıktan ya da yok yere bir suskunluk grevi yapmaktan, dolayısıyla da anlaşılmaz bir şekilde akıntıya kürek çekmekten ibaretti. İşin içinde çok özel bir yaşantının çok özel bir şekilde dışavurumu vardı sanki, bunu Selami'nin suratından, yürüyüşünden, seçtiği sözcüklerden, kimilerine göre çok uzun, bana göreyse olması gerekenden çok daha kısa olan cümlelerinden ve gözünüzden kaçabilecek kimi ayrıntılara durup dururken garip bir şekilde gülmelerinden rahatlıkla ayrımsayabilirdiniz; ama bu yaşantıya bir şekilde de olsa girebilmek, örneğin hiç beklemediğiniz bir zamanda birçok duyguyu ve öfkeyi dile getirircesine sizlere dik dik bakan bir insanla o arzu edilen iletişimi kurabilmek bambaşka bir meseleydi. Kendisini ne zaman, nerede, hangi koşullar altında tanıdığımı da hatırlamıyorum şimdi, yüzünün ince derinliklerini, adresini, sevdiği yemekleri, doğru dürüst okuyamadığı kitapları ve birçok kişi için çok önemli olabilecek ayakkabı numarasını da. Bildiğim, hatırlayabildiğim kadarıyla bu biraz tuhaf dostumun çevresini dikkatle gözlemlemek ve eline geçen her fırsatta yanı başında sürekli olarak dolaştırdığı, pek de kullanılmayacak kâğıt parçalarına, örneğin bir türlü atılamayan tüketilmiş tren ve sinema biletlerine ya da kimi gazete boşluklarına bir şeyler çiziktirmek gibisinden garip numaraları vardı. Şimdi bütün bunları düşündüğümde içimden, kendisini sizlere bir karşı-kahraman olarak tanıtmak da geliyor; ama doğrusunu bilmek isterseniz neyin, neye, nasıl karşı olması gerektiğini bir türlü anlayamadığımdan, tüm yazarlık özlemlerime karşın, elimden geldiğince alçakgönüllü davranarak, bilgiçlikten arınmış bir aktarımın ardına mümkün olduğunca gizlenmeyi tercih ediyorum. Bu durumda da geriye, sakıncalı bir dünyaya sakıncalı bir şekilde girme denemelerim kalıyor. Bana göre bu dünyanın birçok kapısı var. Ben, kendi payıma, özellikle de sessiz çoğalmalarıyla pek de hoş olmayan sorgulamaları söz konusu olduğunda, oyun, yalan ve şiir kapılarını deniyorum. Olası bir yazının güzergâhlarında hiç bilmediği, belki hiç ayrımsayamadığı nitelikle çoğalmış oluyor böylelikle Selami ve doğrusunu söylemem gerekirse, her denememde karşıma bir başka şekilde çıkıyor.

Ama şunu da bilmeniz gerekiyor ki, bu sadece bir önsezi, ya da başka söylemlerde de belirtmeye çalıştığım gibi bir umarsızlığın kendine göre dışavurumu. Bir diğer deyişle Selami'ye giden yollar kişinin kendisine göre değişebilir; farklı, çelişkili, zaman zaman da sıkıntılı ve tehlikeli olabilir. Ben her şeye karşın, bir okuma süresince de olsa, bu denemeyi, kişisel göndermelerinize özellikle başvurarak göze almanızı öneriyorum. Bu çabada farklı bir hikâye denemesi adına geliştirebileceğiniz metinse, bambaşka bir Selami'den yana zenginleştirici yorumlar ya da en önemlisi beklenmedik çıkış kapılarına uç verecektir. Kısacası, bu hikâyeyi andırır metin gerçek ya da yalan, bambaşka, beklenmedik hikâyelere dönüşebilir diyorum ben. Buna, bir hikâyeyi birlikte, sessiz, suskun bir söyleşi ya da bir küçük dayanışma içinde yazmak da diyebilirsiniz. Araşalım, yazışalım, kendi Selami'mizi bulmaya çalışalım öyleyse, içimizdeki birkaç eski hikâyenin izini, birkaç eski görüntüyü bir kez daha deneyerek sürmeye çalışalım, beklenmedik bir zaman kaymasından da medet umarak, bu işi bir Selami adına yapıyor görünelim.

"Dünyayı bir içki kadehinin ardından görebilmek" dedi bu durumda birinci sarhoş, "hiç kimsenin hiçbir yere sığınamayacağı bir dünya mı vardı bir zamanlar, yoksa siz, onca ilişkiye, özleme ve ödüne karşın hep aynı gereksizliğin ve unutuluşun peşinde miydiniz ?"

"Açıklayabilirim" dedi ikinci sarhoş, "örneğin trenlerin gelip geçişini izledim ben seneler senesi; makasçılardan, gece sürücülerinden, gar şeflerinden, zorunlu yolculardan, kaçak yemeklerden ve umut kırıntılarından yepyeni bir hikâye yaratabilirdim kendi kendime. Ama anılarım omuzlarıma yükleniyordu o akşam ve ben gene kaçmak zorundaydım korkularımdan ve de yanlış çıkışlarımdan. Üstelik o kadını tanımış, kendisine hiçbir şey söylememiş, örneğin onunla gazetelere, dergilere, kitaplara bir tren garındayken bakamamış, iki kuşetli vagon bileti alamamış ve bütün bunlar yetmezmiş gibi, hangi durakta olduğumu bir türlü anlayamamıştım !"

"Ama ben gene de ortada kalmış biriyim" dedi üçüncü sarhoş, üstelik bu sözleri, çevresindekilerin gülüşlerine aldırmaksızın, birçok kişinin boş gözlerle ve gerçek anlamazlıklarla izlediği bir televizyon programında söyledi: hiç kimse paylaşmak, anlamak ya da dert etmek zorunda değildi bir başkasını.

"Bu gece eve giderken hiçbir örümcek ağına takılmamalıyım" dedi dördüncü sarhoş. Ama evinin yolunu ve bir zamanlar kendisini bekler gibi

yapmış olanları çoktan yitirmiş görünüyordu.

Saat o anda bir başka geceyarısını çaldı.

Ne çok yan çizme diye düşündü o zaman da Selami, ne çok anı ve sevda üşüşür belleğimize, ne çok eski düş, öylesine yalnız, öylesine zorunlu bir sarhoşluk gecesinde. Oturur düşünürüz, bir başkasına anlatmak isteriz yengilerimizi, yenilgilerimizi. Saat yeni bir yalnızlığı vuruyordu. Oturur, yalnızca düşünürüz evet; nasıl da benzemişizdir o zaman da şu mobilyalara. Örneğin, bu masada tamamlanamamış, paylaşılamamış bir hikâye özünü bırakıyordur eski bir ilişkinin içine, yaşama yerleşiyordur. Ya da diyelim bu yatak korkunç düşleri bilir, anlar, anlatamaz. Bir dolapta zamana dayanmış bir yemek takımı, bir mum, bir eski şarap şişesi ya da yalnızca birkaç sözcük seneler senesi beklenmiş bir sevgili için yaşıyordur. Hafif bir sarhoşluk gecesinin hayalidir yeni çetelediğimiz. Ama aynı umursamazlığa sanki hep aynı şarkılarla dönmüşsünüzdür. Oturup düşünürsünüz evet, nasıl benzemişsinizdir aslında şu mobilyalara.

Sarhoşlarım, gecikmelerim, ya da hayali aynaları, sınırları geçememelerim başka yerlere gitmiştir ama, diye düşündü bu durumda Selami. Onlar aslında birçok kişi ve olasılık olarak kafama üşüşmüşlerdi, çok bölünmeleri ve kim bilir belki de bir türlü gerçek olamamaları, seslenememeleri, bir insanda kök salamamaları kurcalamışlardı. Çünkü hiçbir gerçek sarhoş, bu sarhoşluk nasıl olursa olsun, tam anlamıyla haberdar olamazdı bir benzerinden; hiçbir gerçek yalnız yanaşamazdı bir başkasının yalnızlığına; hiçbir aşk kırgınlıı taşınamazdı bir yeni sevgiliye. Bunlar tehlikeli çağrışımlardı üstüne üstlük, sözcükten sözcüğe, yenilgiden yenilgiye ulanırlardı o sarhoşlamalarda.

Bu görüntünün bir tıpkıbasımını çıkarıp, müthiş konser salonlarında Ludwig Amca’nın müziğini “seyretmekten” mastürbatif bir zevk alan bir muhterem hanımefendinin makyaj çantasına ya da biçimli kıçına bir güzel sokuvermek isterdim diye düşündü Selami. Sonra durdu, sol gözünün seğirdiğini, utandığını, kıyıda köşede, sinemalarda ya da o müthiş konser salonlarında eski sevgililerini beklemekten yana hep bir teşrifatçılığı oynadığını hissetti. Ben ne kadar da terbiyesizmişim diye söylendi kendi kendine, ama ne yapalım ki başka türlüsünü de bir türlü yapamıyorum dedi; her şey bir yana, terbiyeyi de, terbiyesizliği de, o insanları da anlatamıyorum diye düşündü. Dahası da vardı üstüne üstlük. Böyle bir görüntü yalnızca doğup, büyüyeceği yerlerde güzel olabilecekti; törenlerden, güneş gözlüklerinden, parlak dudaklardan ve yanlış

sevişmelerden çok uzakta. Bütün bunların ayırdındaydı ama Selami ve belki de bu yüzden umarsızlıklarına bakmadan deniz kıyısında gezinmelere giderdi. Sınırsızlıkların kafasındaki anlamını bir kez daha deşmeye, belirlemeye çalışırdı, ama gene de çok iyi bilirdi gerçekle kurmacanın, utkuyla yenilginin arasındaki sınırı bir türlü çizemeyeceğini. Öylesine çok türlü, öylesine bol muammalıydı ki kimi yaşantılar, ne denli çok kitap okusa, ne denli çok kaçamak yazsa da o çıkmazı dilediğince aşamayacak, dahası anlatamayacaktı. Biraz batmak, biraz ayağı kaymak, biraz yuvarlanmak, biraz da ayakta kalmaktı aslında gerçek sanat. Ama ne yapmalı ki, hayatında sanki hep fink atmıştı fuzulî işgalciler. Onlar bambaşka düşlerde, düşüklüklerde ve birbirlerine düşüşlerdeydiler. Selami pek kalkamazdı bu meselelerin altından. Bol miktarda soru sorması büyük başarıları tehlike olarak görmesi ve olur olmadık kâğıtlara, akıl almadık yerlerde, akıl almadık cümleler yazması bundandı.

Nasıl olsa ömrünün o güne kadarki bölümünü bolca harcamıştı birkaç yalanla iki dirhem özlem arasında. Sevmelerini çok, sevilmelerini az bulmuş, noktayı bir türlü koyamamış, kazığı bir yerlere değil, sanki yalnızca kendisine çakabilmişti. Hep karşı çıkılabilecek bir şey bulmuştu çünkü oturmalarında ve küçük dağıtmalarında; salt bu yüzden birçok zat-ı muhteremin gözünde sık sık “ipin ucunu kaçırır”, kendi yalnızlığındaysa ister istemez oturur olmuştu. Olsun diyebilirdi gene de bu durumda, iyi ki bu çıkamamalarım, iyi ki bu aykırılığım yenilir yutulur cinsten değildi diyebilirdi ve böyle olunca da eskisi gibi apışıp kalmayabilirdi başkalıklara ya da kendi başkalıklarına; bir yasaklı olarak göremeyebilirdi kendini o hayali yatak odalarında. Ama gelgelelim kurmacaları çok sever, çok çeşitlendirirdi Selami. İşte bu yüzden de arada sırada gelin bir de bunun tersini düşünelim derdi, gelin bir de istikamet değiştirelim: diyelim ki yani hiç soru sormamışsınız, kendinize bile karşı çıkamamış, güzel oturup güzel kalkmış, sonra gene paşa paşa oturmuş ve dişlerinizi sık sık fırçalamışsınız. Öyle olsaydı diye düşünürdü, yani daha rahat uyumaz ve de uyanmaz mıydınız ? Ama ne yapalım ki Selami bol keseden sevinç, özlem ve umut harcayanlardandı; kendisine sık sık mektuplar yazmış, dilini, üslubunu ve pek de muhteşem olmayan cibilliyetini hep böyle korumak, geliştirmek istemişti. Mösyö Moiz’i anlamaya ve hiç kırmamaya büyük özen göstermişti üstüne üstlük. Bu bağlamda, bu değerli insana, kendisini bir zamanlar bir hikâyede anlatmayı denemiş olan o “acayip” ve üçkâğıtçı yazardan çok daha insani bir şekilde davranabildiğine inanıyordu. Kimi

hayaller iki insan ya da bilemediniz birkaç gerçek dost arasında mutlaka kalabilmeliydi ne de olsa. Artakalanlardan, yetişemeyenlerden olanların en doğal hakkı ve yaşama alanı olmalıydı bu.

Ama şimdi, aradan bunca zaman geçtikten, ihanetlerin ve alışamamaların birçok türlüsünü yaşayabildikten sonra, olsa olsa ben bu yalanları çok güzel anlar, çok güzel anlatırım diyebilirdi, çek bir hikâye bol yalanlı olsun ! gibisinden. Çünkü Selami bir seyir defteri tutucusuydu önünde sonunda ya da kendini hep öyle sanmış, öyle bilmek istemişti. Bana soracak olursanız nüfus memurluğunda kâtipti. Pek yüz vermezdi aslında daireye gelenlere, paydos saatlerinde tozlu defterler arasında dolaşmayı sever, ölümlerden, doğumlardan, sokaklardan ve kaybolmalardan kendine hikâyeler çıkarmaya çalışırdı. Sigara sarardı böyle saatlerde, üstü de bu yüzden sık sık tütün kokar olurdu. Bir söylentiye göre günün birinde evlenmesine ramak kalmış, ancak muhtemel eşi olabilecek genç kızın tırnaklarını çok uzatıp üstelik sık sık da ojelendiğini ayrımsayınca vazgeçivermiş bu “tatsız serüvenden”. Emeklilik ve tatil hesabı yapan çalışma arkadaşlarına gülerdi için için, onlar kendilerinden emekli olmalılar derdi o suskunluğuyla, ama bu sözleriyle neyi amaçladığını doğrusunu söylemek gerekirse kendisi de tam olarak anlayamazdı. Seyir defterleri ve olur olmaz kâğıtçılıklarıyla benliğini yaşadığı zamanlardan koparabilecek yolculuklara çıkmak yetiyordu gene de kendisine. Anlayabildikleri yeterince düşündürücüydü ne de olsa. Herkes sınırlılığına yeterince kürek çekebilseydi derdi kendisini anlayabileceklere, hiç olmazsa bu konuda rahat bırakılabilseydik derdi. Çünkü bir de rahatının kaçırılmaması çok önemliydi Selami için. İşte bu yüzden mesai günlerinde kravat takmayı ve müdürünün devamlı sarmısak kokan ağzına hiçbir şey dememeyi bile kabullenmişti.

Sarhoşlamalarında tek başına ve biraz da tercihli yalnızlığındaydı. Geceleri uzakları izler, kafasındaki bütün sınırlarını ve sur dışlarını düşünür, soyunmadan uyumayı, eski sevgililerine bir tek kelime bile söylemeksizin, salt bazı sesleri duymak amacıyla telefon etmeyi dener, kıyıda köşede kalmış hayali tanışlarını nasıl çeşitlendirebileceğini sorardı bir gece penceresindeki, bir ay doğumundaki ya da yalnızca bir loş ışıktaki hayaline. Birinci sarhoş, ikinci sarhoş, üçüncü sarhoş derdi örneğin, küçük bir hikâyeye başlamanın özlemini böylelikle hep yenilerdi kendi yarıçapında: boşlukta tükenmeye hazırdı sanki kimi insanlar ve çok kişi haberdar olmayacaktı yazılardan, yanılmalardan ya da bir karanlığa yakalanmalardan.

Ama olsun derdi bu durumlarda da Selami, bir seyir defteri tutucusuyum ben, kimi çıkmazlara müdahalede bulunamam, olsa olsa bir hikâyeyi yaşarım kendi küçük dünyamda. Böyle olunca da sevmeye hani bir yerde mecbur gibi olurum kimi buruk ezgileri, kimi insanlarda, kimi olasılıklarla yaşamalara.

Kimi buruk ezgileri, kimi insanlarda, kimi olasılıklarla yaşamalara mecbur olmak, evet. İsteyenler, elde kalanlarla bir şekilde de olsa yetinebilenler ya da sürekli yenilenebilecek bir yolculuğu düşlemeyenler için, yeterince açıklayıcı bir cümle olabilirdi bu. Gelgelelim Selami'nin hikâyesi buralarda da bitmiyor. Nerede başlayıp nasıl gelişebileceği de pek belli değildi aslına bakacak olursanız. Bildiğim, daha doğrusu kestirebildiğim, benimle aynı sokaklarda dolaşmış, kimi ayrıntıları, kadınları, kaçamakları ve bilumum duraklarıysa çok büyük bir olasılıkla benim gibi sevmiş olabileceği. Arada sırada, kendisini fark ettirmemeye çalışarak, beni izlemeye ve bana bu amaçla ciddi bir şeyler söylemeye çalıştığını, ama buna bir türlü cesaret edemediğini hisseder gibi oluyorum. Kendisini elimden geldiğince anlamaya çalışacağımı, kimi duyguların açığa çıkmamasınaysa mümkün olduğunca özen göstereceğimi bilmesi gerekiyor oysa. Bir kısacak konuşma uğruna, hakkında söylediklerimin tamamiyle uydurma olduğu düşüncesini ileri sürmesini bile sineye çekebilirim. Ama bildiğiniz gibi, her insanla dilediğiniz zamanda, dilediğiniz iletişimi kuramıyorsunuz; kimi insanlar, dostlar, sevgililer ya da eski anılar sizlere başkaldırıyor. Umarsızlığınızı kabullenmekten başka hiçbir şey yapamıyorsunuz o zaman da. İşte belki de bu yüzden yalnızca kendisini daha yakından tanımaya çalıştığım o akşamda değil, hemen hemen her zaman selamsız sabahsız olabiliyor Selami. O küçük, sessiz sedasız dünyasının kaçınılmaz sancılarından biri olmalı bu. Bu bağlamda, seçim-zorunluluk ilintisinden bir kez daha söz etmek istemiyorum. Söyleyebileceğim, Selami gibilerinin her şeyden önce beklenmedik bir olasılık olarak karşımıza çıkabileceği.

O bir seyir defteri tutucusu, evet. Çevresindeki insanları ve yaşantıları gerçekte nasıl gördüğünü inanın çok bilebilmek isterdim. Ama onca yazıdan ve yakıştırmadan, özellikle de o talihsiz Mösyö Moiz deneyinden sonra bana bu olanağı tanımayacağını çok iyi biliyorum. Aranızdan birileri bunu günün birinde başarabilir belki. Kimi kelimelerin yerini değiştirmeniz ya da önerilen kelimelerin yerine başka kelimeler önermeniz her zaman için olası. Sonuç ne olursa olsun, ben bu izi sürmeye değer diyorum. İşin aslı,

önünde sonunda, seneler senesi ertelenmiş bir yolculuğun günün birinde göze alınmasına bakar. Varsın yanı başınızda sıkılmalar, atılamayan biletler, suskunluklar, boş kumsallar ya da kimsesizlikler olsun. Bir gece vaktidir bir kez daha. Sabahın doğmasına henüz çok uzun bir süre var, dersiniz. Kulağınıza çok eski bir zamanın seslenişleri çalınır. Arkanıza dönmek isterseniz, yapamazsınız... Sizi sanki birtakım gölgeler yoklamaktadır... Bekler, susar, her şeye karşın bir kez daha anlamaya çalışırsınız...

Odalar, Odaları Çağırabilir

Kentin bu yakasına, denize bu biraz da uzak mahallesine zorunlu bir göçebe olarak taşındığım günlerde, kendi kendime, kendi sessizliğim içinde sürekli olarak tartışma, hesaplaşma, kısacası matrak geçme alışkanlığını henüz edinmemiştim. Kimi nesnelerin yıllarda, çağrıştırdıkları onca anı ve hikâye sayesinde, yaşamaya bir tarihten sonra zorunlu kaldığımız bu yerler ve insanlarla birlikte soluk alıp verebileceklerini, yaşantımıza bir daha çıkmamasıyla yerleşeceklerini de ayrımsamamıştım. İçimde bu geceyarısı, şimdi birçok anım, özlemim ve kurtulamamalarımla bulunduğum ve olası bir yazının gerçek kahramanı olarak görmek istediğim bu oda, yaşamın birçok küçük sevinci, çıkmazı ya da yönelimi adına başka odalar, insanlar, kokular, çokça beklenmiş gündoğumları, olmak isteyip de olamamalarımla belki de bu yüzden özdeşleşiyor. Sayfalar dolusu yorulma, yaralanma, üstüne üstlük söyleyememe geçiyor bu durumda içimden, odaların zaman zaman, gündelik yaşamdan affını sık sık isteyebilecekler için bir başka gönüllü sürgün, bir çeşit derin düşünme, dolayısıyla bir kendine dönüş hücresi de olabileceğini nedense bir kez daha anımsıyorum. Bir kez daha, kendimi ve kimi sevdiklerimi yinelemeyi, tüm sakıncalarına karşın sürdürmeyi göze alabilerek. Zaman biraz ertelenmiş, biraz da sizi er ya da geç değişik şekillerde de olsa yoklayan bir yolculuk zamanıdır böyle durumlarda; duvar başka duvarlardan, başka hatıra ve insanlardan devralınan kitaplar, resimler ya da yeri bir türlü doldurulamayan boşluklarla doludur. Kelimeler birbirine karışabilir artık, kimi roman kahramanlarından kendinize olası dostlar ile hayalî sevgililer edinebilirsiniz. Ezgiler de birbirine karışabilir. Eğer hâlâ eskisi gibi, ya da neden olmasın, yenisi gibi yalnızsanız, önleyemediğiniz bir tedirginlik yayılır benliğinize, aklınıza bildiğiniz bilmediğiniz söylememeler gelir. Bir şeyler yazmak, okumak ya da dinlemek istemezsiniz. Işıklar sönüktür bir kez daha, dışarıdan içeriye çok uzak, çok yabancı bir yaşantının yansımaları süzülür: bir zamanlar, bir insanla, belki çok yalın ama bir o kadar unutulmaz bir şeyleri paylaşmış olduğunuz o koltukta oturur, bir içki kadehiyle bildiğiniz ve sık sık anlatmış olabileceğiniz bir dostluğu yeniden pekiştirir, elinizden geldiğince kendinizden, yaşadığınız bu anlardan geçmeye çalışırsınız. Kim çalabilir öyle zamanlarda kapınızı ? Hangi ayrıntı, hangi acının kıvrımları sizlerde beklenmedik bir hatırayı canlandırabilir ? Sözcükler dersiniz o zaman da kendi kendinize, bu büyüyü çok iyi bilirsiniz; çok eski bir sevgilinin,

anlatılması, üstüne üstlük paylaşılması zor bir olasılık adına bir başka sevgiliye gittiği anlar düşebilir belleğinize. Sözcüklerin büyüsü diyebilirsiniz, evet. Ama bu yolculuk, herkesin tek başına göze almaya zorunlu olduğu, zaman zaman keyifli, ama çoğunlukla da sakıncalı bir yolculuk değil midir ?

Seni bu yorgun gecede de tıpkı yıllar öncesindeki gibi anlamaya, kendime göre çözümlemeye çalıştığım düşünceler içersinde buldum. Onca zaman sonra bir kez daha açıklayabilirdim: her şey bambaşka bir söyleşide, farklı bir şekilde belirtmiş olabileceğim gibi bir nesnenin durup dururken bir başka nesneyi çağrıştırıyor oluşuyla ya da diyelim bir umutsuzluk çıkmazında eski bir sese duyulmakta olan bir özlemin dışavurumuyla açıklanabilecek gibiydi. Karşımdaki bu görüntüde elbette yıllar öncesindeki gibiydim; aradan hiçbir ilişki, hiçbir hatıra, hiçbir hikâye geçmemiş gibi. Susmanı, hiçbir şey söylememeni bekleyebilirdim bu durumda. Ama geçmişin gölgeleri susmaz; bir bakışla, bir söyleyemeyişle bile çok şey konuşulur, bilirsin. Ben gene de kendime göre birtakım tahminler yürütmeye çalışıyorum. Suadiye'deki o deniz kahvesine gitmeye devam ettiğini düşünebiliyorum örneğin. Yalnızca düşünebiliyorum, evet. Çünkü ben oraya artık gitmiyorum, gidemiyor ya da daha doğrusu gitmek istemiyorum. Zaten her çok kalabalık yer gibi orayı da bir türlü sevememiş, bu kentte sevdiğim, gerçek anlamda sevdiğim o çok ender yerlerin yanına koyamamış, yalnızlığımıza, gizliliğimize bir türlü yerleştirememiştim, biliyorsun. Hem sonra, her şeye karşın, ben oranın, içimizde bıraktıkları ne olursa olsun, bir tek senle yaşamasını, senden sonraki yalnızlıklarım ve suskunluklarım adına bir anlam kazanamamasını, kendimi bir kez daha aldatma pahasına, biraz da yersiz bir şekilde istemiştim. Bütün bunlara ek olarak, tüm çıkmazlarına, üzüntülerine ve anlatamayışlarına karşın Ada'daki o yazlık eve, içinde bin bir olasılığı ve tüm özlemlerine karşın dilediğince yaşayamadığına inandığım o sevgiliyi yalnızca içinde taşıyarak gidiyor olabilirsin. Arada sırada, birçok duygunun kaçınılmaz bir şekilde uykuya yatırıldığı kış mevsimlerinde o Ada'ya gittiğim oluyor. Bir beklenmedik akşam ışığını, açılmış bir panjuru ya da bir pencereyi, bir diğer deyişle o sevgiliyle olası bir kaçışı, bir gizli, özlenmiş ve çok ertelenmiş bir paylaşımı düşlüyorum senin adına. Ne var ki, her şey beklediğim, öngördüğüm gibi çıkıyor karşıma. O zaman da her şey eskisi gibi, her şey ölgün, çorak ve kımıltısız, yani hiçbir şey doğru dürüst yürümüyor, yürüyemiyor diyorum kendi kendime. Şişli'deki evin o küçücük odasında, olası hayatlar adına

yaptığımız tasarılar enikonu farklıydı her şeye karşın. Sevginin uzantılarını arayan bir şeyler vardı yani aramızda, böyle bir arayış, o günlerde hiç olmazsa benim için bir anlam taşıyabilirdi. Reggiani'yi seninle bir kez daha anlamaya, kendimize göre keşfetmeye çalışmıştık, örneğin, "tabut" adını verdiğimiz o had safhada uyduruk kokteyli, evdeki içkilerle idare etmeye çalıştığımız o gecede birtakım rastlantılar ve çılgınlıklar sonucunda bulmuştuk. Ben bekâretimi ilk seninle, hiç beklemediğim bir anda, galiba gene o gecelerin birinde, gene o odada yitirmiştim. Kırgınlıklarından, gerçek bir aşka olan özleminden, seneler senesi en yakınlarından bile gizlediğin, gizlemeye bir yerde zorunlu kaldığın o sevgiliden gene o gecelerin birinde söz etmiştin. Bir gece vakti olmalıydı, evet. Işıkları söndür, bu gece yan yana uyuyalım, soluğumuz, bakışlarımız iç içe uyuyalım ama sevişmeyelim, çünkü sen artık bende değilsin, ben artık sende değilim, mesele, ne yapmalı ki başka bir sevgilide, hani nasıl desem, anlayabileceğinden, en azından tahmin edebileceğinden çok farklı, çok aykırı bir sevgilide, çok aykırı bir cinsellikte anlam kazanıyor, demiştin. Yüzeysel birtakım hesaplar adına belirlenmiş olan cinsiyetlerin sınırlarını tanımlamakta ben de zorlanıyordum elbette. Sınırlar, her meselede olduğu gibi, bu çıkmazda da bir çeşit tutsaklığı anlatıyor, beni tedirgin ediyordu. Ama sen bu çıkmazın, daha doğru bir söyleyişle de bu ağlatının tam ortasındaydın ve işin kötüsü ailen, dinin, içinde bulunduğun çevre, yani birtakım güçlü çoğunluklar vardı işin içinde. Ve onlar sessizlikleri, böyle durumlar karşısındaki yüzeysellikleri, kafalarındaki duvarlar ve çeşit çeşit yoksaymalarıyla çok şeye engel oluyor, çok şeyi öldürüyorlardı. Oturup konuşmuştuk yalnızca, evet. İçkilerimizi, artık iyiden iyiye belirginleşen ya da yepyeni bir anlam kazanan yalnızlığımıza karşı içmiştik o gece. Sabahın ilk ışıklarında o odaya enikonu ağır bir tütün, bir alkol, bir de tüm iyi niyetlerimize karşın bir tam anlamıyla paylaşamayış, bir her şeyi yeterince anlatamayış kokusu sinmişti. Garipti oysa, bunu söylemek çok garipti belki ama, mesele tutkuysa demiştim eğer yanılmıyorsam, mesele bir ulaşamayış, bir birlikte olamayış ya da ne bileyim, belki de tam tersi bir birlikte çoğalamayışsa, her şeyi o sevgiliyle paylaşmaya hazırım, demiştim. Anlaşılması güç bir duyguyu, bir sevdayı paylaşmaya hazır olabilmek. Bu sözleri söylemiş miydim gerçekten ? Söylemiş olmalıydım, evet. Gülümsemiştin çünkü. Daha doğrusu bir kırgınlık duyar gibi olmuştun, ilişkimiz yeni bir boyut kazanabilir, sözlerinden. Kimi meseleleri yeterince anlayamadığımı ve böyle bir paylaşmayı kabullenebilmekle kendi duvarımı,

tüm görünüşlerime ve çabalarıma karşın aşamadığımı söylemiştin. Bir sevgili için duyulabilecek o umarsız özlemi ben de biliyordum oysa. Aradaki fark, kimi aykırılıklara gereğince hazırlanamamış olmamızdan kaynaklanıyordu sanki ve bizlere –sözde çeşitli seçeneklerle– önerilen o mükemmel eğitim ve o kaygan zemindeki ahlak kuralları, sürekli içeri dökülen o kırgınlıkları elbette açıklayamazdı. Çekip gitmiştin sonra ve böyle hikâyelerdeki, böyle ayrılık ve terk etmelerdeki her sevgili gibi bir suskunluğu, bir umursamazlığı oynamıştım. O sabah her şeye karşın birtakım kararları almış olabileceğini düşünmüştüm. Kendi adıma bir anlatamayış, bir burukluk, zamanla çok farklı bir şekilde algılayacağım bir terk edilmişlik, senin adınaysa neden bilmem, bir küçük umut kırıntısı ya da yalnızca bir olasılık kalmıştı yanı başımda.

Yıllar geçecekti aradan. Elimdeki o eski telefon numarasından seni ilk arayan, onca zaman sonra ilk adımı atan gene ben olacaktım. Çok kısa bir merhabadan, bir hal hatır sormadan, yani alışılagelmiş, beylik birkaç kelimeden sonra tanıyabilecektin sesimi. Kelimelerin arası açılmış, sesin hafiften durgunlaşmaya yüz tutmuştu. Garip bir şekilde beni bir gece önce rüyanda gördüğünü söylemiştin. Garip bir şekilde elimin aniden telefona gittiğini, bu numarayı hiç unutamadığımı söyleyecektim. Hiçbir şey olmamış, aradan onca yıl geçmemiş gibi konuşacaktık bir süreliğine. Oysa bir uzun yalanı istesek de istemesek de sürdürdüğümüzü her ikimiz de ayrımsamış olmalıydık. Sana sonra yeni telefon numaralarımı verecek, kentin bambaşka bir mahallesinde, bambaşka bir yaşamı sürdürdüğümü, çılgınlıklara eskisi denli güvenemediğimi, üstüne üstlük sığınamadığımı söyleyecektim. Aslında doğru yolda olduğumu, olanakları zorlamanın yalnızca bu topraklarda değil, dünyanın hangi coğrafyasında olursa olsun hiçbir anlamı olmadığını, çünkü sonuçta kaybedenlerin hep aykırılar olduğunu söyleyecektin. Bir suskunluk dolaşacaktı o anda aramızda, anlatamayışların, bir anlamda, bir başka türlüsünü yaşayacaktık. Kısa bir süreliğine, İzmir'e bir dostunu görmeye gideceğini, dönüşünde beni mutlaka arayacağını, oturup bir yerde eski günleri konuşabileceğimizi söylemiştin. Ama o günden sonra, aradan bunca yıl, bunca bekleyiş ve yanıtsız soru geçmiş olmasına rağmen hiç aramadın beni. Bir süre sonra aradığım bu eski telefondan tüm çabalarıma ve umutlarımı yenilemelerime karşın senden hiçbir ses, hiçbir yanıt alamadım. Osmanbey'deki evine gittiğimdeyse kısa bir süreliğine tanık olabileceğim, kim bilir, belki de bir şekilde ısınabileceğim yüzünle değil, oraya yeni taşınmış bir şirketin

yabancı görüntüleriyle karşılaştım. Hiç kimse seni tanımıyor, dolayısıyla da nereye gittiğini bilmiyordu. Hakkında daha başka bilgi almama, izini daha ısrarlı bir şekilde südürmeme hiçbir olanak kalmamıştı sanki. Her şey bir belirsizlikte, bir önlenemez yanılsamada yitip gidecekti böylelikle, kendini yıllar sonraki yansımalarınla göstermek istemeyişinden, bana yalnızca kimi olasılıkları bırakacaktım.

Gittiğin, yol aldığın insanda, o tanımadığım kadında ya da bir başka kadın olmalarda o olası erinci ya da çılgınlığı bulmuş olabileceğini düşünüyorum şimdi. Geriye, onca duygunun durulmaya yüz tuttuğu bu günlerde, ortadaki çıkmazın niteliğini belki de biraz daha iyi belirleyebilmek, çözümleyebilmek çabası kalıyor böylelikle. Birlikte, o odada geçirdiğimiz geceler, seneler sonra şimdi, onca kayıptan sonra bir kez daha geliyor aklıma; kimi insanların, hayatımdaki bu davetsiz konukların, kadınlarla ilgili olarak, birtakım eksiklikler örtebilme kaygısıyla belki de ayırdında olmaksızın söylediklerini, iğrenç fıkralarını, renkli gazete fotoğraflarının alt yazılarından yola çıkarak ileri sürdüklerini, kimi deneyleri üzerine anlattıklarını dinlemek bile istemiyorum bu durumda, cinsiyetlerini ve bu konudaki yönelimlerini öylesine yalın bir biçimde algılayabildikleri için kendilerine acıyorum. Yanlış olan bir şeyler var diyorum o zaman da kendi kendime, o insanları da aşan, dahası, bu sözcükleri, bu ilişkiyi, bu kaygılanmaları da aşan bir şeyler. İşte anlatamadığım, istediğimce dile getiremediğim o şeyler düğümleniyor şimdi boğazıma, dünyanın birçok ikliminde, görünürdeki onca güzelliğe, olabilirliğe karşın ne denli çok şeyin yürümediğini, yürüyemediğini bir kez daha ayrımsar gibi oluyorum. Ve öylesine güzel bir duyguyu bana yaşattığın, tam anlamıyla başaramadığın halde anlatmaya çalıştığın için sana eşsiz bir güzelliği borçlu olduğumu yeniden anımsıyorum.

Şimdi tanımadığın, hiç gelmediğin, çok büyük bir olasılıkla da gelmeyeceğin bu odada, onca zamana karşın hâlâ büyük bir özenle koruyup, yaşadığım bugünlerle birlikte kendime yeni sürdürmeye çalıştığım bu kitaplıkta, Sappho'nun o eşsiz şiirleri arasında, o gelişmeleri, değişebilmeleri, aklımdan bile geçirmediğim günlerde, sana bambaşka bir umutla aldığım kurumuş, artık solmuş bir karanfil duruyor. Çiçekçi vitrinlerinde görmeye alıştıklarımızdan enikonu farklı, kimi yalnızlıklardan, söyleyemeyişlerden artakalmış, gerçek, arzulanası yerini ve rengini çoktan yitirmiş bir karanfil; yalnızca aramızda kalabileceğine inandığım bir anlamı, bir eksikliği yaşatabilecek bir simge olarak. Bir simge, evet.

Yalnızca bir simge. Hiçbir hikâyede, hiçbir insana, hiçbir söylemle anlatamayacağım bir acının sessiz, umarsız, kendince yalın bir dışavurumu...

“Her şey buraya kadar mıdır ?” sorusunu sık sık sorar olursunuz bu durumda kendinize. Bir gece vakti, belli bir sarhoşluk sınırından sonra, penceredeki yansınızın sandığınız kadar ürkünç olmadığını gene de ayrımsarsınız. O odada ya da şimdi bu odada dolaşmış, kendilerinden bir şeyler bırakmış insanlara biraz daha az zorlanarak dayanabildiğinizi düşünürsünüz. Yepyeni bir kandırmaca değil midir bu ? Belli bir zamandan, bir ödeşmeden ya da sonuçsuz kaybolmalara hep yinelenerek doğduktan sonra bu sorunun da bir anlamı kalmamıştır artık. O oda, diyelim Suadiye’de, Şişli’de, Rumelihisarı’nda ya da hayatınızın kolay kolay unutulamayacak bir geçmiş dönemiyle, sizlere bu yerkürede yeni bir soluk, yeni bir bakış açısı ya da ne bileyim, yeni bir akşam kazandırmış insanların varlığıyla örtüşen bir yerde kalmıştır şimdi. Bir başka oda dersiniz bir kez daha kendi kendinize, kimi başkalıklara, başkalaşmalara yeniden sığınmanın olanaklarını arar olursunuz. Bir başka oda mıdır ama gerçekte bu sığındığınız, bir başkasıyla her şeye karşın paylaşmak istediğiniz bu hayatta eskisinden çok farklı insanlarla birlikte olduğunuza, olabileceğinize gerçekten de inanabilir misiniz ? O eski, biraz da sakıncalı odayı bu sözde yeni odaya taşımamış olduğunuzu rahatlıkla, gönül erinciyle iddia edebilir misiniz ? Hayatınızda kaç kişiye yeterince, bu yola çıkıştaki umutlarınızla ulaşabilmişsinizdir ? Birtakım çok eski şiirleri yaşamınıza geçirebilir misiniz, onca değerin güdükleştiği bir coğrafyada, solgun bir karanfil ya da ne bileyim, içinizden şöyle bir geçmiş, kimilerine göre tuhaf birtakım sözcüklerle kırık bir sevdayı anlatabilir misiniz ? Sorular, sorular, sorular: uzaklara şöyle bir bakmaya çalışıyorum şimdi bu seneler senesi süren suskunluğumda, bu gece anımsadığım o insanın yerine yarın bir başka insanı düşüneceğimi bir kez daha umut edebilmek istiyorum şimdi: içimde, birtakım kırgınlıkları yaşayabilmiş olmaktan kaynaklanan bir buruk sevinç dolaşıyor. Böyle bir gece vaktinde, gecenin sabaha yavaş yavaş uzandığı bir saatte, çok eski bir hikâyenin izini birbaşka şekilde de sürebileceğimi düşünüyorum. Ay, ileride eşsiz, anlatımsız bir güzellikle batmaya hazırlanıyor. Kapının o anda birdenbire çalındığını hisseder gibi oluyorum. Bir sarsılma, beklenmedik bir irkilme diyorum kendi kendime. Aldanmalara güvenmek beni hâlâ, çok tuhaf bir biçimde mutlu ediyor.

Efrahim Hep Akordeon Çalacak

Beni bu hikâyeyi anlatmaya, sizlerle bir paylaşmayı göze almaya, dolayısıyla da kimi gerçekleri oldukları gibi dışavurmaya yöneltebilecek bir sürü neden vardı aslına bakacak olursanız. Biraz kararlı ve açık yürekli olabilmem durumunda, her şeyden önce kimi bencilliklerden, boş gururlardan, yerinmelerden, yan çizmelerden, anlatamamalardan ve çeşitli utanmalardan söz etmem gerekecekti. Ama onca ayrıntının kolaylıkla yıpratılabildiği bir yaşama düzeninde insan en azından yalnız kalmamak, durup dururken terk edilmemek ya da sesini bir nebze de olsa başkalarına duyurabilmek için kendini bir özdenetim altında tutmak, buna bağlı olarak da kimi özlemleri –eğer deyiş yerindeyse– “pas geçmek” zorunda kalıyor. İçinizde yaşattığınız insanı, bu insan kim olursa olsun, çok farklı bir insan olarak da çıkarabiliyorsunuz bu durumda başkalarının karşısına, birlikte olduğunuz günlerde ayırdına varamadığınız ve kim bilir, belki de yalnızca yakıştırdığınız kimi özeliklerle de. Ancak oturup da biraz düşündüğünüzde, yani sınırlarınızı durup dururken zorlamaya çalıştığınızda, meselenin böyle bir bakış açısından görüldüğü kadar umutsuz ve ürkütücü olmadığını da ayrımsayabilirsiniz. Sonuçta bir şekilde yaşanmış olan ilişkilerin bir kez daha oynanmak istenmesi ile bu ilişkilerin neden olduğu olayları olası kişilerle kendince paylaşma kaygısı vardır çünkü. Bu durumda kimi insanlar hiç beklemediğiniz zamanlarda, hiç beklemediğiniz ayrıntılardan, hiç beklemediğiniz şekillerde karşınıza çıkabilir. Ben buna kimi olası dostların ya da mekânların eski yaşantılar adına sizleri durup dururken yoklamasıdır diyorum. Konuya böyle bir açıdan yaklaştığınızda seneler önce yaşadığımız o garip birliktelikteki en esaslı çıkmazların, Efrahim’in iyi bir şair olabileceğine bir türlü inanamamasıyla, değişik çehrelerle karşısına çıkan Senbul’a meselenin aslını yeterince anlatamamasından kaynaklandığını söyleyebilirim. Bu tuhaf durum karşısında, bu üçlü ilişkideki yerimi de sık sık düşündüm doğrusunu bilmek isterseniz. Ne var ki aradan geçen onca yerden, insandan ve zamandan sonra bile, o günlerde yaşananlara tam anlamıyla bir açıklık getiremiyorum. Şimdilerde hatırlayabildiğim kadarıyla sanki her şey, sınavlar için harç ödeme kuyruğunda uzun süre beklemekten sıkılan Efrahim’in, önüne gelen her öğrenciyi sevimsiz bir şekilde paylayan memurun kafasına, sonraları hep yanında taşıdığını öğrendiğim mürekkep şişelerinden birini beklenmedik bir anda fırlatmasıyla başlamıştı. Ama ne yapılır ki “kaderin garip tecellisi”

gibisinden bir söyleyişle destekleyebileceğimiz bir durum sonucunda, öfkenin çok değişik bir biçimini, dahası dışavurumunu simgeleyebilecek olan bu şişe hedefini şaşıracak, üstüne üstlük içinde mürekkebi olduğu halde, benim güçsüz ve habersiz sırtımda patlayacaktı. Sevimli bir durum değildi elbette bu, ya da en azından benim açımdan temenni edilecek bir durum değildi. Gene de sırtımdaki yeşil mürekkepli desen, Efrahim hariç, sevimsiz memur dahil, kuyruktaki herkesi güldürecek ve bu beklenmedik garip olay sanki hep ertelediğimiz bir tanışmanın zeminini hazırlayacaktı. O güne kadar, fakültesinin koridorlarında sık sık karşılaştığımız halde birbirimizi yalnızca selamlamakla yetinmiş ve onca dilediğimiz bir konuşmayı, birbirimizi tartma adına sanki hep ertelemiştik. Efrahim bu olay üzerine hemen yanıma yaklaşmış, "öğrenciliğinden artık istifa etmeye hazırlandığını", ancak diğerleri gibi bu işi de dilediğince başaramayacağını anladığını, gene de bu beklenmedik gelişmenin ütücü Selman'la tanışmamız adına kolay kolay elde edilemeyecek bir fırsat olduğunu söylemiş, seğiren gözü, hafiften titreyen sesi ve elimi sımsıkı tutuşuyla değişik bir şekilde "özür dilediğini" belirtmişti. Zamanla oluşacak dostluğumuz düşünüldüğünde biraz kabul edilebilir biraz da hafiften sevinilebilir bir başlangıç olabilirdi bu. Ama sonuçlara, acemiliklere, hedefini hepten şaşırmalara ve durup dururken kalabalıklaşamamalara rağmen, böyle bir anda, üstüne üstlük onca beklenmiş gibi görünen bir tanışma adına, ne bu sözlere ne de bu şaklabanlıklara gerek duyulmalıydı. Efrahim'in nasıl biri olduğu suratından, yürüyüşünden ve o çok garip çantasından belli oluyordu ne de olsa. Birçok meselenin mürekeple başlamasının çok güzel olduğunu söylemiş olmalıydım bunun üzerine ya da bir diğer deyişle tanışmak için bundan daha uygun bir şekil olamayacağını değişik sözcüklerle de olsa belirtmiş, olanaklarım ölçüsünde anlatmaya çalışmış olmalıydım. Bir ilişki, işte böylesine başlamış, bu minvalde sürdürülmüş, yaşatılmış ve kendine göre tüketilmişti sanki. Ancak şimdi, birçok eski yaşantının değişik görüntülerle de olsa karşıma gelebildiği bir zamanda, eski birkaç suskunluğu ya da kırık dökük paylaşımı çok farklı bir şekilde değerlendirebileceğimi artık çok iyi biliyorum. Hayal kurmak, insanları ve olabilirlikleri kurcalamak için hâlâ çok vaktim var ne de olsa. Her şey bir yana, kimi mesele ve duygulanımları zamanın yangınından kurtarabilmenin tek yolu anlatmak, anlatırken de birkaç adım daha ileriye gitmeyi göze alarak bir şeyleri bir şekilde uyandırabilmek, dahası, kendi sınırlarını, şekli ve amacı ne olursa olsun zorlayabilmek olmalı. Geriye bu durumda, birkaç

insanı, yeri ya da olayı kendi süzgecinizden geçirerek anlatmış, dile getirmiş ya da tam tersi, tüm iyi niyetinize karşın yeterince anlatamamış olmanın tedirginliği kalıyor. Yepyeni ya da en azından yepyeni olduğunu sandığınız bir mekânda, eski görüntülerin, sözcüklerin ve çehrelerin izdüşümüyle yepyeni bir yolculuğa çıkmanın özlemini geliştiriyorsunuz içinizde, aklınıza zaman zaman çok garip bir şekilde, değerli bildiğiniz, sizlerde gerçek anlamda bir şeyler bırakmış olan bir ilişkinin son anları geliyor. Neden diye soruyorsunuz öyle olunca da kendi kendinize, neden onca paylaşıma karşın son anlar, önlenemez ayrılıklar anımsanıyor ki, diyorsunuz ve küçük pişmanlıklar, eksiklikler ya da söyleyememelerle yaşamaya mecbur olduğunuzu bir kez daha ayrımsayıveriyorsunuz. O uzun, bilmem kaçıncı kez yinelenmiş, umarsız bir sarhoşluğu, kendimize göre, her zaman olduğu gibi acemice paylaşmaya çalıştığımız o gecenin bitiminde, Boğaz'ın o daracık yollarında hız sınırını aşmayı birkaç kez denemiş o otobüsten inerken, çevresindekilere ve o lağım suratlı şoförün bakışlarına aldırmaksızın, “Hangi ev, hangi ev ! ?” diye bağırmıştı örneğin Efrahim, yolda, üstüne üstlük birkaç kez, “Bu otobüsü bir satsalar bir daha gelmez” gibisinden bir şeyler söylemiş ve bütün bunlara dileyeceği ya da en azından hak ettiği karşılıkları alamadan hayatımdan yok olup gitmişti. Böyle bir sarhoşluğu yıllar önce, dostluğumuzun ilk günlerinde de paylaşabilmiştik oysa: Arnavutköy'de bir kıyı lokantasındaydık. Fransızca öğrenmek için gittiği Paris'ten, Fransızca'yı öğrenemeden, orada tanıdığı insanlardan, içinde kalan birkaç şarkı ve tedirginlikle dönmüştü Efrahim. Senbul söz verdiği halde gelmemişti o akşam ve bu gelmeyişiyle canımızın fena halde sıkılmasına, hemen yanı başımızdan geçebilecek bir yelkenlinin, bir yolcu gemisinin ya da olası bir otel odasının görüntülerini değişik biçimlerde kurgulamamıza neden olmuştu.

Dostluğumuzun ilk günlerinde, istenmedik sabahlara uyanmalarımızın, kendi kendimize sevişmelerimizin ya da birçok ilişkiyi hüzünlü birer oyunmuş gibi algılamalarımızın tam ortasında olmalıydık. Benim durup dururken sıkılmalarım, olduğumdan ara sıra başka türlü görünmeye ya da olabilmeye çabalamalarım, acayip gelecekler adına istesem de istemesem de tedirgin olmalarım, eski ilişkilerin tarihinden öyle her zaman geçmek istemeyişlerim, Efharim'inse bol sevgilili, bol fırtınalı ve bol duyarlıklı bir annesi, kendisi gibi tuhaf bir köpeği, terk edilmişlikleri, müstakbel ya da olası kaynanalarıyla, dünyanın tüm Fransızca sözlükleri, göz doktorları ve ruh hekimleriyle anlaşamamalarıyla yazmak, hep yazmak istediği o şiiri

sürekli olarak yaşayabiliyor, içinde hissedebiliyor oluşu vardı. Bunları şöyle bir paylaşabilmek galiba her ikimiz için de beklenmedik bir başlangıç, umulmadık bir küçük limandı. Hayata kimi soruları yöneltebilme konusunda belki de bu yüzden biraz daha çok umutlanır oldum o akşamdan sonra. Ve yıllar yılı, insanlar insanları, bir süreliğine de olsa hep bu minval üzere kovaladı. Efrahim'le, kendimize göre iddiasız bir sarhoşluğun ertesinde, bir sabah kahvaltısında, akşamdan kalma bir cacığı yemeyi, bir ayrılık şarkısının önlenemez çağrışımlarını, birkaç kitabı aynı zamanlarda okumaya başlayıp, doğru dürüst sürdürememeleri ve en mühimi gerektiğince bitirememeleri, elbiselerimizle yatağa yatmaları, bizlere hiç de uygun olmadığından, kısa zamanda terk etmeye zorunlu kaldığımız karatecilik, kumarbazlık, araştırmacılık ve zamparalık gibisinden oyunları denemeyi, cıvıl cıvıl bir yaz akşamına kolay kolay sevinememeleri, olasılıkları belli belirsiz yarınlara ertelemeleri, umarsızlıkları ve kendimizden hiç mi hiç memnun olamamaları paylaştık örneğin. Ama bu zamanlarda ya da bu çok garip günlerde Senbul aramızda hep bir gizem, bir anlatamayış ve ne yalan söyleyeyim, her ikimiz için de çok farklı anlamlar taşıyan, bir türlü dışavurulamayan bir paylaşamayış olarak dolaştı; mavi gözleri, kemikli elleri ve Mahler'i sevişiyle bizleri farklı açılardan, farklı şekillerde yakaladı. Bütün bunların yanı sıra, ailesindeki kimi ilişkiler gereği, eşine az rastlanır bir beraberlikten edindikleriyle, biraz Sırpça, biraz da Arnavuçta bilmesinin, çok iyi bir Dostoyevski okuru oluşunun, Rumelihisarı'na sabahın çok erken saatlerinde çay içmeye ya da gene tek başına, en olur olmadık zamanlarda, çevre kentlere, kasabalara birkaç günlüğüne, hiç kimseye haber vermeksizin gidişinin ve kimi kızgınlık anlarında pabuç gibi elli, kalın sesli, biraz da çıyan gibi annesini dövme biçimlerini ballandıra ballandıra anlatışının da bu etkilenmede büyük bir payı olmalıydı. Senbul her ikimiz için de garip insan, benim açımdan hep içe atılan, seneler senesi dışavurulamayan bir olasılık, Efrahim içinse müzmin bir pişmanlık ya da her şeyden önemlisi sürekli olarak hazırlıksız yakalanılan bir tuzak, bir tehlike işaretiydi. Ben, doğrusunu bilmek isterseniz, Efrahim'le yeni tanıştığım, bir diğer deyişle birçok meselenin benim için değişik bir anlam kazanabilecekmiş gibi göründüğü o günlerde biraz da korkarak karıştım aralarına, ilişkilerine. Fakülteden bir güz akşamı çıkışında, bana durup dururken, Efrahim'in aslında çok hasta olduğunu, bir süredir bir ruh hekimine gittiğini ve kendisine olası bir tanı adına gösterilen şekillerin tümüne ayrım yapmaksızın "harita, uzun, çapraşık yollarımın

haritası” dediğini söylemişti çünkü Senbul ve böyle devam etmesi durumunda sevgilisi ya da bin bir türlü belalısı olabilecek bu adamın, biraz da “elde olmayan nedenler yüzünden ve tüm çabalara karşın kurtarılamayarak” günün birinde esaslı bir şekilde çıldıracağına inandığını belirtmişti. Ne var ki, kendisiyle ilgili olarak göze aldığım bu gizli istihbarattan sonra tam yedi yıl süreyle birlikte olduk Efrahim’le, bildiğiniz bilmediğiniz, anlatacağım anlatamayacağım onca meseleyle duyguyu istesek de istemesek de paylaştık ve kendisi onca tahmine ve bekleyişe karşın bir türlü çıldırmadı, çıldıramadı. Başkalarına “çılgınlık” olarak görünebilecek bazı çıkışları ve davranışlarıysa bana göre her şeyden önce “insan adamlık”la açıklanabilirdi. Ben bu aşamada Efrahim’i, en azından kendisini tanıdığım günlerde, şiirin kurtardığını söylemeliyim. Bana şiirlerini ilk kez gösterdiği günü şimdi pek hatırlayamıyorum ama, o günlerde de sonraki günlerde de, ayırdına varabildiğim en önemli ayrıntı, o hiçbir zaman unutamayacağım sandığım okumalarını elinden geldiğince Senbul’dan ayrıyken, benimle bambaşka bir birlikteliği paylaştığını söylüyorken, örneğin geceyarıları beni durup dururken uyandırıp, Léo Ferré’yi dinletmek istiyorken ya da tütün sarıyorken göze alabildiğiydi. Efrahim’in köpeği Hüsnü de tüm bilgeliği ve yaşlılığıyla katılırdı aramıza. Bildiğim, yani kimi konuşmalardan öğrendiğim, Hüsnü’nün bu eve Efrahim’in henüz küçücük bir çocuk olduğu günlerde, biraz pireli, biraz da yaralı bir sokak köpeği olarak sığınıp bir daha gitmediği, arada sırada eski günlerinin çağrısına uyup, birkaç günlüğüne kaybolarak eve gene yaralı bereli döndüğü, bir anlamda Efrahim’in büyüttüğü ya da daha namuslu bir söyleyişle Efrahim’le birlikte büyüğüydü. İlginç, gizemli ve bana kalırsa insan gibi bir köpekti sanki Hüsnü, dinlemeyi, vaziyetleri idare etmeyi, zamanı geldiğinde susmayı ve bu garip şiir saatlerinden şaşılacak bir şekilde etkilenmeyi bilirdi. Bu yönleriyle çevremizde bir şekilde dolaşmakta olan ve yalnızca kimi rastlantılar sonucunda “insan” nitelemesini sahiplenmiş olan birçok yaratıktan çok daha üstün ve yeğlenir bir dosttu anlayacağınız. Köpekler ve dostluklarıyla ilgili ayrıntılara meraklı olmanız durumundaysa, bakışlarıyla kahverengi ve anlamlı gözlerinden alışılagelmiş bir bağlılığın yanı sıra, sorgulayıcı bir tavrı da yakalayabilirdiniz. Bir iletişimin yalnızca bakışlarla kurulabileceğinin çok canlı bir kanıtı olmalıydı bu. Efrahim bu meselelere de çok kafa yormuştu ama doğrusunu söylemek gerekirse, şiirleri enikonu zor anlaşılırdı. O kadar ki, tıpkı günledik hayatında olduğu gibi, kendisini, dizelerinde de bir

şeylerin ardında saklamaya çalışıyor sanırdınız. Ama Efrahim hiç de öyle düşünmezdi hatırlayabildiğim kadarıyla. Şiirlerini yeterince anlayamayanlara ahmakçasına kızardı üstüne üstlük. “Ben peygamberim, peygamber ! Yalnızların, bir köşeye itilmişlerin, avuçlarını yalamışların peygamberi !” sözcükleriyle üstümüze durup dururken yürüyecek gibi olurdu.

Bu sözler, hiç olmazsa görünürde, Efrahim’in ruhsal ve zihinsel sağlığından endişe duyan Senbul’a hak vermemizi gerektirebilirdi. Ama sonuç ne olursa olsun, bu ilişki konusunda er ya da geç, mutlaka sorulması gereken bir ya da birkaç soru vardı. Örneğin ne ölçüde Efrahim’e göreydi, ne ölçüde Efrahim’in yanında olmalı, kalmalıydı Senbul ya da onca duygusal yorgunluğa ve istenilen dayakların atılamamasına karşın, Efrahim ne ölçüde Senbul için yaşamalıydı ? Bu sorulara bir yanıt bulabilmek bana göre o günlerde hiç kolay değildi. Karşılaşacağım tehlikeleri bilmeden ya da kim bilir, belki de bile bile, oncasına değişik bulduğum o insanın dünyasına belki de bu yüzden girmek istedim. Bir öğrencinin öğretmenine ya da bir çırağın ustasına yaklaşmak istemesindeki gibi bir yolculuktu bu. O günlerde gitmekle kalmak arasında, bir türlü kurtulamadığı, açıklayamadığı bir tereddüdü yaşıyor gibiydi Senbul; Efrahim’i kimi yönleriyle “kayda değer” bulduğunu elinden geldiğince inandırıcı olmaya çalışarak söylemesine rağmen, bana kalırsa, her güçlü tutkuda olduğu gibi, bencilliklerin, yıpranmaların ve yıpratmaların her türlüsüyle seviyor görünüyordu. O günlerde her üçümüz de kendimize göre bir yerdeydik elbette, her üçümüz de bizim yaşlarda olan her insan gibi, biraz da belli belirsiz bir sorgulamanın içindeydik. Kendisiyle yeni tanıştığım günlerde, kısacık hayat hikâyesini anlatma adına ve eğer yanılmıyorsam bir muhallebicide, babasız büyüdüğünü, çocukluk ve ilkgençlik dönemlerini anneannesinin yanında geçirdiğini, bu “berbat ve biraz da gereksiz annenin” seneler senesi şurada burada sürttükten, Bursa’yı tuhaf tuhaf işleri için mesken tuttuktan ve bilardo salonu sahibiyle uzun süre metres hayatı yaşadıktan sonra eve döndüğünü, şimdilerde, biraz da parasına gereksinimi olduğundan bu “zorunlu kadınla” birlikte yaşadığını, sık sık kavga edip tokatlaştıklarını, tekmeleşip yumruklaştıklarını, dört kere kürtaj yaptırdığını, günün birinde üç ayrı yerde, üç ayrı adamla sevişmiş olduğunu, resim yapmaktan ve sürekli olarak bir şeylere sevdalanmaktan çok tuhaf bir şekilde hoşlandığını anlatmıştı Senbul. O muhallebicide çorbamı bir türlü bitiremeyecektim o akşam. Şambabasını benden çok daha

çabuk bitirecekti Senbul, “Sen daha çocuksun, öğreneceğin o kadar çok şey var ki” diyecekti. Açıklanması, dışavurulması güç kimi olasılıkları düşünmenin, paylaşmaya çalışmanın hiçbir anlamı yoktu bu durumda. Kimi özlemleri, her zamanki yanlışlarımdan birini yineleyerek erteleyecek, kimi söylemeleriyse, işte bu yüzden, üstelik hiç istemediğim halde kendime saklayacaktım. Senbul’la o akşamdan sonra da şurada burada oturup, dereden tepeden, “insan adam”lardan, garibanlarla insan kılıklılardan söz ettik gene de, yazabileceğimiz mektuplarla, durup dururken çıkabileceğimiz, ancak hiçbir zaman gerçekleştiremediğimiz deniz gezintilerini konuştuk. Beş altı yıl süreyle anlaşmazlıkları, kitapları ve sinemaları, kimi zaman baş başa kimi zamansa Efrahim’le garip bir birliktelik ya da uyumsuzluk içinde paylaştık. Zaman zaman yoğun, zaman zaman da sorunlu olabilen o paylaşımların ardından evime, Şişli’deki o bin bir çağrışımlı odama, kafamda daha o günlerden giderek olgunlaşmaya, ayrıntılarını şekillendirmeye ve olası bir hikâye kahramanı olarak dolaşmaya çıkmış olan odama, nedenini şimdilerde artık biraz daha iyi anladığım süklüm püklümlüğümle dönmeye hazırlandığım gecelerde, kapıda bana bir şeyler anlatmaya çalışır gibi dururdu Efrahim; bir kadınla yaşamanın, hele hele Senbul gibisiyle yaşamanın, hayata tutunamama duygusundan yana pek bir şeyi değiştiremeyeceğini bakışlarıyla söylemeye, dile getirmeye çalışırdı sanki. Oysa ben Arnavutköy yokuşunu, günün birinde bir başkasıyla çoğaltabileceğime inandığım yalnızlığım ve sözde mutlu bir gece geçirmişliğimden yana takındığım o yalan yanlış oyalanmışlıkla indiğim o dakikalarda, Senbul’un kendisi için hissettiklerimi bilip bilmediğini, nasıl seviştiğini ya da hangi sevişme pozisyonlarından hoşlandığını, altmış dokuz yapıp yapmadığını, Efrahim’den başka, Efrahim’e karşın, başka erkekler ya da kadınlarla yatıp yatmadığını düşünürdüm. İçim dopdolu olurdu o gecelerde. Çok istediğim halde işkembeciye girip bir çorba içemezdim. Bir süreliğine kıyıya iner, denize şöyle bir bakardım yalnızca; o akıntı bende çok şeyi çağrıştırırdı. Bir tutkuyu, bir sevgiliyi tüm utkuları, yenilgileri ve yan çizmeleriyle yaşamanın büyüsünü anlatmak isterdim o zamanlarda Efrahim’e, ya da kim bilir, belki de farkında olmaksızın anlatırdım da, bu benim bakışlarımdan hiç istemediğim halde anlaşılırdı. Ve sanırım bu söylediklerime, söyleyebilmek istediklerime karşılık olarak kimi duyguları yaşamamanın daha dayanılır ve kabul edilir olduğunu söyleyebilirdi Efrahim. Yaşamadıktan sonra yaşamamak değil, yaşadıktan sonra yaşayamamak zor

olmalıydı ne de olsa. Ben bütün bunları Efrahim'le Senbul'un arasına daha çok girdikçe anlayacaktım. Durup dururken alıp başını gidenlerden, gittiği ve bir süre sonra döndüğü yerlerin gizemini, gizliliğini hep korumasını ve bakışları ile birçok soruyu, kuşkuyu ya da meseleyi garip bir şekilde unutturmasını bilenlerdendi Senbul, bunu kendimi yineleme pahasına, anlayabileceğinize inandığım nedenler yüzünden bir kez daha söylemeyi gereksiniyorum. Efrahim'in şiir yazmaya ne zaman niyetleneceği bilinmezdi ama akordeonunu eline alışları ile terk edilmeleri arasında garip, anlaşılması, açıklanması biraz da güç bir ilinti vardı. (Bu olayların başka şekillerde de tanığı olmuş kimi ahbaplar bu konuda benim gibi düşünmüyor ve bu akordeon çalma meslesinin aslında her şeyden önemli olduğunu, irdelenmeye ve çok daha derin anlamda sorgulanmaya değer olduğunu söylüyor. Düşündürücü ve belki de açımlanmayı hak eden bir saptama bu. Gene de olası bir tartışmada ya da görüş ayrılığında taraf olmayı gerektirmiyor. Ben bu aşamada, yorumuna açık görüşlerin çoğaltılabilirliğine olan inancımla, bir metnin zaman içinde, başlangıçta belki de hiç umulmayan, beklenmeyen şekillerde gelişmeler gösterebileceğine olan güvenimden bir kez daha söz etmek istiyorum.) Senbul'un olur olmadık gidişlerinin hemen ertesinde, işte bu yüzden bir kenara çekilir, yalan yanlış, hatta uydurma da olsa, kafasına takılan ve hep hüzünlü olduğunu iddia ettiği birkaç ezgi çalarak, üstüne üstlük peygamberliğini de bu gibi durumlarda sık sık hatırlayarak, "Ben günün birinde hep akordeon çalacağım, hep böyle hayat şarkıları" derdi ve bu iş için belki de hepimiz gibi başka yerlerin, başka insanların ve yaşamaların düşünü kurardı. Şimdi hatırlıyorum da, Senbul için için gülümserdi bu sözleri benden duyduğu zamanlarda. Aslına bakacak olursanız tedirgin olduğu ve kimi gerçeklerle bir araya gelmekten hoşlanmadığı durumlarda da hep böyle gülümsemişti Senbul. Günün birinde, seneler senesi içimde gizlediğim kimi duyguları açığa vurmaya, itiraf etmeye niyetlendiğim o muhallebicide, çorbamı gene bitiremediğim, ellerimin hafiften titrediği ve her şeye karşın istediklerimi bir türlü dilediğimce söyleyemediğim o akşamda da hafiften gülümsemişti. O akşam, bu zorunlu ve en azından benim için fırtınalı ilişkinin son dakikalarını da kendimize göre yaşayacaktık. Kısa bir süre sonra Senbul, "Şimdi ben bambaşka bir hayata gidiyorum" gibisinden bir şeyler söyleyecek, Efrahim'i, Arnavutköy'deki o evi, bitirmeyi reddettiği okulu hepten terk edecek ve adını sonraları gazete ve dergilerde sık sıkı okuyacağımız bir sinema yönetmeniyle birlikte

yaşamaya başlayacaktı. Kendisi için arzu edeceğimiz “yenilgiyi” bu durumda yaşamayacak ve en azından bizlere göründüğü kadarıyla, kimi acılarla düş kırıklıklarına iyiden iyiye uzak bir hayatı “başaracaktı” anlayacağınız.

O günden çok kısa bir süre sonra Efrahim’le ilişkimiz de son bulacaktı. Birçok duygunun, çıkmazın bir kez daha konuşulduğu, iki insan arasındaki gizliliğe duyduğum saygıdan hiçbir zaman tüm ayrıntılarıyla anlatamayacağım kimi meselelerin enikonu ağır bir muhabbetle paylaşıldığı o uzun gecelerde, Senbul’la yaşanan her şeyin bir hata olduğunu, kadınlar karşısındaki önlenemez yetersizliğimizin ve de yetkisizliğimizin bizlere çok şey kaybettirdiğini, kaybettirmeye devam edeceğini, ancak o evde, dahası İstanbul’da yaşamanın hiçbir anlamı kalmadığını, bu umutsuzluk anında benim gibi küçük umut kırıntılarıyla idare edip yalan sevinçleri doğuramayacağını, kısacası kimi olasılıklarla göze bir türlü alınamayan kimi ilişkileri, kimi insanları ve yerleri denemeleri belli belirsiz bir yarına, belirsizlikler adına erteleyemeyeceğini ve uzun, kendine göre dönüşsüz bir yolculuğa hazırlandığını söylemişti. Efrahim, sürekli olarak ya da en azından sık sık akordeon çalma özleminden söz etmiş ve bu sözler karşısında belki de hiç istemediği halde gülümsemişti. Akordeon ve hep hüzünlü olduğu iddia edilebilecek ezgiler, evet. Bunun çok boyutlu, çok anlamlı bir çıkmazın dışavurumu olduğunu sanırım en çok ikimiz anlayacak, yıllara ve sürekli olarak yenilenebilecek özlemlere karşın, o eski günleri zengin ve biraz da sakıncalı çağrışımlarla anımsayacaktır. O her biçimiyle unutulmaz ve kaçınılmaz ayrılık anında Efrahim’in, “Hangi ev, hangi ev ?” diye bağırmasının belki de bu yüzden bambaşka bir önemi vardı.

O günlerden yaklaşık yedi yıl sonra, kısa bir süreliğine de olsa bir kez daha buluştuk Senbul’la. Gene bir muhallebicide oturduk. Kendime bir kazandibi, Senbul’aysa, çok sevdiğini bildiğimden, esaslı bir şambaba ısmarladım. Senbul o eski günlere oranla çok güzelleşmiş, çok daha iyi makyaj yapmayı ve giyinmeyi öğrenmişti. Ben kendi payıma, gözlüklerimi değiştirmiş, sakalımı elimden geldiğince muhafaza ve müdafaa etmeye çalışmış, saçlarımın önemli bir bölümünüyse hiç önemsemediğim halde yitirmiştim. Oturup konuştuk o zaman da biraz eski, biraz karmakarışık günlerimizden; Arnavutköy’deki o evi, o illet yokuşu, o şimdi çok değişmiş olan kıyının lokantalarını ve tedirgin edici alkol kokularını değişik şekillerde de olsa hatırlamaya çalıştık. O günlerin yoğun acıları, anlatımı

güç bir eksiklik duygusuna, küçük, buruk birer sevince, bu gibi durumlarda belki de her zaman olduğu gibi, bizleri arada sırada yoklayan çok zengin çağrışımlı bir hüzne dönüşmüştü sanki. İşte Senbul'a –belki de bu yüzden– içimde bir zamanlar çok tehlikeli bir şeklide yaşattığım o tutkudan ve kendisiyle yaşamaktan yana, seneler senesi bir şekilde beslediğim, seçeneklerini sürekli olarak geliştirmeye çalıştığım o uzun özlemden söz ettim o akşam. Kendisini çok uzun bir süre, üstelik hemen hemen her sabah, dişlerimi fırçalamak gibisinden bir doğallıkla anımsadığımı, sevişmeleriniyse, uykularımın durup dururken bölündüğü gecelerde sık sık hayal etmeye çalıştığımı söyledim. Böylesine bir tutkuyu reddetmiş ya da daha doğru bir deyişle ayrımsayamamış olmasıyla onun utancı, onun eski, kolay kolay anımsanamayacak, deşilemeyecek hikâyelerinden biri olmalıydı. Ama Senbul gene de biraz daha farklı bir şekilde gülümsemişti o akşam, kimi geç kalmaların ya da yanlış anlamaların sakıncasından dem vurmuş, bu duygularımı o günlerde dışavurmam durumunda birçok olayın akışını değiştirebileceğini söylemişti. İçten, dürüst ve biraz da davetkâr mıydı Senbul bu sözlerinde ? Bu olasılığı düşünmenin, senelere ve insanlara karşın, hâlâ bir önemi, bir denemeye değerliği olabilirdi aslına bakacak olursanız. Ama yitirdiklerimiz, sınırlarımızı bilmelerimiz ve kimi çıkmazlarımızı, güçsüzlüklerimizi ve kaçınılmaz yenilgilerimizi çoktan kabul etmiş olmalarımız birçok meseleye ve olasılığa baskın çıkabiliyordu artık.

Aradan geçen bunca zamandan sonra, özellikle de konuya böyle bir bakış açısından yaklaştığımda, Senbul'un bu sözleri beni biraz da teselli etmek için söylemiş olabileceğine inanıyorum şimdi. Senbul benim için de, Efrahim için de fazla güzeldi çünkü ve güzelliğin, insan ilişkilerinde, aslında söylenmek ve kabul ettirilmek istenenlerin tam aksine ne denli belirleyici olduğunu anlayabilmemiz için çok büyük kayıpları, başarısızlıkları ve sessiz dayanışmaları göze almamız gerekiyordu. Senbul'la, birbirimizle ilgili olarak, bunun dışında, dişe dokunur, anımsanmaya değer hiçbir şey konuşmadık o akşam. Bütün bunlar, tüm iyi niyetlerimize ve olabilirliklerimize karşın konuşacak hiçbir şeyimizin kalmadığını gösteriyor olmalıydı. Belki de hep böyle olmuştu, dahası olmak zorundaydı bu mesele; olmak zorundaydı da ben, eşdeş ya da en azından benzer duyguları yaşayabilmiş olmanız durumunda nedenlerini ve sonuçlarını rahatlıkla anlayabileceğiniz zorunluluklar yüzünden ısrarla o nafile umut ve özlemleri kovalamıştım.

Senbul’la hiç istemediğim halde, ama galiba biraz da kaçınılmaz bir şekilde Efrahim’i de konuştuk o akşam. Efrahim’in en büyük sorununun paylaşmayı ve bölüşmeyi bir türlü öğrenememiş olmasından kaynaklandığını söyledi o zaman da Senbul, kendisine sürekli olarak sahip çıkmak isteyecek biriyle hiçbir zaman uzun süreli bir ilişkiye giremeyeceğini belirtti. Bu sözleriyle bir suçluluk duygusunu belki de farkında olmaksızın dile getiriyor olmalıydı. Oysa hiçbir şey bu denli yalın ve kolay çözümlenemezdi, bunu şimdi, kimi olayları artık şöyle ya da böyle bilen insanlar olarak, siz de biliyor ve kabul ediyor olmalısınız.

Ama sonuç ne olursa olsun, Efrahim yanımızda değildi artık ve sanırım bundan sonra da olmayacak. Ben şimdi yalnızca, aramızdaki tüm kırgınlıklara karşın, kendisinin aynen bir zamanlar söylediği gibi, yaşadığımız bu topraklarda, belki de çok yakınımızda ya da tam tersi, bu toprakların çok uzağında, durmaksızın yer, insan ve de özlem değiştirerek yaşadığı ve sürekli olarak akordeon çaldığı inancını sonuna kadar sürdürmekten yana olduğumu söylemeliyim. İşte ben biraz da bu yüzden, günün birinde Anadolu’nun yitik bir kasabasında, eğlencelerin zorunlu olarak yaşandığı lokallerin ya da ne bileyim yabancı, uzak bir kentin metro istasyonlarından birinde, yapayalnız, akordeonuyla hüzünlü ve yanlış tangolar, yanlış Fransız “chanson”ları çalan birine rastlamanız durumunda bu insanın Efrahim olduğunu düşünebilirsiniz diyorum. Senbul’a gelince, yıllardır, tüm niyetlerime ve hayallerime karşın bir türlü görüşemediğimiz halde, arada sırada aklımdan, zamanının tüm yıpratıcı etkilerine rağmen bir türlü silemediğim telefon numarasından çıkıp çıkmayacağını sorduğum oluyor kendi kendime. Böyle bir soruya olumlu bir yanıt verebileceğimizi varsayalım kısa bir süreliğine. Bu durumda ve bu garip ilişkiyle ilgili olarak anlatamadığım ya da anlatamayacağıma inandığınız kimi meseleleri, ilgilenmeniz durumunda, bu telefon numarasını benden alarak kendisine sorabilirsiniz. Eminim bu üçlü ilişkiyi sizlere anlatmaya çalıştığımdan çok farklı ve kim bilir belki de çok daha kolay anlaşılır ve ayakları biraz daha iyi yere basabilir bir şekilde anlatacaktır. Kendisi için kimi meseleleri çözümleyebilmek bizler için olduğundan çok daha kolay oldu ne olsa.

Bütün bunların dışında, özellikle de sıra bana gelince, geriye söylenecek pek fazla bir şey kalmıyor. Anlattıklarımdan ya da anlatamadıklarımdan kimi sözcükleri bulmakta ne denli zorlandığımı, kimi ilişkilereyse ne denli yama gibi kaldığımı nasıl olma anlamışsınızdır. Siz benim biraz sıkılmaktan, biraz da tutunamamaktan değiştirdiğim onca işin ardından,

şimdilerde Günebakan Turizmcilik ve Yatırım Holding’in yayın danışmanlığını –üstüne üstlük çok yoğun işlerim olduğu izlenimini elimden geldiğince uyandırmaya çalışarak– yaptığımı ve Efrahim’le bir zamanlar tasarlamış olduğumuz dergiyi çıkarmaktan yana umudumu hâlâ yitirmediğimi bilin yeter. Bunlara ek olarak denenenlerse, her gün işyerine gidip gelmek, yok yere gülüşmek, kültür sanat etkinliklerini izlemek, göz ucuyla sevişmek, geceleri kapıları kendimize ve birbirimize kapatmak gibisinden meseleler. Giden gider, kalan kalır hesabıyla, birlikte olduğumuz insanlarla, tüm kaçamakları da yüklenerek, uzun ve seçenekleri bol bir yalanı şöyle ya da böyle sürdürmeye çalışıyoruz anlayacağınız. Hiçbir şey tam anlamıyla bitmiyor, bitemiyor, dahası dilendiğince başlayamıyor ne de olsa. Ve bir yalnızlık anında “Birçok çıkmaz, bir insana doğru zorunlu da olsa bir yol almakla çok daha iyi anlaşılabilir” diyor sanki bir ses. Gülümsüyorum. Bu gülümseyişin nedenini onca duygudan ve paylaşımdan sonra, bana kalırsa çok iyi anlıyor olmalısınız.

Editörün[1] Ek Açıklaması

Az sonra, kimi yeni soruları ve olasılıkları göze almak istemeniz durumunda okuyabileceğiniz metin, bu kitabın tüm aramalara karşın hâlâ bulunamayan, aramızda hangi yüzü ve biçimiyle dolaştığı ne yazık ki hâlâ anlaşılamayan yazarı tarafından kaleme alınmadı. Bu satırların yazarı, bir zamanlar yazdıklarıyla hatırı sayılır bir ilginin odağı olmayı başaran, birçok eleştirmen tarafından olumlu ya da olumsuz eleştirilerle sürekli olarak gündemde tutulan, bir diğer deyişle hiçbir zaman kayıtsız kalınamayan, ancak tüm bunlara karşın, günün birinde durup dururken yazmaya son veren, “Bu ülkede yapılacak işlerin en doğrusu bu” deyip ticaret hayatına atılan, şimdilerde girdiği hindistancevizi sütü ithalatında birçok meslektaşını şaşırtacak, dahası kıskandıracak bir başarı elde etmiş olan ve kimi eserlerini hatırlatmam durumunda, belirli bir dönemi tüm biçimleriyle, olması gerektiğince yaşamış olanların hemen anımsayacağı bir insan çünkü. Bu son metin, tüm çabalara karşın tamamlanamamış bir “hayat romanının”, birçok eleştirmenin söyleyebileceği gibi bir vasiyet romanının son satırlarını oluşturuyordu ve eğer yanlış hatırlamıyorsam önemli kimi kararların arifesinde yazılmıştı. Eksiklikler ve tutarsızlıklarla dolu o roman denemesinin bende tamamlanmış izlenimini uyandıran tek bölümüydü bu ve yapmış olduğu özyaşamsal kimi göndermelerin yanı sıra, genelgeçer bir yazarlık uğraşına, bu uğraşı ciddiye almanın, yaşamaya şöyle ya da böyle mecbur olmanın sonuçlarına göz ardı edilemeyecek bir ışık tutuyor, bir duygu tarihine, bana kalırsa, özgün ve en önemlisi tartışılmaya değer bir bakış açısıyla yaklaşıyordu. Bu yazılarda, bir yazarın ya da hemen hemen her sanatçının kolay kolay kurtulamayacağı o gizli kendini beğenmişliğin izlerine de rastlayabilirdiniz. Bu gibi uğraşların ya da daha açık söylemek gerekirse çılgınlıkların içinde olanların belki de hiçbir zaman kurtulmayacakları bir eğilim, bir küçük, ama bana kalırsa hoş görülebilir bir sapıklık olmalı bu. Dahası, burada anlatılanların bu yolun bir başka yolcusu için de geçerli olabileceğini düşünmek insana bambaşka bir kendi kendini sorgulama olanağı sağlıyor. Birtakım zorunluluklar ya da umarsızlıklar yüzünden göze alınan bu serüvendeki özlemlerin, sonuç ya da açmazların, dünyanın hangi ikliminde ya da dil coğrafyasında olursa olsun, değişik sözcükler ve söyleyiş biçimleriyle de olsa, hep aynı kapıya, aynı çıkmaza ya da soru işaretine çıkabileceği anlamına mı geliyor bu ? Böyle bir soruyu yanıtlamak elbette kuşkulardan, korkulardan ve olabilirliklerden yana

birtakım kurtulmaları, kendini şöyle ya da böyle soyutlamaları gerektiriyor. Ya da biraz daha ileriye gidecek olursak, bu türden sorularla istesek de istemesek de yepyeni bir karamsarlığın, bir insanlara güvenilmezliğin kapısını bir kez daha zorlayabileceğimizi, birkaç kitap yayınlatabilmiş olmakla kendini çok akıllı sananların kimi cilalı yorumlarıyla hafiften gülümsemeli küçümsemelerini göze alabileceğimizi söylemeliyiz. Olsun. Ben birçok meselenin küçük, gündelik hesaplar adına ısrarla görmezlikten gelindiği, dahası kayıtsızlıkla karşılandığı bir ortamda bir soru sorma gereksiniminin bile önemsenmeye değer bir ayrıcalığı hak edeceğine inanıyorum. Her şey bir yana, olaya çok daha yalın ve yüzeysel bir yaklaşımı denememiz durumunda, dizginleri artık iyiden iyiye bir başkasına kaptırdığımız, bir diğer deyişle her şeyin istense de istenmese de çığırından çıkmış olduğu bu kitapta, bu metni, bir olası sonsöz olarak düşünmemiz, hiçbir şey olmasa, kimi sözcüklerin ve duyguların kaybolmaktan şöyle ya da böyle kurtarılması ve seneler senesi sürdürülmüş biraz umarsız, biraz da yanlış çıkışlı bir çabanın az da olsa değerlendirilmesi anlamına gelecekti. Bu metnin gerçek yazarının o uzun romanı tamamlayabileceğine, yazılması gereken o metinleri de getirip bana, "İşte en nihayet yapıyı tamamlıyoruz" diyebileceği güne olan inancımı çoktan yitirdim ne de olsa. Sonuçta, az önce de değişik kelimelerle belirtmeye çalıştığım gibi pek bir şey değişmiyor, değişemiyor üstüne üstlük. Yani bir yerden sonra tüm tafralara, özgünlük yarışlarına ve palavralara karşın her şey birbirine karışıyor. Böylesine bir gerçeği hiç olmazsa kendime kanıtlayabilmiş olmamsa bir başka açmazın dışavurumu ya da yalnızca küçük ayrıcalığım, buruk, sessiz sedasız isyanım şeklinde yorumlanabilir. O da olsun bakalım. Bu küçük oyunlar da olmasa, yaptığı işi dünyanın en önemli işiymiş gibi gören bu yazar milletine, göze aldığınız her yeni günde, sinir krizlerine kapılmadan dayanabilir misiniz ?

Değerli suskunlar, sakıncalı yol arkadaşları,

Benim bu aşamada karşınıza bir gölge, bir ikinci ses, bir kitap sürüngeni ya da yalnızca bir olasılık olarak çıkmamın hiçbir önemi yok aslına bakacak olursanız. Bunca hazırlıktan, hikâye girişiminden, olası, ama dilendiğince gün ışığına çıkarılamayan bir roman denemesinden ya da kimi sözcüklerden artakalmalardan sonra birtakım ek açıklamalarda bulunup bulunmamanın da bir önemi olmamalı üstüne üstlük, önemli olanın şöyle ya da böyle tanımlanmasının da. Seneler senesi ertelenmiş, onca kandırmacadan alınan güçle sürekli olarak unutulmak, yok sayılmak istenmiş o sakıncalı soruyu yöneltebilirim bu durumda kendi kedime, yani onca çabadan sonra bu uzun ve geriye dönüşsüz kaybolmanın neresinde olduğumu her şeye karşın bilmek, öğrenmek isteyebilirim. Ama soruları kime olursa olsun yöneltmek yeterli olmayabiliyor her zaman, kendinizi, göze almış olduğunuz tüm özlemlere ve hazırlıklara karşın, kimi yanıtsızlıklar ve kayıtsızlıklarla karşı karşıya bulabiliyorsunuz. Ulaşmak, adı ve niteliği ne olursa olsun bir şeyleri paylaşmak istediklerinizin bile çok farklı yollarda bambaşka insanları, hikâyeleri ve olasılıkları denediklerini ayrımsayıveriyorsunuz dahası. İşte o zaman da "Hangisi doğruydu ?" sorusunun sakıncalarını, kendinizi yinelemek pahasına isteseniz de istemeseniz de bir kez daha göze alabiliyorsunuz. Ne var ki bu türden serzenişler ya da daha doğru bir deyişle yerinmeler, kendini sürekli bir sorgulamanın içinde hissedenleri hiçbir olası çıkışa ya da kapı aralığına götürmedi, götüremedi bugüne kadar. O zaman da istesek de istemesek de meseleyi biraz yalınlaştırmaktan ve bu tehlikeli karanlıkta el yordamıyla da olsa ilerlemekten başka seçenek kalmıyor. Böyle olunca da ilk elde bu kitapla didişmelerime artık bir şekilde son vermek, eski, sakıncalı anılara, görüntülere ve çoktan tüketilmiş ilişkilere yeniden dönmemek istediğimi söylemeliyim. Bir kurtuluş ya da en azından bambaşka bir yola çıkma arayışı olmalı bu; bir kurtuluş ya da daha doğru bir deyişle bir kaçış, bir kendini bambaşka bir yerde anlatma, en azından arama gereksinimi. Elimde şimdi büyük bir tedirginlikle tuttuğum ve çok uzun bir süredir ertelediğim bu ayrılık satırlarını sizlere yazmakta kullandığım bu kalem, dile getirmeyi düşündüğüm duyguların, özlemlerin kâğıda dökülmesinde bana hiçbir zaman dilediğim, kendim için düşleyebileceğim olanakları tanımadı çünkü, dışavurmak istediklerimi sanki sürekli olarak bir denetim, kolay kolay tanımlanamayacak bir baskı altına alır gibi oldu. Örneğin her parantez açışımda, kimi duygu ve olayları,

diyelim çok farklı bir düzlemde, bambaşka amaçlar adına anlatmak istediğimde sürekli olarak akıttı, doğru dürüst yazmaz oldu bu kalem, dile getirmek istediklerimi nedense hep zor dayanılır, zor paylaşılır kıldı. Bu uzun yazıda parantezlere, özel yaşamımda parantezlerde elimden geldiğince yaşamaya, ya da en azından değişik bir soluk almaya çalıştığım halde dilediğimden çok daha az yer vermek zorunda kaldım bu yüzden de. Bu aşamada, herkesin kendi çağrışımına doğru şöyle ya da böyle yol alabileceği düşüncesine olan inancım, diyebilirim ki tek avuntumdu. Herkes kendi parantezini, okuduğu metinlerde kendine göre, satır aralarından da olsa yaşayabilir, üstüne üstlük düşleyebilirdi böyle olunca da; herkes kendi sözcük ve görüntülerini tüm tehlikelerine karşın deneyebilirdi. Ama sorun ne yazık ki böyle bir avuntunun, dahası aldatmacanın göze alınmasıyla da çözümlenmedi. Bu kalem, bu garip ve biraz da zorunlu kitap süresince, nedense sık sık uzun, karmaşık ve hüzünlü cümleler yazdı çünkü. Kolay anlaşılabilir, okuyucuya kendini benden önce çeşitli şekillerde, benden ne yazık ki çok daha iyi kanıtlamış birçok yazar gibi yalın cümleler ve her ne demekse "akıcı bir üslup"la ulaşılabilir, yalnızca masa başlarında değil, otobüslerde, trenlerde, vapurlarda ve tatil yörelerinde okunabilir bir yazar olmayı bu yola çıktığım ilk günlerden başlayarak istedim ben. Hayatın dramatik yönlerini tüm biçimleriyle yaşıyor, dile getiriyor görünmek ya da durmaksızın yinelenecek hüzünleri anlatmak elbette başlıca amaçlarımdan değildi, ama kimi küçük ayrıntıların, sevinçlerin ya da olası kadınların büyüsünü anlatmak istediğim zamanlarda kalemim yazdıklarıma beklenmedik anlarda karışarak, üstüne üstlük ısrarla, ben sana ne yazdıracağımı bilirim dedi. Uzun, çok uzun bir yazı adına durmaksızın yanımda kalmaya zorladığım kalemimin benden intikamı olmalıydı bu. Meselenin bir yerinden sonra yalnızca açmazlarımın ya da söyleyememelerimin değil, biraz da onun tutsağıydım anlayacağınız; kurmaya çalıştığım ya da daha doğru bir deyişle kurmaya zorunlu kaldığım söylem biraz da onun eseriydi sonuçta. Bu güçsüzlüğüm, ülkemizde kendisine çok iyi bir isim yapmış bir eleştirmen dostumun dediği gibi, kolay okunur bir yazar olma olanağını yakalamamı elbette engelledi. Ama insanın tüm çabalarına karşın, hayatta her istediğine ulaşamayacağını, her şey bir yana, kimi çok değer verdiğimiz duyguların, yerlerin ya da insanların her şeyden önce bu ulaşmamalar sayesinde bir anlam ya da derinlik kazanabildiklerini eminim ki siz de çok iyi bilirsiniz. Olaylar, sizleri durup dururken, hiç arzulamadığınız yerlere rahatlıkla sürükleyebilir.

İşte size bir örnek: Yıllar, çok uzun yıllar önce, eski, bir türlü tüketilememiş bir ayrılığın hikâyesini yazmak gelmişti içimden. Yaşadığım, daha doğrusu yaşamaya kendimi hani neredeyse zorunlu gördüğüm bu toprakların, bu denizlerin çok uzağında bir yerlerde, oralara gene çok uzaklardan gelmiş bir sevgiliyle kısa bir süreliğine de olsa birlikte yaşamış, birtakım güzellikleri ve en mühimi, şimdi yalnızca birbirimizi hatırladıkça çoğaltabileceğimiz, kendimize saklayabileceğimiz ayrıntıları paylaşmış, kısacası birçok insanın yaşayabileceği duyguları denemiş ve günün birinde, gene birçok insan gibi, iki uzak ve zorunlu yolcu olarak birbirimizden ayrılmaya mecbur kalmış ama ateş düştüğü yeri yakar misali, bu serüvenin hikâyesini, bu serüven çok özel bir serüvenmişçesine anlatmaya niyetlenmiştim. Yaşanan günlerin dramatik yönlerinden çok, matrak ve okuyucuya iyi vakit geçirtecek ayrıntılarını benden sürekli olarak anlatmamı isteyen editörümün hatırını bir kez olsun kırmamak için oturdum çalışma masamın başına. Kendi kendime hiç olmazsa bu hikâyede yepyeni bir söylemi deneyebilir, “fazlasıyla hassas bir yazar” imgesini şöyle ya da böyle yıkabilirim diyordum. Sizlere, gecenin ilerlemiş vakitlerinde, o uzak kentin sokaklarında, şimdi bana çok uzak olan insanla park edilmiş o koca koca motosikletleri nasıl da devirdiğimizi, nehrin kenarında tiril tiril titremeyi de göze alarak yattığımız geceleri, o gecelerin birinde iriyarı bir sarhoştan nasıl da dayak yediğimi, bu olaydan kısa bir süre sonra bir köşeye sızan o sarhoşun üzerine nasıl da işediğimi, süpermarketlerden çaldığımız yemekleri ve bu konuda geliştirdiğimiz eşi bulunmaz yeteneklerimizi, sakin bir başka gece vaktinde, bomboş bir sokakta, hiç beklemediğim bir anda patlattığım osuruğun çevrede nasıl da yankılandığını, bir sinemada önümüzde oturan ve horul horul uyumakta olan yaşlı kadının burnuna nasıl da hapşırık tozu sıktığımızı anlatacaktım. Bir çıkmazın, bir uzun hüznün ardındaki güldürüyü, belki de çıkmazı anlatmaktı sanki amacım. Ama kalemim şaşılacak bir şekilde direndi bu isteğime karşı; bunlar çok kişisel ayrıntılardır, anlatamazsın, o uzun ölüm, o hasret, o kırgınlık bambaşka bir biçimde dile gelmeli dedi ısrarla. Bana zamanla birçok kişiyle tanışma olanağını tanıyan bu hikâye, kalemimin direnişleri sayesinde başlangıçta tasarlandığından çok farklı bir şekilde yazıldı böylelikle. Kimi küçük, sessiz sedasız başarılar benden çok onun başarısıydı anlayacağınız ve ben, doğrusunu söylemek gerekirse daha çok uzun yıllar bu direnişlerden bana ulaşan fısıltılarla, bu yolda ne için, kim adına ilerlediğimi hiçbir zaman tam olarak anlayamadan, bugünlere enikonu yıpratılmış olarak gelecektim. Gördüğünüz gibi, iyiden iyiye

renkli, ama bir o kadar da zararlı, tehlikeli, bol kavgalı bir ilişkimiz var kalemimle. Birbirinden nefret ediyormuş gibi görünen, birbirini çeşitli şekillerde, çeşitli vesilelerle terk etmeye, dahası yıpratmaya çalışan iki sevgili gibiyiz anlayacağınız. Ama çevredeki kimi insan kılıklılarla da ilişkisini kimi zorunluluklar yüzünden şöyle ya da böyle sürdürmeye çalışan bir yaratık olarak böyle bir beraberliğe eşine az rastlanır bir fırsat, bir bambaşka kendini geliştirme olanağı olarak görüyorum. Bakalım bu ilişki nereye kadar sürdürülebilecek, bir diğer deyişle kim kimi daha önce terk etmeye, dolayısıyla da ölüme bırakmaya niyetlenecek. Yıllar, insanlar ve ilişkiler diyorum bu durumda kendi kendime. Bu cümlenin uyandırabileceği çağrışımları sezinleyebiliyor, kendinize ve çok özel deneyimlerinize göre algılayabiliyor olmalısınız.

Konuya böyle bir açıdan yaklaştığımda kalemimin, varlığını birçok satır arasında, noktalama işaretinde ya da parantez içinde hissettiren etkili, yetkili, ama tüm bunlara karşın gizlide kalmaya, ortalıkta hiçbir biçimde görünmemeye mümkün olduğunca özen gösteren, benimle birlikte, daha önce de, çeşitli vesilelerle belirtmeye çalıştığım gibi, benim hemen hemen her zaman denetimim dışında yaşayan belalı kahramanlarımdan biri olduğunu söylemeliyim. Betimlemeler çoğu zaman gereksizdi öyle olunca da, kimi görüntülerin büyüsünü herkes kendine göre çoğaltabilir, bir metindeki kahramanla kendi sessizliğinde ve küçücük dünyasında adı ne olursa olsun bir şeyleri paylaşıyor görünebilirdi. Bu bir türlü tamamlayamadığım ya da daha doğru bir deyişle, zamanın akışı içersinde sürekli olarak değiştirmek isteyeceğim bu metinlerde, ortalıkta görünmeyen gizli daha birçok kahraman vardı ne de olsa. İçinde şimdi de bulunduğum bu odada beni kimi kaçınılmaz yolculuklara çıkaran kitaplarla çok özel, çok gizli bir söyleyişe girdiğim geceler oldu örneğin. Çeşitli yöntem, özlem ve umutlarla gün ışığına çıkarmaya çalıştığım metinlerin birçok yerinde onların sessiz, açıklanabilir, savunulabilir etkileri vardı. Yıllar önce başlamış, uzun, çok uzun bir söyleşiydi bu. Başarılarım, başarısızlıklarım, anlatmalarım ya da anlatamamalarım ne olursa olsun, o koskoca tapınağa kabul edileceğim günün düşünü kurdum ben sürekli olarak; kandırmacaların ve kendi kendini sorgulamaların belki de her biçimini öğrendiğim o kitapların arasında kendi sesim ve küçük dünyamla kaybolacağım günün düşünü. Bir gün evet, belki de bir gün diyorum şimdi, “belki”lerle başlayan cümleleri daha önce de birçok kez kurduğumu, dahası böyle bir cümleyi, gene çok uzak bir geçmişte, çok farklı bir bağlamda,

bambaşka insanlar için kurduğumu anımsıyorum. “Belki”lerin büyüsünden, küçük düşlerin peşinden koşan her insan gibi kolay kolay kurtulamıyorum anlayacağınız. Bu odaya, beni kimi gecelerde sımsıkı sarıp sarmalayan bir dost olarak gördüğüm bu odaya sık sık uğrayan konuklarsa, metinlerimin diğer gizli kahramanlarıydı. Onlar bana birtakım sesleri, ezgileri ve küçük, buruk sevinçleri getirdiler; anlatamayacağım, hiçbir zaman dilediğimce paylaşamayacağım, dünyalarına belki de hep kıyısından köşesinden buluşacağım sözcükler, şarkılar, zaman zaman da çok uzun, çok özel çağrışımlı eserlerle özdeş oldular hayatımda. Sözcükler ve yıllanmış şarkılar, evet. Gustav Mahler ile Léo Ferré bu küçük dünyanın sürekli konukları arasındaydılar. Birçok ilişkinin bir başka şekilde, bir başka ilişki için düşünüldüğü, bir sözcüğün yüreğine bir başka şekilde düşebildiği geceyarılarında değişik algılamalar ve çağrışamlar adına, beklenmedik, hazırlanılmadık bir biçimde de çoğalabiliyordu bir Amalia Rodrigues’in, bir Maria Bethania’nın, bir Ella Fitzgerald’ın, bir Hümeyra’nın, bir Vinicius de Moraes’in, bir Toquinho’nun, bir Reggiani’nin, bir Leonard Cohen’in ya da bir Paco İbanez’in sesi. Piaf’ı, Brel’i, Brassens’i ya da Fanon’u günün her saatinde, içimdeki o gizli şiir denizinde, çok eski anıları yüklenmeyi de göze alarak, olabilirliklerim ya da olmak isteyip de olamadıklarımla paylaşabilirdim. Bir tatil gününe Cameron de la İsla, Sabicas ya da Paco de Lucia’yla başlamak bir başka güzel olabilirdi. Bir Rebetiko dünyasının izini kişisel çabalarım ve çok özel sözcüklerimle sürmeye çalışabilirdim. sözcükler, ezgiler ve olabilirlikler, evet. Onlar elbette bu metinlerin gün ışığına çıkışını etkiledi. Daha başka sesler, renkler ve kokular da vardı bu bağlamda; daha başka yerler, tarihler ve insanlarla özdeş olan kokular. Ama bunları yeterince anlatabildiğimi, üstüne üstlük anlatabileceğimi hiç sanmıyorum. Bu aşamada olsa olsa artık alışkını olduğum, başka türlüsünü yapamadığımdan belki de gereğinden fazla söz ettiğim, buna karşın eskisi denli isyankârlıkla karşılaşmadığım, dahası şöyle ya da böyle yaşamayı öğrendiğim o umarsızlıktan söz etmem gerekecek; umarsızlıklardan; bir kendi kendine ertelemede, o yıllanmış maskeyi takmada enikonu ustalaşmış bir yabancı, bir sürekli gezgin olarak. Gelgelelim bu maske, çeşitli biçimlerde ve görünümlerle yanı başımda bulunan, hiç istemediğim halde beni izleyen ve kimi metinlerde değişik söyleyişlerle dile getirmeye çalıştığım karşı-sesime bambaşka bir yaşam alanı kazandıran o yıllanmış, kırık dökük aynada sık sık düşer, dahası kullanılamaz oldu. Başkalarına, özellikle de yazılarımda gösterdiğim yüzden enikonu farklı bir yüzdü

karşımdaki. Ama bu yüzün derinliklerini, daha doğru bir deyişle utanmalarını, kendimi, kendime karşın savunmak için yalnızca kendime saklayabileceğimi çok iyi biliyorum artık.

Bu metinlerde birer gizli, ama çok önemli kahraman olarak bir de noktalama işaretleri vardı. Onlar bu metinlerdeki yerlerini sürekli olarak arar, zaman zaman da bir yerlere sığınmaya çalışır oldular. Kimi tümcelerde, arzulanmadık biçimlerde yanlış yerlerde görünmüş olmalarıysa bana kalırsa yalnızca önleyemediğim bir telaşın, bir yerini bulamama tedirginliğinin beklenen sonuçlarıyla açıklanabilirdi.

Bütün bunların dışında, bu kitabın gün ışığına çıkarılmasında yaklaşık olarak üç buçuk kilo teksir kâğıdı, 190Kw/h elektrik, 17 adet 0.5 uçlu muhtelif renklerde keçeli kalem, 80 ml. sepya, 140 ml. mavi, 180 ml. de siyah mürekkep tüketildi. Harcanan zamanın, kurulan hayallerin, kaçırılan sözcüklerin, başvurulan yalanlarla ulaşılamayan, ama her şeye karşın tüketilemeyen özlemlerin miktarı konusundaysa kesin rakamlar vermek ne yazık ki hiçbir zaman mümkün olamayacak.

Geriye şimdi, kimi kandırmacaların, önlenemeyen pişmanlıkların izdüşümüyle “Ya sonra ?” sorusunun beraberinde getireceği çağrışımların sakıncaları kalıyor. Yağmurlu, fırtınalı bir gecenin tam ortasında belli belirsiz bir sonranın yolculuğuna isteseniz de istemeseniz de çıkacağınızı hisseder gibi oluyorsunuz öyle olunca da. Aklınıza yepyeni tedirginlikler, anlatamama kaygıları, suskunluklar, yenilgiler ve zorunlu geriye dönüşler geliyor. Susuyorsunuz. Birçok oyunun oynanmış, birçok rolün çoktan dağıtılmış, birçok ilişkinin şöyle ya da böyle tüketilmiş, hiç olmazsa denenmiş olduğu bir saatte bile kimi soruları sormaktan kendinizi alamadığınızı ayrımsayıveriyorsunuz. Gece bir kez daha büyüyor içinizde. “Ya sonra ?” sorusunun sakıncalarına belki de henüz hazır olmadığınızı düşünüyorsunuz. Güvenilir bir yanıtın bulunamayışından kendinize bir avuntu payı çıkarmanız, dahası, bu olası suskunluğu yepyeni bir yolculuğa bir küçük kapı aralığı olarak görmeniz onca ilişkiden ve düş kırıklığından sonra hoş görülmesi zor, dahası imkânsız bir yanlış mıdır ? diye düşünüyorsunuz. Kayıtsızlığınız birçok yanılgıyla yenilenmeyi açıklayabiliyor bu durumda. Ama bir gölgenin izinden gitmeyi daha önce de denememiş miydiniz ?

Bu kitabın adını, beklemediğim bir zamanda, bir yolculuğa çıkarken buldum.
Bir kış gecesiydi. Beni İstanbul'dan Ankara'ya götürecek otobüsteydim. Hareket saatini bekliyordum. Otobüse o anda, ellilerinde, çok şık giyinmiş bir adam bindi, arkamdaki koltuğa oturdu. Muavin çocuk, herkesin yerini alıp almadığını öğrenmek için geldi sonra. Adama, elindeki listeye bakarak, yanındaki boş koltuğu gösterip birini bekleyip beklemediğini sordu. Adam kısa bir süre tepkisiz kaldıktan sonra, çocuğa, üzgün bir sesle, "O arkadaş gelmeyebilir... Biz gidelim..." dedi.

Büyünün başladığı andı o an. O adamın hikâyesini o gün bugündür bulamadım. O adamın kimi, ne için beklediğini de öğrenemedim elbet, o otobüse hangi duygularla bindiğini de... Ama bu sözler, bana bir yerlerde, birilerinin dönüşünü beklediğimizi hep hatırlattı.

Bu kitabı biraz da o insanlar için yazdım.

Mario Levi 1957'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. *Şalom, Cumhuriyet, Stüdyo İmge, Milliyet Sanat, Gösteri, Argos, Gergedan, Varlık* gibi yayın organlarına yazılar yazdı. İlk kitabı *Jacques Brel: Bir Yalnız Adam* 1986'da yayımlandı. Bunu *Madam Floridis Dönmeyebilir* (1991) ve *İstanbul Bir Masaldı* (1999; 2000 Yunus Nadi Roman Ödülü) izledi. Levi'nin Doğan Kitap tarafından yayımlanan diğer eserleri: *Bir Şehre Gidememek* (2005), *En Güzel Aşk Hikâyemiz* (2005), *Bir Yaz Yağmuruydu* (2005), *Lunapark Kapandı* (2005) ve *Karanlık Çökerken Neredeydiniz* (2008).

[1] Kim bu editör ? Metinlerin arasında beklenmedik sözcükler, yorumlar ve kılıklarla dolaşan, anlatıcının zaten zorlukla dile getirdiklerine olur olmadık biçimlerde, şaşılası biçimsizliklerle karışan bu insan kim ? Bir davetsiz akıl hocası mı ? Bir zor denetlenir karşı-ses mi ? Kitaplarda çeşitli şekillerde, çeşitli anılar ve yol almalarla dolaşan bir çılgın mı ? Bu sorulara kendince değişik, üstüne üstlük çelişik yanıtlar verilebilir. Ama sonuç ne olursa olsun kesin olan tek bir şey var. O da bu insanın gerçek bir kahramandan çok kurmaca bir kahramana benzediği, oncasına ince duygunun, ince duyguya gereksinimin çoktan terk edildiği bir yaşama biçiminde kitap gibi, birçok kişiye gerçekten gereksiz bir nesneyi üretmeyi göze almakla bir ayrıcalığı, bir azınlık insanı olma onurunu hiçbir şey yapmasa, hiçbir şey söylemese bile salt bu seçimi yüzünden hak ettiği ve kendisine bağlanan anlam düşünüldüğünde bizlere hiç beklemediğimiz anlarda sorgulamalarla özdeş bir aynayı tutmakta ısrar edecek insanlardan biri olacağı. Bir yalnızlık zamanında ya da her şeyin düzene girdiğini sandığınız bir anda gölgeniz ve olabilirliklerinizle baş başa kaldığınızı ayrımsarsınız. Yepyeni bir çağrıya hazırlanmanın telaşını yaşarsınız. Yepyeni bir çağrıya, evet; aynanın öte tarafına geçebilmek için.